

VELENCE

TELEPÜLÉSRENDEZÉSI ESZKÖZEINEK

TELJES FELÜLVIZSGÁLATA

TELEPÜLÉSI ÖRÖKSÉGVÉDELMI HATÁSTANULMÁNY

MEGBÍZÓ:

Velence Város Önkormányzata
2481 Velence, Tópart u. 26.

FELELŐS TERVEZŐ:

Fehér Vártervező Kft.
8000 Székesfehérvár, Rába utca 22.

2021. március

Tartalomjegyzék

I. Bevezetés	3
1. A település történelme	3
1.1. Kőkorszak	3
1.2. Bronzkor.....	3
1.3. Keltakor	3
1.4. Római kor.....	3
1.5. Népvándorlások kora	3
1.6. A magyarok betelepülése.....	3
1.7. Velence a XV. Századtól	4
1.8. A Velencét újratelepítő Meszleny család Velencén	5
2. Településszerkezet történeti kialakulása, történeti településmag	8
3. Velence védett műemléki értékeinek települési értékléltára	11
4. A helyi építészeti örökség települési értékléltára—egyedi védelem	44
5. A helyi építészeti örökség települési értékléltára—területi védelem	76
II. Régészeti munkarész	
1. Örökségvédelmi vizsgálat	80
1.1. A település történeti leírása	80
1.2. A település régészeti örökségének felmérése.....	81
1.2.1. Az örökségvédelmi hatástanulmány régészeti munkarészének forrásai.....	81
1.2.2. Jogszabályi környezet.....	81
1.2.3. Régészeti lelőhelyek	82
1.2.4. A közhiteles lelőhely-nyilvántartás javítására vagy kiegészítésre szoruló adatainak összefoglalása.....	88
2. A rendezés során tervezett változások hatáselemzése	94
2.1. A területfelhasználási változások ismertetése.....	94
2.2. A változások hatásai a régészeti örökségre	96
3. Értékvédelmi terv	100
4. Összefoglalás	101

Bevezető

1. A település történelme

1.1. Kőkorszak

Első bizonyítható őskőkori lelet a szeletai korból a velencei szőlőkben véletlenül előkerült szépen megmunkált, vésőnek kialakított kőpengé. A Bence hegy Nadap felé eső oldala melletti földrétegből került elő, egy paelolitikus kori műhely eszközállománya kb. 240 db. Az ott készített pattintott kő nyílhegyeket, mintegy 30 db-ot, vakarókat, kaparókat, szakócákat, fúrókat, árvésőket, kőpengéket, kőkéseket, kb. 50 darabot, és egy ütőkövet szedtek össze és adták be a múzeumnak, fényképekkel dokumentálva. Találtak még csont és fog leleteket is, egy metszőfogból csiszolással kialakított nyílhegyet is.

1.2. Bronzkor

A bronzkor emberének nyomait is megtalálták Velence területén, a Gurgyal-völgy környékén és a velencei vasútállomás felé eső területen. Tárgyi bizonyíték az a 63 urnasír, amelyeket a Gurgyal-völgy közelében lévő gépműhely alapozásakor tártak fel 1979-ben, ami a késő bronzkori temetőből került elő. A bronzkori település valószínűleg a közelben lehetett, ugyanis a temető és a lakott falu között víznek, mocsaras területnek kellett lennie, amelyen a holtak szellemei nem tudtak átkelni a lakott település területére, nehogy kísértsék az élőket. Egy a tó felé eső környékbéli domb rejtheti el ma még magát a bronzkori falut.

1.3. Keltakor

A Meleghegyen talált kelta ezüstpénz a tetradrachma és a tóparttól nem messze talált halotti urna és a hozzátartozó kis tálka, AVETA sírköve és még sok keltákra jellemző lelet, beszédes bizonyítékai a kelták ittlétének, de kelta jellege volt annak a településnek, amely Velencén a Növényvédő Állomástól nyugatra terült el. Velence területén, több helyen is találtak kelta kori telep maradványokat. A vasút melletti Meszlény kastély kertjéhez tartozó dombon és a Bence hegy aljában a Növényvédő Állomástól, a hegy felé eső területen. A késői síroknál lényegesen jelentősebbek azok a szép bronz lószerszámveretek, amelyek egy második századi kelta kocsi temetkezés maradványainak tekinthetők, amelyeket Enyedi József udvarán tártak fel a Kecske (ma Enyedi) utcában. A feliratos emlékek közül jelentős a kelta Aveta sírköve, az 1962. évi ásatás során feltárt Nesergo sírköve, a szórványos leletek mind arra mutatnak, hogy Velence az eraviszkuszok egyik jelentős települése lehetett, amely folyamatosan romanizálódott.

1.4. Római kor

Velence területén is keresztül vezetett a Gorsiumból Aquincumba vezető stratégiai fontosságú út. Velencén találtak egy mészkőből faragott LIBER oltárkövet. Ez az oltárkő egy írásos bizonyítékának is számítható, a Velence községhez tartozó területen a szőlő és bor kultúra kezdetének, amely a római kortól bizonyos a velencei szőlőhegyen. Római kori edénytöredék, korsó, kőlapokból összerakott sírok, stb. is bizonyítják a rómaiak jelenlétét. A plébánia kertjében, 1960-ban Fitz Jenő régész professzor római kori telepnyomokat talált.

Még napjainkban is kerülnek elő különféle leletek ezen a területen. Az előkerült leletek az bizonyítják, hogy a római kori Velence nem egyszerű falu, hanem fontosabb átkelő központ lehetett. Ma a Székesfehérvári István Király Múzeum bejáratánál látható egy igen értékes lelet, amelyet 1927. őszén Velencén a 171. számú ház kertjében Posvai Pál földműves a tulajdonos, egy szobordarabot talált. Anyaga finom mészkő. Meg van a ló fara, derekán ül a lovasnak a törzse, mellén díszes redőzetű palást, a ló farán látható a szerszám vonala is. A lovag feje, lába, keze, valamint a lónak 2 hátsó lába és egész alsó teste hiányzik. Azóta kiderült: cserélhető fejű császárszobor a lelet.

A volt Meszlényi kápolna felújításakor, Bod László a kápolna alapjai alatti részen olyan nagy köveket talált, amelyek kétség kívül római kövek lehetnek. Az előbbieken alapján is valószínűsíthető, hogy itt lehetett annak idején a római település.

1.5. Népvándorlások kora

Longobardok éltek rövid ideig a környéken, majd őket követte a területünkön az avarok népe, s itteni életüknek jele az avar kori bögre lelet, amely Velence területén sírleletből került elő, amely az István Király Múzeumban látható Székesfehérváron. A vasút mellett több helyen is kerültek elő avar és késő avar kori telepnyomok, s sírleletek.

1.6. A magyarok betelepülése

Csontréti patak melletti területen X-XI. századi temetőt tártak fel. Az elnevezést valószínű az adta, hogy az itt eltemetett honfoglalás és azt követő idők sírjaiból a hegyről lezúduló eső sok esetben kimosott csontokat és egyéb velük eltemetett tárgyakat.

Nagyon figyelemre méltó az a teória, amely alapján már a honfoglalást követő időkben, a pesti rév felől jövő út mellé, a mai Velencei-tó kapujának mondható szűk áteresztő részen, a fejedelmi törzsből telepítettek le a királyi udvar védőit-kiszolgálóit Velence-Nyék területén. Nagy a valószínűsége annak, hogy a fegyvernek minősülő íjjal, késsel eltemetett harcosok itt Velence területén fontos védelmi feladatot láthattak el, ugyanis itt lehetett egy olyan hely, esetleg őrtorony- féleség, ahonnan felügyelni tudták azt a szűk áteresztő részt, amely a tópart és a hegység között húzódott. A X – XI. Századra tehetőek ezek a sírleletek, mivel a temetkezési szokások arra utalnak. Szent István – kori időszakban Velence és környéke a királyi birtokkörbe tartozhatott, a szomszédos települések közül Nyék Géza fejedelem telepítésére vezethető vissza. A fehérvári királyi uradalomnak hatalmas összefüggő területe mutatható ki a Velencei-tó mellett is, így tehát a mai Velence területe is és tó jó része is oda tartozott, s a későbbi adományozások során jutott királyi, királynői, vagy hercegi adományként, a különféle egyházi és családi birtokosok tulajdonába.

1193-ban, III. Béla király latin nyelvű adományozó oklevelében említik, a tavat és környékét első ízben. „in Agár juxta Ferteu (velencei tó) haben ad quinque aratra, et in Ferteu habent praedicti fratres partem – Agárdon a Fertő (velencei tó) mellett van az említett keresztéseknek ötekényi földjük, s magában a Fertőben is van részük.

A település ez ideg tudomásom szerint középkori oklevelekben, okiratokban nem szerepelt, de az valószínűnek látszik, hogy folyamatosan éltek itt emberek, de a hadi út mellett lévő falu, vagy település sokszor elpusztulhatott. Állandó település csak a XV. században alakulhatott ki, igen valószínű, hogy a velencei olasz telepesek letelepülésével. Bonfini mikor több ízben is keresztül utazott Budára és Fehérvárra menése közben ezek alapján joggal nevezte mezővárosnak a Veneze néven 1520-as években térképre is felkerülő velenceiek által alapított települést, amelynek komolyabb kötemploma is volt már ekkor.

Előkerültek vastag falak és alapjaik, két darab XV. Századi faragott kőborda és egy kapubéllet, amelyeket befalazták a Bod kápolna épületébe 1967-ben, de ma is láthatók. Az idők során a köveket elhordták, beépítették, több utalást is találtam arra, hogy a kastélyok, kúriák építésére is bányászták a régi épületek köveit, és alapjait. Sajnos a történelem viharai ezt az időszakot ugyan úgy, mint a korábbiakat elsöpörték. A törökök a települést, és a város nyomait is elsöpörték.

1.7. Velence a XV. századtól

Első írásos emlékei a községnek a jelenlegi ismeretek szerint!

1490. Antonio Bonfini(1432-1502) olasz származású humanista történétíró, Mátyás király felkérésére megírta a magyarok történetét 1486-1492 között, anyaggyűjtése közben többször is keresztül utazott Velencén azt így jegyezte le:

„Inter Albam et Budam Venetia est oppidum Velence mezővárosa Fehérvár és Buda között.

1515. Antalffy János özvegye Pettendi Ilona és osztályos atyafiai, új adományt kértek Velence, Kápolnás-Nyék, stb. praediumban lévő ősi birtokrészükre, amelyet 1517-ben meg is kaptak, 1517-ben a családot beiktatták a birtokba.

1521. előtt Velencét birtokolta a baracscai Pálffy család.

1526. április 15-én, II. Lajos királynak, hogy parancsára néhai Kaczczorlakai Kaczczor András özvegyét: Annát és hozzátartozóit beiktatta Wenecze és Nadab possessiok és Fewrthewfewnyok és Wal birtokrészek birtokába.

1527. december 6-án Mária királyné II. Lajos özvegye, az endrédi Somogyi Ferenc birtokait Velence, Vereb, Vál és Tabajdon levő részeket Révay Ferencnek adta.

1541. június 15-én I. Ferdinánd király Somogyi Ferencnek és Baranyai Mátyásnak hűtlensége miatt Székesfehérvár városnak adta a Velencét.

1543. Velence helység, a Székesfehérvár török kézre jutása idejétől, elnéptelenedett. A helybeli közbirtokosok és szolgálók elmenekültek a török elől, vagy pedig, aki nem menekült el, az elpusztult. Velencét a török korban, mint adományozás, örökhaszn, vagy birtokviták tárgyát említették a források.

1567. Pettendi Ilona az itteni birtokrészét, Velencét ketyei Finta Benedekre és Albertre hagyományozta.

1629. A Finta leszármazottak és a Balassa leszármazottak osztálylevélben elismerték egymást atyafiaknak és egymás közt elosztották és kikötötték, az egyik fél kihalása esetére a másik fél öröklési jogát.

1630. évben készült iktatólevél szerint Finta Albert és testvéreinek Benedeknek nőágú leszármazottai a Balassa testvérek II. Ferdinánd királytól új adományt kapnak. Azután per támad köztük, s választott bírójuk Fejér megye Alispánja előtt 1693-ban megegyeztek abban, hogy Velencét, Gárdonyt, stb. egymás közt felosztják és kihalás esetére az egymás utáni örökösödési jogot, fenntartják. Ezen egyesség szerint Velence és Gárdony a Finta családnak jutott.

1667. július 1. I. Lipót király Bécsben kelt levelével Finta Albert birtokait az ő férfiága kihalásával az ő nőágon való örököseinek, névszerint a Kovács Szabó Jánosnak, Toldy Mártonnak, Kaszap Nagy Jánosnak Deső Jakabnak, továbbá Kovács János nejének Nagy Ilonának, s mindkét nemén lévő örököseinek adományozta Velencét, Gárdonyt és Bodmért. A veszprémi káptalan pedig a fent nevezetteket 1667. augusztus 29-én Finta Albert örökségében be is iktatta.

1688. Kovács Szabó János egyességet kötött Deső Katával, Dávid György özvegyével a velencei, stb. javak jövedelme iránt.

1693. A Balassa testvérekkel megegyezve Velence és Gárdony a Finta családnak jutott

1699. Özvegy Dávid Istvánné, született nemes Dezső Katalin Fejér megyében fekvő Velencét, eladta, ezen eladásnak Pakay Jánosné született nemes Kovács Anna ősiségi jogánál fogva ellene mondott.

1701. január 5-én Fejér vármegye nemesi közgyűlése előtt, Finta Mihály földesúr azt vallja, hogy a Finta család Velence, Gárdony és Bodmér pusztákat királyi adomány címén birtokolja. Bemutatta az igazoló iratokat. 1703. Özvegy Dávid Györgyné szül. Dezső Katalin Fejér megyében Velencén, Gárdonyban és másutt levő pusztai birtokrészét Meszlenyi Jánosnak 1500 magyar forintért a kiváltás idejéig zálogba adja.

1714. Velence újra betelepítésével bízta meg Meszlenyi János, Vincze György nevű jobbágját, ugyanis a helység korábban elhagyott helyként szerepelt az összeírásokban, de nem írták össze még 1715-ben. 3 évre adómentességet kapott.

Faluvá szervezett községgé 1710. után lett, ezt bizonyítja a falu pecsétjének körirata: „ V e l e n c z e i f a l u p ö c s é t j e : 1714 .

1716. február 5. Finta Mihály fia János vallotta, hogy úgy maga és édesapja mintegy 13 évvel előbb zálogba adták birtokaikat 1800 rénus forintért Meszlenyi Jánosnak. Apja halála után Finta János nem tudta visszaváltani a zálogba adott birtokokat. Finta János e vallásban elismeri, hogy újabb 400 forint, s egy pár ökörért, vagyis összesen 2200 forint és egy pár ökörért Velence, stb. birtokait örök áron eladta Meszlenyi Jánosnak, továbbá minden jogot átruházott Meszlenyre és örököseire. A jogokra és birtokokra vonatkozó okiratokat is átadta a vevőnek.

1717. december 17. A veszprémi káptalan a helyszínen Meszlenyt be is iktatta, bár az iktatásnak sokan ellentmondtak, köztük a Kovács család is.

1718. Feltételezések szerint a velencei szőlőhegy szőlővel történő első betelepítésének megkezdése. Az első sikeres telepítő Bencze István, akiről — egyesek szerint — a hegyet később elnevezik Bence hegynek.

1722. A régi katolikus templomot a réginek romjából újra építették, részint az uraság, részint a hívek és alapítványok hozzájárulásával.

1724. október 24. III. Károly királytól, Bécsben kelt donációs levelében, Meszlenyi János érdemei között megemlíti, hogy 25 év óta alispán, s ezért Velencét és fél Gárdonyt mindkét ágon lévő örökösei számára kapta, illetve amiket megszerzett, azokra donatot kap.

1727. Katonai adóösszeírásban Velencén 12 adózó jobbágyot számoltak össze.

1736-ban történt a zsidók első összeírása. Ekkor Velencén Meszlenyi Jánosnál, a zsidó Dávid Áron és telepes családja kocsmáltatási és kiskereskedési jogot kapott.

1. 8. A Velencét újra telepítő Meszleny család Velencén

Meszlenyi János (1659-1736), a család birtokainak megalapozója. 1701-1725-ig töltötte be Fejér megyében az alispáni tiszteletet. Meszlenyi 1694-ben elvette első feleségét, tolnai Festetich Máriát, Komáromy István özvegyét, akinek második házasságakor 18 000 forint hozománya volt. „Házassága révén Győr vármegyében is birtokossá vált és megyei szerepkörhöz jutott.

Gyakran mindkét vármegye országgyűlési követe volt. Élete folyamán házasság (háromszor nősült) és birtokvásárlás útján bravúros ügyességgel növelte birtokait. Velencét Meszlenyi János telepíttette be. 1714-ben egy okmánylajstrom említi, hogy Meszlenyi János, Vincze György nevű jobbágjának engedélyt adott a velencei puszta benépesítésére. A donációs levél Velencét „oppidum desertum-ként, elhagyott helyként említi.

Első feleségétől, Festetich Máriától egy fia, Meszlenyi Pál és öt lánya született. Végrendeletében nyilatkozott: „Meszlenyi Pál fiamnak hagyom és legálom, az Ingó Jókat is, ingatlanokat hagyom fiamnak. Ellenben Meszlenyi Pál fiam tartozik mindenik lányomnak két-két Ezer forintokat adni....

Velence földesuraként ő volt a velencei templom kegyura.

Meszleny Pál 51 éves volt, amikor első gyermeke, János (1743-1794) megszületett. Meszleny János végrendeletileg meghagyja, hogy ...fia, Pál örökölje az ingatlant, /bona immobilia/ akár öröklés, akár szerzés általi eredetűek. Ezt később Pál mindkét nemű leszármazottai örököljék. Ezt a végrendeletet a törvényszék jóváhagyja. Az okirat Meszleny Pál birtokait Fejér, Tolna, Veszprém és Győr megyében nevezi meg, ezen javakban tehát a leányág is örökössé válik.

Meszleny Páltól örökölt ingó és ingatlan vagyont az öt életben levő utód között felosztják. Az öt utód: János, Antal, Pál, Rozália és Anna. A legidősebb fiútestvér, Meszleny János (1743-1794) is részt vesz a Fejér megyei közéletben. Fia Meszlenyi Ferenc (1768-1854) a velencei közbirtokosság jussainak fenntartója volt. Velencén hatodrészes birtokkal rendelkezett. A megyei közéletben 1828-tól főbírói tiszteletet töltött be. Fia Meszleny Károly (1797 – 1878) velencei földbirtokos és megyei bizottsági tag volt. 1839-ben a nemesi birtokösszeírást végző küldöttség tagjává nevezték ki.

Meszleny Mór (1829-1915) rendőrtanácsos, 1848-ban testvéreihez hasonlóan őt is tiszteletbeli esküdtnek választották a megyében. A filoxérapusztítás után egyike volt azoknak a velencei szőlőbirtokosoknak, akik külföldről hozattak vadvevőzt a szőlőrekonstrukció megkezdéséhez.

Meszleny Ignác(1781 – 1826) egyetlen fia Meszleny Lajos (1804-1868) volt 4 leánygyermekével. Lajos az 1840-es években a kőszegi táblánál teljesített ülnöki szolgálatot.

Ekkoriban vette feleségül a kőszegi neves Chernel családból, csernelházi Chernel Rozáliát, akinek biztatására hazaköltöztek Velencére. Meszleny Lajos sokat utazott, műgyűjtőként festményeket vásárolt Bécsben.

Egyszer 1859-ben villám csapott a kocsijuk mellé, a lovak megbokrosodtak és felborították a kocsit, de a bent ülőknek nem történt bajuk. Hálából az esemény helyszínén, a Nyék felé kanyarodó út mellett, Meszleny Lajos és felesége, Chernel Rozália feszületet emeltettek az út mentén. Meszleny Lajost 1868-ban temették el a velencei családi temetőben. Fiai: Lajos (1851-1901), Benedek (1855-1909), Pál (1856-1939).

Mindhárman a pesti jogi egyetemen végeztek. Meszleny Benedek rajongója volt a Velencei-tónak, nagy vadászatokat rendezett tavasszal, amelyben fivére, Pál is szívesen részt vett.

Ilyen vadászaton „vendégei voltak József Ágost és László királyi hercegek is.

Lent: 1904-es fotó a Velencei-tavi vadászatról (elnök: Meszleny Benedek)

Forrás: Velencei Értéktár Bizottság

Települési örökségvédelmi hatástanulmány—Velence

1889-1895 között 100 forint ellenében vette bérbe a „gárdonyi száraz közös vadászterületet. A Velencei tavi Halászati Társulat 1890. jún. 29-én jött létre, igazgatója Meszleny Benedek lett. Meszleny Pál kúriája Velencén a mai Gárdonyi út mellett állt. A 18 szobás ház a hozzátartozó parkkal 1945-ig a családé volt. 1945-ben a kultuszminisztériumnak adták bérbe. 1948-tól állami tulajdonba került. 20 évig gyógypedagógiai intézet működött benne.

Ez után a kezelői jog a Velence-tó környéki Vörösmarty Termelőszövetkezeté lett. 1968-tól itt működött a tsz konyhája. Majd a Fejér megyei Vízügyi Igazgatóságé a kezelői jog. 1990-ben a házat -amely romosan, betört ablakokkal üresen állt és a hozzátartozó 4,5 kat. holdnyi területet 30-40 millió Ft értékben árusították. Ma felújításra vár, magántulajdonban van. Meszleny Pál nevéhez fűződik, Velencén a családi sírkert megalapítása. Amikor a századforduló idején betelt ez a temető, ezt a szabad területet elcserélte a köztemető egy részével, ahol a családnak már számos tagja volt eltemetve. 1945-ben elvették a családi temetőt, de a család továbbra is gondozta azt.

Fent: Meszleny Pál (1856-1939) portréja

Forrás: Pintér Zoltán blogja, Kápolnásnyéki képeslapok

Fent: Meszleny Pál Szalonja, fehér márvány kandallóval

Forrás: Pintér Zoltán blogja, Kápolnásnyéki képeslapok

1965-ben tényleges birtoklás alapján, Meszleny Pál (1889-1975) és Meszleny Ignác (1925-2017) visszaemlékezései, földnyilvántartás szerint is visszakerült örököse, Meszleny Pál (1889-1975) nevére.

2017-ig a sírkert Meszleny Pál (1856-1939) unokája, Meszleny Ignác (1925-2017) kertészmérnök tulajdonát képezte (ma fiai birtokában van), aki az ezt megelőző évtizedekben kitartó munkával rendezte a temetőt. A szanaszét hanyódó, pusztuló sírköveket generációs és rokonsági szempontok szerint helyezte el. Kihasználva kertészmérnöki tudását, olyan virágokat ültetett az újra elhelyezett sírkövek mellé, hogy azok mindig egymás után nyíljanak, így tavasztól őszig, végig pompás látványt nyújt a temető. 1968 óta az Ország úti Meszleny családi sírkertet műemlék jellegűvé nyilvánították. A családi temetőben 54, köztük több művészi faragású síremlék található. A XVIII. századtól kezdve eltemetett 37 Meszleny családtag közül 29 a férfi és 10 a született Meszleny lány. Nyolcan közülük még gyermekként haltak meg. Itt van eltemetve báró Eötvös Ignác (1786-1851), az író Eötvös József (1813-1871) édesapja is, továbbá Driquet Péter, az 1984-es szabadságharc hős alezredese is.

Lent: Meszleny Pál kastélya,

Forrás: Pintér Zoltán blogja, Kápolnásnyéki képeslapok

2. Településszerkezet történeti kialakulása, történeti településmag

Első katonai felmérés (1763-1787) Forrás: mapire.eu

A település jelenlegi tengelyét a Velencei-tó északi-keleti vége, annak kanyarulata határozza meg. A település történeti központja az Ófalu, ahogy az első katonai felmérésen is látható, a tó északi oldalán húzódott. Velence a korai évszázadokban egyutcás falu volt, mely folyamatosan fejlődött. A főút-vonal megkerülte a települést északról.

A Bence-hegyen már ebben az időben szőlőhegy volt, a déli lejtőn a pincesorral.

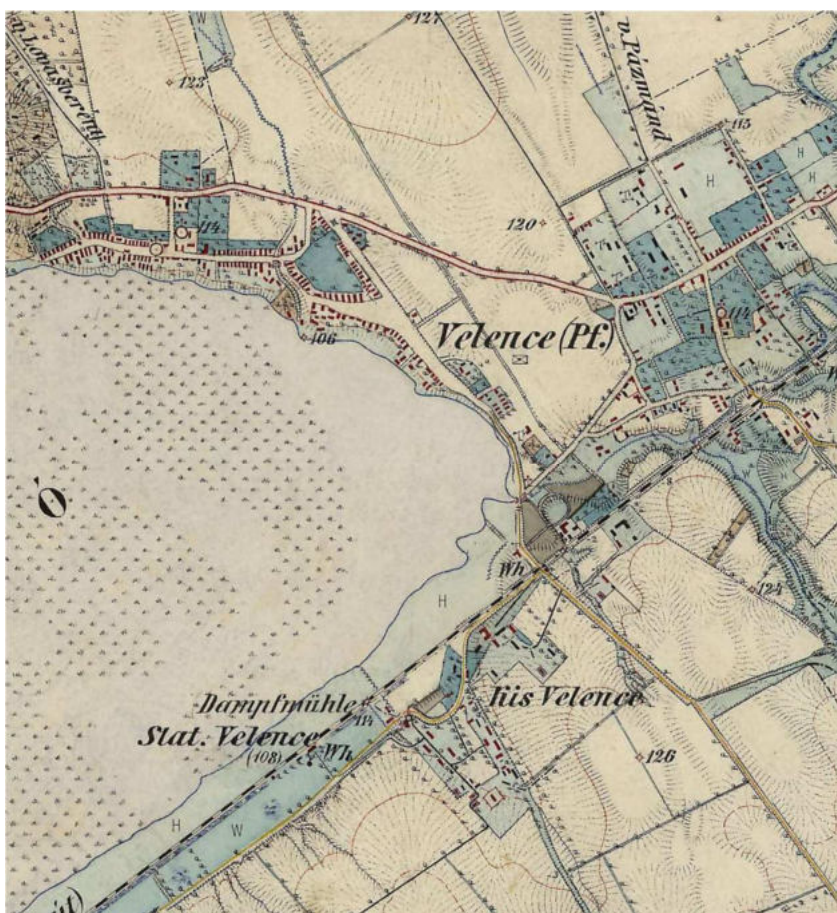
Velence Az 1800-as években népességnövekedésnek indult, ezért új parcellákat osztottak. A település dél-keleti irányban épült tovább, a Tópart utca mentén, a Meszleny kastély felé.

Megépült a vasútvonal Budapest és Székesfehérvár között, ami még inkább indokoltá tette a település dél-keleti irányba történő fejlődését. Kis-Velencén (mai Velencefürdő) és a Meszleny kastély mellett vasútállomás létesült, mely nagy forgalmat vonzott a mai 7. számú főút környékére.

A Bence-hegyen további pincék épültek.

Második katonai felmérés (1806-1869) Forrás: mapire.eu

Harmadik katonai felmérés (1869-1887) *Forrás: mapire.eu*

A tó vízszintjének drasztikusan csökkenése új, tó közeli utcák nyitását tette lehetővé. Kialakul a Kemping utca, Béke utca nyomvonala, Velencefürdőn a Béke utcával párhuzamos Cserje utca.

A '60-as évektől épült be a a 7. számú főúttól délre eső terület, Velencefürdő egy része, a Halász utca északi része, valamint az Ország út Kápolnásnyék felé vezető szakasza.

Napjainkban három városrész tekinthető újonnan beépítettnek: a Bence-hegy és környéke, a Kemping utca és környéke, valamint a Szabolcsi úttól északra lévő lakóterület.

2018 Ortofotó, Velence napjainkban
Forrás: ekozmu.e-epites.hu

A harmadik katonai felmérésen látható, hogy Velence és Kis Velence lassan összeépült.

Velence-fürdő az 1930-as évektől mesterségesen kialakított üdülők telkek osztásával jött létre.

A '30-as években megjelenő üdülőturizmus jelentősen átalakította a hagyományos mezőgazdasági telek-szerkezetet új településrész alakult ki. A parcellázást és a telkek értékesítését segítette, hogy 1934-ben átadták a (mai) Velencei vasútállomást. 1935-ben pedig az új, aszfaltozott balatoni utat, mely csökkentette valamivel a tó és a Balaton felé kialakult forgalmi dugókat. 1938 -tól szakaszosan átadták a Budapest-Székesfehérvár-vasútvonal második vágányát.

Fő utca utcaképe a római Katolikus templom felé nézve régen

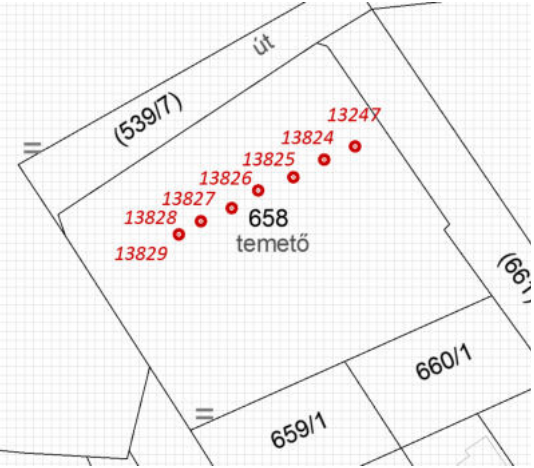

Fő utca utcaképe a római Katolikus templom felé nézve napjainkban

3. Velence védett műemléki értékeinek települési értékleltára

Sor-szám	Törzs-szám	Azono-sító	Cím	Név	Védelem	Helyrajzi szám
M-1/1	1751	13247	Ország út, Meszleny-temető	Meszleny család sírköve	Műemlék	658
M-1/1	1751	13824	Ország út, Meszleny-temető	Joannes Meszlen sírköve	Műemlék	658
M-1/1	1751	13825	Ország út, Meszleny-temető	Aloysia Petras urnás sírköve	Műemlék	658
M-1/1	1751	13826	Ország út, Meszleny-temető	Csehfalvay Gejza sírköve	Műemlék	658
M-1/1	1751	13827	Ország út, Meszleny-temető	Ritter Ferenc sírköve	Műemlék	658
M-1/1	1751	13828	Ország út, Meszleny-temető	Németh Anna síremléke	Műemlék	658
M-1/1	1751	13829	Ország út, Meszleny-temető	Eötvös Ignác síremléke	Műemlék	658
M-1/2	1751	3954	Ország út, Meszleny-temető	Sírkövek	Műemlék	658
MK-1	1751	17290		Sírkövek ex-lege műemléki környezete	Műemléki környezet	662, 661, 660/1, 659/1, 657, 565/2, 539/7, 539/10
M-2/1	10452	3957	Régiposta utca 1/b.	volt Beck-kastély	Műemlék	2175/2
M-2/2	10452	15914	Régiposta u.1/b	Beck-kastély parkja	Műemlék [tartozék]	2175/2
MK-2	10452	19221		volt Beck-kastély ex-lege műemléki környezete	Műemléki környezet	2174, 2134/1, 2131, 2176/2, 2175/1
M-3/1	10453	3955	Széchenyi u.3.	Meszleny-kastély	Műemlék	1380/2, 1378/3, 1378/4, 1378/5
M-3/2	10453	15915	Széchenyi u.3.	Meszlenyi-kastély parkja	Műemlék [tartozék]	1380/2, 1378/5, 1378/4, 1378/3
MK-3	10453	22373		Meszleny-kastély ex-lege műemléki környezete	Műemléki környezet	1377/2, 1380/5, 1376, 1379/1, 1379/2, 1372, 1375, 1377/1, 1378/7, 1378/6, 1367/2, 4508, 4487/1, 4413/6, 1367/3, 4486
M-4/1	11614	18887	Ország út 23.	kastély melléképületei (istálló víztoronnyal)	Műemlék	693/1
M-4/1	11614	18885	Névtelen utca	kastély melléképületei (ún. gazdaasszony ház)	Műemlék	692
M-4/1	11614	18680	Névtelen utca	Hauszmann-Gschwindt-kastély	Műemlék	692
M-4/2	11614	18886	Ország út	Meszleny-Burchard-Bélaváry-Hauszmann-Gschwindt-kastély kertje	Műemlék	692
M-4/2	11614	19161	Névtelen utca, Ország út 23.	Meszleny-Burchard-Bélaváry-Hauszmann-Gschwindt-kastély és melléképületei, valamint kertje	Műemlék	692, 693/1
MK-4	11614	19162		Meszleny-Burchard-Bélaváry-Hauszmann-Gschwindt-kastély és melléképületei, valamint kertje műemléki környezete	Műemléki környezet	693/1, 699, 698, 697, 696, 695, 694, 693/7, 693/6, 691, 690, 689, 688, 687, 686/2, 686/1
M-5	1748	3956	Templom tér	R. k. templom (Szent István király)	Műemlék	906
MK-5	1748	22355		R. k. templom (Szent István király) ex-lege műemléki környezete	Műemléki környezet	904/7, 904/9, 905, 909, 908, 907/1, 1002/1, 1003/3, 1004, 964
M-6	9725	3961	Viola utca 8.	Lakóház	Műemlék	1347
MK-6	9725	22357		Lakóház ex-lege műemléki környezete	Műemléki környezet	1346/2, 340, 316, 1348/3, 197, 216/1, 1354, 1353/2, 1352, 1350, 1348/2, 1348/1, 1346/1
M-7	1752	3960	Templom tér	Nepomuki Szent János-szobor	Műemlék	964
MK-7	1752	22356		Nepomuki Szent János-szobor ex.lege műemléki környezete	Műemléki környezet	904/9, 905, 907/1, 906, 1004, 1005/1, 1006/3, 894
M-8	1750	3959	Panoráma utca - Csongor utca sarok	Présház és pince, ún. Vörösmarty-pince	általános műemléki védelem	398
M-9	1750	15913	Panoráma utca - Csongor utca sarok	Vörösmarty-pince, melléképület	Műemléki jegyzékbe felvett örökségi érték	398
M-10	1749	3958	Pincesor utca	Pince	általános műemléki védelem	234
M-11		30562	Balatoni út 25.	Cápa vendéglő	általános műemléki védelem	4084
M-12	1751	13246	2481 Velence, Ország út	Meszleny (Beck) sírkápolna	Műemléki jegyzékbe felvett örökségi érték	665

Készült a Fejér Megyei Kormányhivatal Járási Hivatala adatszolgáltatása alapján

Sorszám: M-1/1	MESZLENY-TEMETŐ SÍRKÖVEI	
Védettség:	Műemlék	
Azonosító:	13247,13824,13825,13826, 13827,13828,13829	
Törzsszám:	1751	
Cím:	2481 Velence Ország út, Meszleny-temető	
Helyrajzi szám:	658	
LEÍRÁS, JELLEMZŐK		HELYSZÍNRAJZ
A temető állapotában jelentős és öröndetes változás történt az elmúlt években. A Velencei Helytörténeti Egyesület lelkes tagjai kitisztították a területet és felújították a sírokat, és bejelentkezés alapján látogathatóvá tették a régi családi temetőt. 13247— Meszlenyi család sírköve 13824—Joannes Meszlen sírköve 13825— Aloysia Petras urnás sírköve 13826—Csehfalvay Gejza sírköve 13827—Ritter Ferenc sírköve 13828—Németh Anna síremléke 13829—Eötvös Ignác síremléke Források: Régi temető—muemlekem.hu Örökségvédelmi adatszolgáltatás— Fejér Megyei kormányhivatal örökségvédelmi hatáskörében eljáró járási hivatala		
Fehér VÁRtervező Kft.		2019

Aloysiu Petras úrnás sírköve

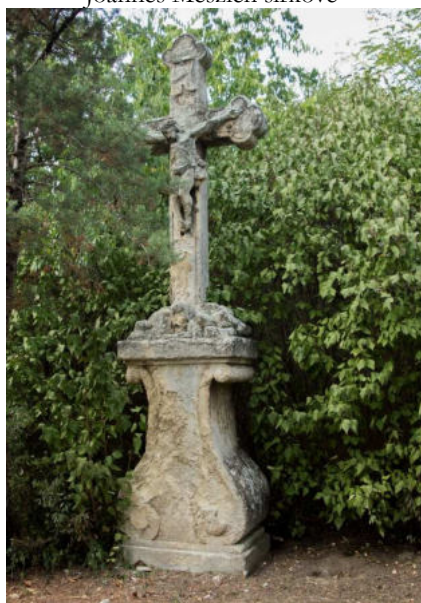
Joannes Meszlen sírköve

Ritter Ferenc sírköve

Csehfalvay Gejza sírköve

Meszleny-temető keresztje

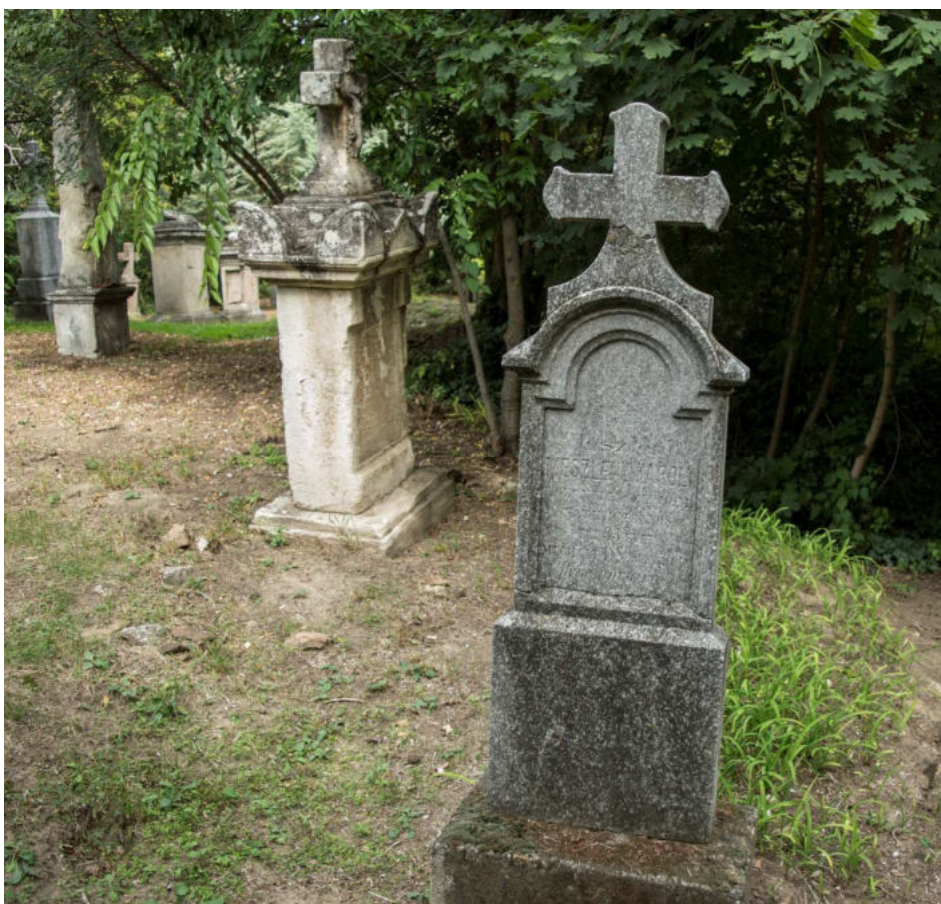

Meszleny Család sírkövei

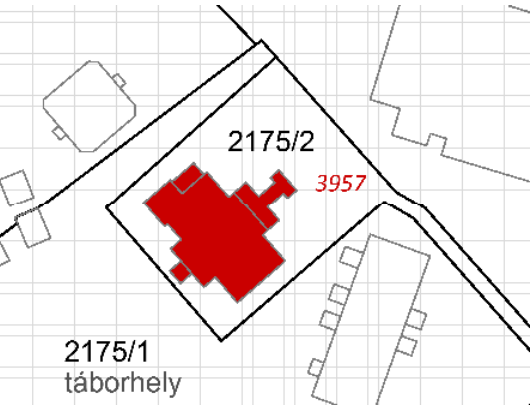
Németh Anna síremléke

Sorszám:	MESZLENY-TEMETŐ SÍRKÖVEI	
M-1/2		
	Védettség:	Műemlék
	Azonosító:	3954
	Törzsszám:	1751
	Cím:	2481 Velence Ország út, Meszleny-temető
	Helyrajzi szám:	658
LEÍRÁS, JELLEMZŐK		HELYSZÍNRAJZ
A temető állapotában jelentős és öröndetes változás történt az elmúlt években. A Velencei Helytörténeti Egyesület lelkes tagjai kitisztították a területet, felújították a sírokat, és bejelentkezés alapján látogathatóvá tették a régi családi temetőt. A síremlékek közvetlen környezete rendezett. Mostanra a különleges hangulatú hely rejtett értékei láthatóvá váltak. Ezt az állapotot meg kell őrizni. Sajnos a régi homokkő síremlékeket javíthatatlanul kikezdte az idő. A sírkövek állagmegóvása, restaurálása javasolt.		
		
Források: Régi temető—muemlekem.hu Örökségvédelmi adatszolgáltatás— Fejér Megyei kormányhivatal örökségvédelmi hatáskörében eljáró járási hivatala		
Fehér VÁRtervező Kft.		2019

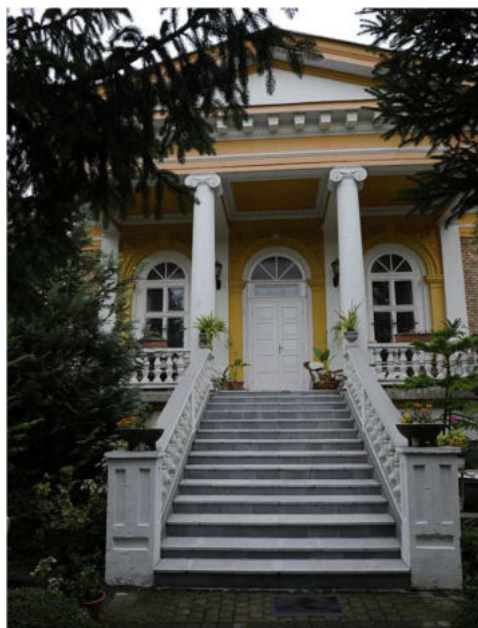
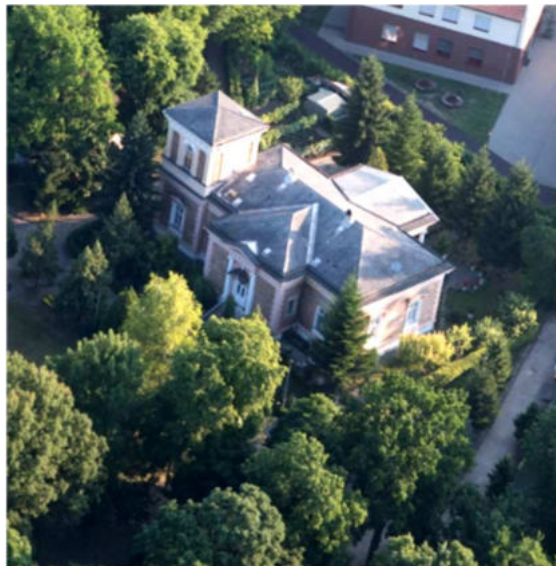
Sorszám:	MESZLENYI-TEMETŐ MŰEMLEKI KÖRNYEZETE	
	Meszlenyi temető ex-lege műemléki környezete	LEÍRÁS, JELLEMZŐK 13247,13824,13825,13826, 13827, 13828, 13829, 3954 azonosító számon nyilvántartott műemléki érték műemléki környezete.
MK-1		
Védettség:	Műemléki környezet	
Azonosító:	17290	
Törzsszám:	1751	
Cím:	2481 Velence Ország út	
Helyrajzi szám:	662, 661, 660/1, 659/1, 657, 565/2, 539/7, 539/10	
HELYSZÍNRAJZ		
		
Források: Örökségvédelmi adatszolgáltatás— Fejér Megyei kormányhivatal örökségvédelmi hatáskörében eljáró járási hivatala		
Fehér VÁRtervező Kft.		2019

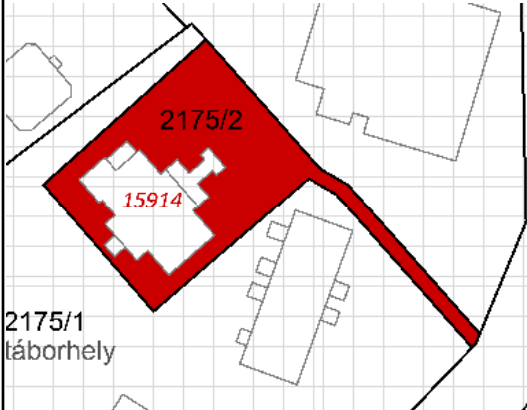
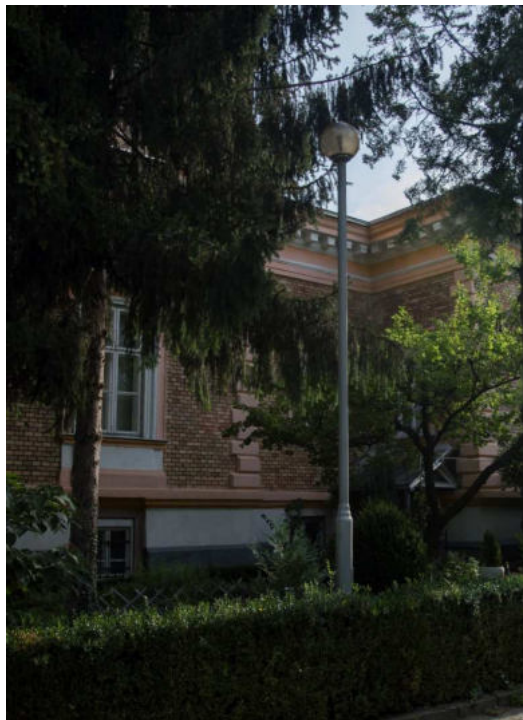
Sorszám:	BECK-KASTÉLY	
M-2/1		
Védettség:	Műemlék	
Azonosító:	3957	
Törzsszám:	10452	
Cím:	2481 Velence Régiposta utca 1/B.	
Helyrajzi szám:	2175/2	
LEÍRÁS, JELLEMZŐK		HELYSZÍNRAJZ
Szabadon álló, magasföldszintes, téglalap alaprajzú épület. A kastély eklektikus stílusában sok a neoreneszánsz elem, a falakat klinkertégla burkolja. Főhomlokzata 1 + 1 + 1 + 1 osztású, középrizalitján ión oszlopos, timpanonos portikusz látható. Jobb szélén emeletes torony áll, melyet lapos sáttortető borít, alatta vakíves párkány húzódik. A torony félköríves záródású ablaka alatt kőbábos mellvéd látható. Hátsó homlokzata 1+3+1 osztású, középrészén itt is 4 ión oszlop által tartott, kőbábos mellvéd portikusz húzódik, félköríves nyílásokkal. Jobboldali homlokzata 1 +2+ 1 tengelyes, a baloldalin a már említett torony és lombfűrészdíszes veranda áll. Története: a kastély elődépelete feltehetően a XVIII. század második felében épült, a Meszleny-családba beházasodott farádi Vörös familiához köthető. Alapjának maradványai a mai kastély alapjai környékén találhatók. A település központjában, szabadon álló, alagsor és földszintes, összetett tömegű épület, kontyolt nyeregtetővel, Ény-i sarkán sáttortetővel fedett kétszintes torony. Homlokzati architektúrája klinkertégla és vakolatarchitektúra. Plasztikus, konzolos koronázó párkányok, sarokamírozás és magas plasztikus lábazati párkány melyen a változatosan keretezett ablakok állnak, alattuk az alagsorablaka i nyílnak. Keskeny lépcsővel megközelíthető bejárata a DNY-i homlokzatban, két ión oszlop által tartott timpanon alatt nyílik. A négyzetes torony szögletében újabb veranda, kőbábos korlattal, fűrészelt fa lefedéssel. Síkmennyezetes belső terek. Burkolatok és stukkók, 19. század végi nyílászáró szerkezetek. Korábbi kúria felhasználásával építette a Beck család 1895-ben. A kastély jelenlegi képét madarasi Beck Hugó curiai tanácselnök és velencei földbirtokos alakította ki az 1890-es években. Fia, Beck Lajos, ezt az állapotot tartotta meg. Az 1940-es években a kastélyt tulajdonosától elvették. A háború végén itt működött a helyi nyilas pártház. Az épület a harcokat viszonylag kis sérülésekkel vészelte át. Beck Lajosnak 800 kat.holdas birtoka volt a községben, ezt (elsőként a környéken) üdülőteleknek felparcellázták A világháború után, 1945-től nevelőotthonként, majd úttörőtáborként működött a kastély és parkja. Az 1980-as évekre állapota végtelenen leromlott. Ekkor az Ulicza házaspár vásárolta meg és több évtizedes munkával felújította. Ma példás az állapota. A parkban ma is ifjúsági tábor működik.		
Források: Beck-kastély—muemlekem.hu Örökségvédelmi adatszolgáltatás— Fejér Megyei kormányhivatal örökségvédelmi hatáskörében eljáró járási hivatala VEB_2015_5 Beck kastély—Velence Értéktár Bizottság		
Fehér VÁRtervező Kft.		2019

A kastély régen

Napjainkban

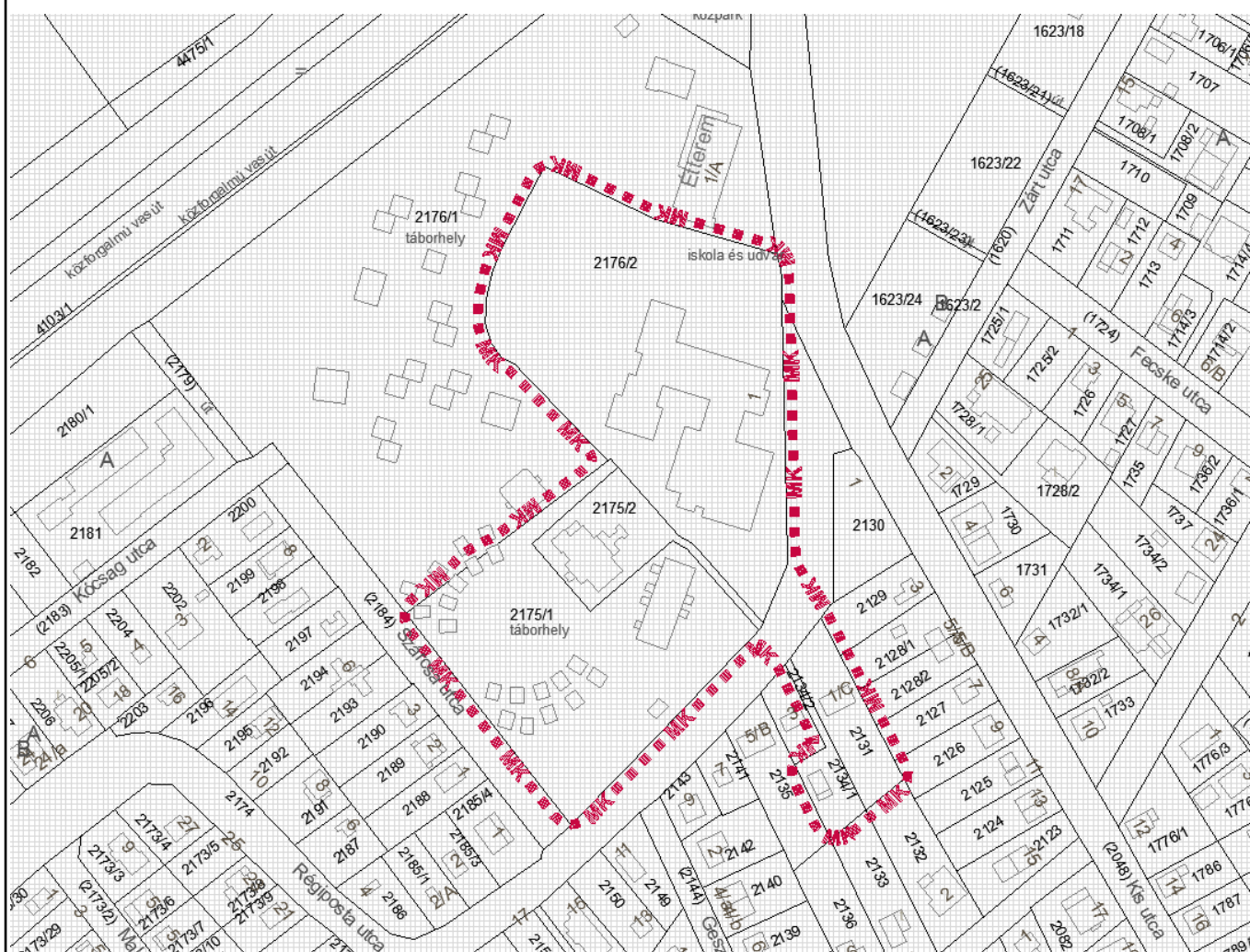

Sorszám:	BECK-KASTÉLY PARKJA	
M-2/2		
Védettség:	Műemlék (tartozék)	
Azonosító:	15914	
Törzsszám:	10452	
Cím:	2481 Velence Régiposta utca 1/B.	
Helyrajzi szám:	2175/2	
LEÍRÁS, JELLEMZŐK		HELYSZÍNRAJZ
Abban az időben, amikor a kastélyban nevelőotthon volt az, épület parkja az úttörőtábor részeként működött. . A park az épület tulajdonosváltását követően továbbra is a tábor része maradt, mely napjainkban ifjúsági táborként üzemel. Az épület közvetlen környezetét a tulajdonos rendszeresen gondozza, ennek köszönhetően a park napjainkban rendezett, kifogástalan állapotban van.		
		
Források: Beck kastély parkja—muemlekem.hu Örökségvédelmi adatszolgáltatás— Fejér Megyei kormányhivatal örökségvédelmi hatáskörében eljáró járási hivatala		
Fehér VÁRtervező Kft.		2019

Sorszám:	BECK-KASTÉLY MŰEMLEKI KÖRNYEZETE	
MK-2	volt Beck-kastély ex-lege műemléki környezete	LEÍRÁS, JELLEMZŐK
	Védettség:	Műemléki környezet
	Azonosító:	19221
	Törzsszám:	10452
	Cím:	2481 Velence Régiposta utca
Helyrajzi szám:	2174, 2134/1, 2131, 2176/2, 2175/1	

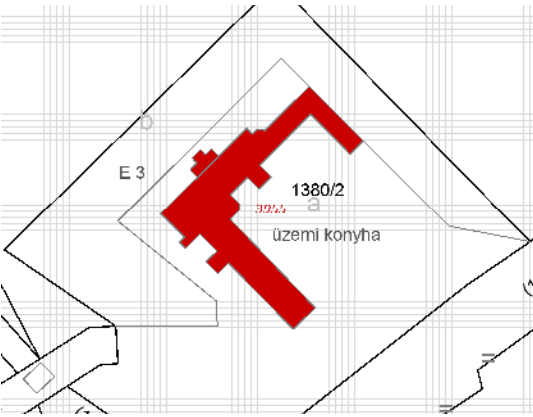

HELYSZÍNRAJZ

Források:

Örökségvédelmi adatszolgáltatás — Fejér Megyei kormányhivatal örökségvédelmi hatáskörében eljáró járási hivatala

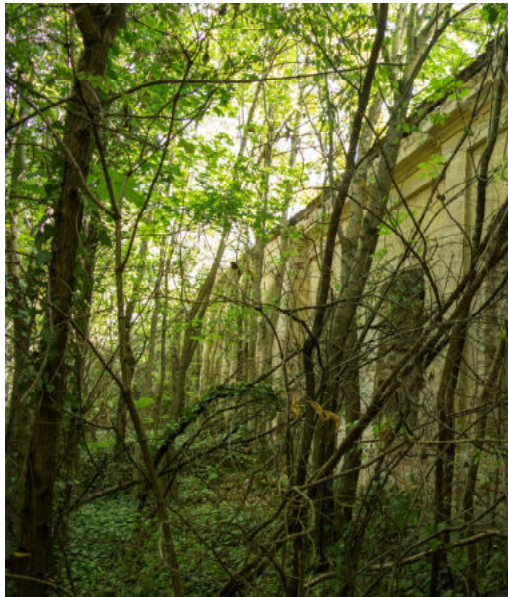
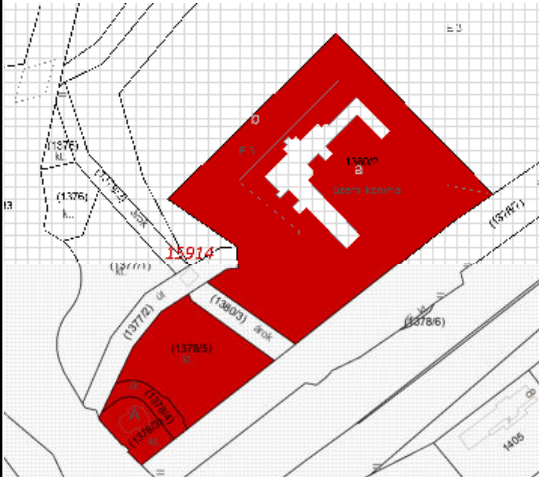
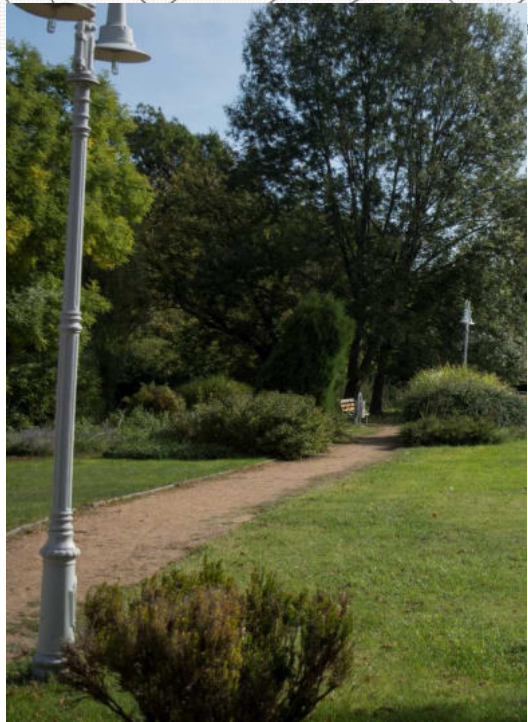
Sorszám:	MESZLENY-KASTÉLY	
M-3/1		
Védettség:	Műemlék	
Azonosító:	3955	
Törzsszám:	10453	
Cím:	2481 Velence Széchenyi utca 3.	
Helyrajzi szám:	1380/2	
LEÍRÁS, JELLEMZŐK		HELYSZÍNRAJZ
A Bágyom patak melletti dombtetőn a birtokszerző Meszleny János alispán unokája, Meszleny Antal emeltette a kastélyt a XVIII. század második felében. Elsőként a mai épület észak-déli szárnya készült el, azaz a jobboldali mellékszárnny. Ez az épületrész barokk stílusú belsőt és külsőt kapott., majd a 19. század elején klasszicista stílusú szárnyakat építettek hozzá. Szabadon álló, földszintes, U-alaprajzú épület. Főhomlokzata 4+ (2+2+3+2+2) osztású, közép- és oldalrizalitjai enyhén előrelépnek a fal síkjából. (A középrizalit felett egykor attika, az oldalrizalitok felett kőbábsos mellvéd húzódott.) Ablakainak eredeti pálcárcsa sokáig megvolt. Bal oldalához négytengelyes, hátraugró toldalék csatlakozik. Hátsó homlokzatán 2+1+2 a nyílásritmus közepén két vastos oszlopon nyugvó, timpanonos, igen erősen előreugró kocsai aláhajtó áll. A jobb oldali szárny kilenc-tengelyes, végén emeletes, toronyszerű rész található. Az épület alatt pince húzódik. A Meszleny család a kastély körül a XIX. század közepén angolparkot alakított ki. A kert egészen a tópartig nyúlt le. A II. világháború során a kastély komoly sérüléseket szenvedett . Az épület 1945-ig a Meszleny család tulajdona volt, majd ekkor a minisztériumnak adták bérbe. 1948-tól állami tulajdonba került, és 20 évig gyógygyógypedagógiai intézetként működött, amíg fel nem épült Velencén az intézet új épülete. A 60'-as évek végétől a Vörösmarty Termelőszövetkezethez került, 1968-tól a TSZ konyhája üzemelt benne. Az angolpark tó felőli részét 1945. után közparkká alakították át, amelyet a Millennium évében helyreállítottak. Itt került elhelyezésre Velence város címere. A park másik részében úttörőtáborokat létesítettek. A kastély épületét a TSZ már nem megfelelően tartotta karban, megkezdődött az állagromlása. A '90-es évek elején már a kastély üresen állt, a berendezési tárgyakat elvitték. 1992-ben magántulajdonba került és pár évre rá meg is kezdődött az épület felújítása, bővítése, ami az idővel abba is maradt. Jelenleg is magántulajdonban van. A felújítás leállt, romos, életveszélyes az épület.		
Források: Meszleny kastély —muemlekem.hu Örökségvédelmi adatszolgáltatás— Fejér Megyei kormányhivatal örökségvédelmi hatáskörében eljáró járási hivatala VÉB_2015_11 Meszleny kastély—Velence Értéktár Bizottság https://szellemvarosok.blog.hu/2015/03/15/szellemkastelyok_meszleny-kastely		
Fehér VÁRtervező Kft.		2019

A kastély régen

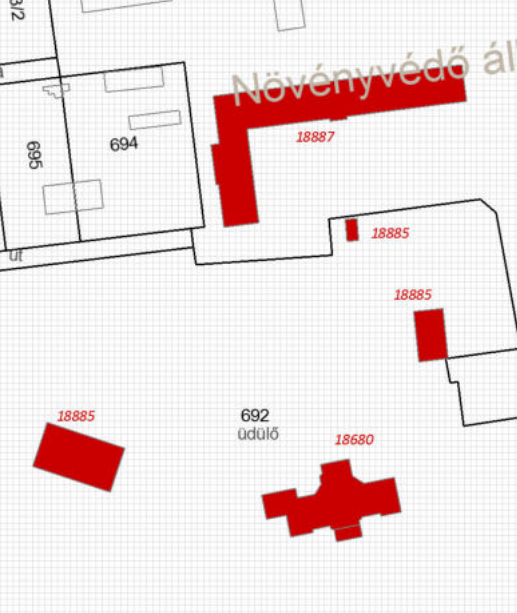

Napjainkban

Sorszám:	MESZLENY-KASTÉLY PARKJA	
M-3/2		
Védettség:	Műemlék	
Azonosító:	3955	
Törzsszám:	10453	
Cím:	2481 Velence Széchenyi utca 3.	
Helyrajzi szám:	1380/2, 1378/3, 1378/4, 1378/5	
LEÍRÁS, JELLEMZŐK		HELYSZÍNRAJZ
A Meszleny család a kastély körül angolparkot alakított ki a XIX. század közepén. A kert egészen a tópartig nyúlt le, ezt a tó felőli részén 1945 után közparkká alakították át, amelyet a Millennium évében helyreállítottak. Itt került elhelyezésre Velence város címere. A Meszleny park másik részében több úttörőtáborot létesítettek. Jelenleg kastély kertjében az angolpark már nem látható, a kert gondozatlan, az épület szinte megközelíthetetlen.		
Források: Meszleny kastély —muemlekem.hu Örökségvédelmi adatszolgáltatás— Fejér Megyei kormányhivatal örökségvédelmi hatáskörében eljáró járási hivatala VÉB_2015_11 Meszleny kastély—Velence Értéktár Bizottság https://szellemvarosok.blog.hu/2015/03/15/szellemkastelyok_meszleny-kastely		
Fehér VÁRtervező Kft.		2019

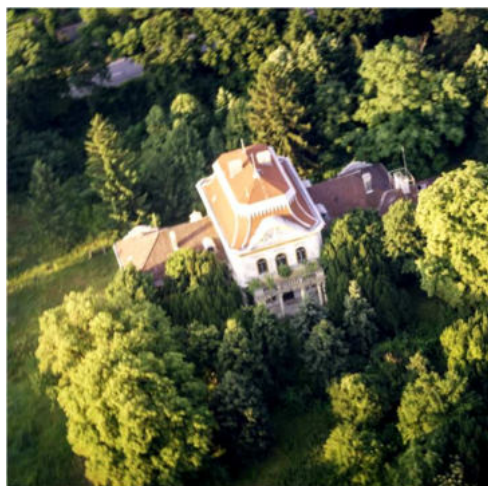
Sorszám:	MESZLENY-KASTÉLY MŰEMLÉKI KÖRNYEZETE	
MK-3	Meszleny-kastély ex-lege műemléki környezete	LEÍRÁS, JELLEMZŐK
	Védettség:	Műemléki környezet
	Azonosító:	22373
	Törzsszám:	10453
	Cím:	2481 Velence Széchenyi utca
Helyrajzi szám:	1377/2, 1380/5, 1376, 1379/1, 1379/2, 1372, 1375, 1377/1, 1378/7, 1378/6, 1367/2, 4508, 4487/1, 4413/6, 1367/3, 4486	
HELYSZÍNRAJZ		
Források:		
Örökségvédelmi adatszolgáltatás— Fejér Megyei kormányhivatal örökségvédelmi hatáskörében eljáró járási hivatala		
Fehér VÁRtervező Kft.		2019

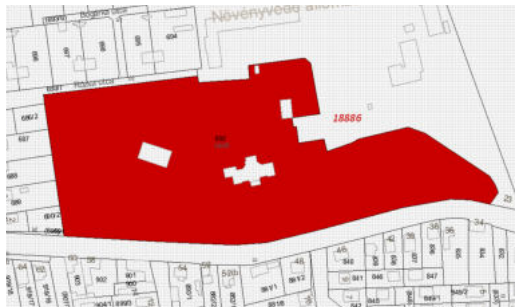
Sorszám: M-4/1	MESZLENY-BURCHARD-BÉLAVÁRY-HAUSZMANN-GSCHWINDT -KASTÉLY ÉS MELLÉKÉPÜLETEI	
Védettség:	Műemlék	
Azonosító:	18680, 18885, 18887	
Törzsszám:	11614	
Cím:	2481 Velence Ország út 23.	
Helyrajzi szám:	692, 693/1	
LEÍRÁS, JELLEMZŐK		HELYSZÍNRAJZ
A kastély őse az 1700-as évek elején, tisztázatlan időpontban épülhetett a Meszleny család időben első birtokközpontjaként. Az 1880-as években a birtokot a kastéllyal Burchard Gusztáv professzor vásárolta meg. A család a birtokot 1910-ben Hauszmann Alajos műépítésznek adta el, aki 1926-os haláláig élt itt. 1927-ben Gschwindt Ernő szeszgyáros vásárolta meg. A Gschwindt család időszakában történt meg a kastély jelenlegi, neobarokk formára való átalakítása Tőry Emil tervei alapján. A világháború után a kastélyt államosították, többnyire szakszervezeti kezelésben volt. Az 1970-es években került sor az akkori felfogás szerinti korszerűsítésre, belső szerkezetet érintő átalakításokra, a még megmaradt bútortzat eltüntetésére. A rendszerváltás után sok évi pusztulás után magántulajdonba került. A kastély az 1800-as években épült klasszicista épület. Az 1920-30-as években átépítették neobarokk stílusban. Belső tere részben historista jegyeket mutat, de meghatározó a neobarokk. Az épület belső tere bőségesen tartalmaz a hetvenes években odakerült, jól látható szocreál beépítéseket. A kastély parkja még romjaiban is szép, növényritkaságok is fellelhetők itt. 1946-ban ide építették a szovjet hősi emlékművet. A kastély melléképületei (ún. gazdaasszony ház) is műemléki védelem alatt állnak. A volt lovarda és a víztorony épületben ma a Növényvédelmi és Talajvizsgáló állomás működik.		
Források: Gschwindt kastély—muemlekem.hu Örökségvédelmi adatszolgáltatás— Fejér Megyei kormányhivatal örökségvédelmi hatáskörében eljáró járási hivatala VÉB_2015_7 Gschwindt kastély—Velence Értéktár Bizottság		
Fehér VÁRtervező Kft.		2019

A kastély régen

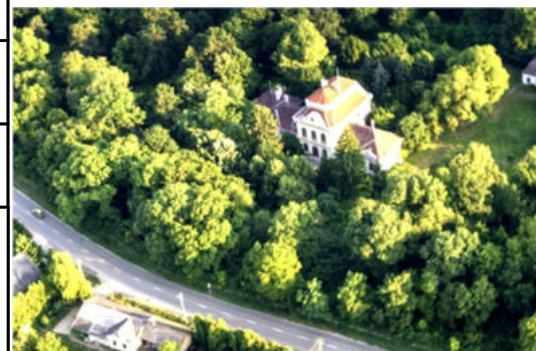

A kastély napjainkban

Sorszám:	MESZLENY-BURCHARD-BÉLAVÁRY-HAUSZMANN-GSCHWINDT -KASTÉLY PARKJA	
M-4/2		
Védettség:	Műemlék	
Azonosító:	18886, 19161	
Törzsszám:	11614	
Cím:	2481 Velence Ország út 23.	
Helyrajzi szám:	692	
LEÍRÁS, JELLEMZŐK		HELYSZÍNRAJZ
A jellemzően tópartra telepített főúri lakokkal ellentétben Velence legrégebbi kastélya a római hadiút mellett épült, a tóparttól távolabb, a történeti faluközpont szomszédságában. A kastélyt szép kastélypark övezte, kialakítása feltehetően a 19. században történt a Meszleny-család birtoklása idején. A történeti térképek tanúsága szerint a tájképi kertben kerek vízi medence és egy kisebb pavilon is helyet kapott, melyeket ma már nem láthatunk. Sajnos a történelem viharaiban eltűntek azok a bronz kutyaszobrok is, amelyek egy időben készültek a budavári királyi palotát díszítő Mátyás- király kútjának kutyaszobraival. A park egykori területe javarészt máig megmaradt, eredeti területének északi oldalán történtek parcellázások és az egykori birtok gazdasági területein működik a Fejér Megyei Kormányhivatal és a NÉBIH egyes laboratóriumai. A mai park 5 hektáros területén számos értékes fa, facsoport található: idős vadgesztenyék, török mogyoró, hárs, fenyők. A tájképi kert stílusjegyeiről leginkább a nyomokban fellelhető útrendszer árulkodik, a kertet kerítés védi és egyben zárja el a közösség életétől, fenntartása nem méltó múltjához. A parkban egy több száz éves hársfa alatt Kossuth Lajos gyakran megpihent. A fát a település lakói Kossuth-fának hívták. 2014-ben egy vihar kidöntötte a több méter átmérőjű hársat, használható ágaiból faragtatta a Helytörténeti Egyesület a város Bethlehemének 80 cm magas figuráit. Így a Kossuth-fa tovább él.		
		
Források: Gechwindt kastély—muemlekem.hu Örökségvédelmi adatszolgáltatás— Fejér Megyei kormányhivatal örökségvédelmi hatáskörében eljáró járási hivatala VÉB_2015_6 Gschwindt kastély kertje—Velence Értéktár Bizottság		
Fehér VÁRtervező Kft.		2019

Sorszám:	GSCHWINDT-KASTÉLY ÉS MELLÉKÉPÜLETEINEK MŰEMLÉKI KÖRNYEZETE	
MK-4	Meszleny-Burchard-Bélaváry-Hauszmann-Gschwindt-kastély és melléképületei, valamint kertje műemléki környezete	LEÍRÁS, JELLEMZŐK
	Védettség:	Műemléki környezet
	Azonosító:	19162
	Törzsszám:	11614
	Cím:	2481 Velence Ország út 23.
Helyrajzi szám:	693/1, 699, 698, 697, 696, 695, 694, 693/7, 693/6, 691, 690, 689, 688, 687, 686/2, 686/1	

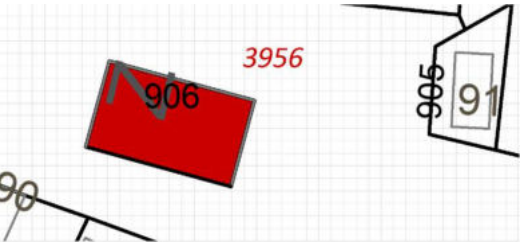

HELYSZÍNRAJZ

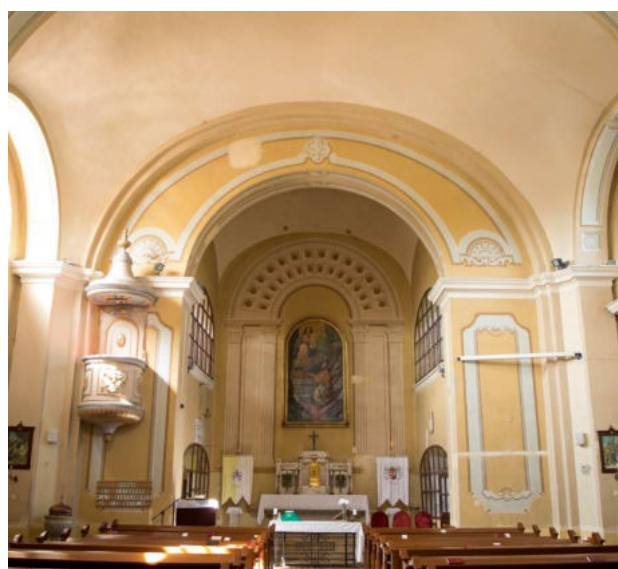
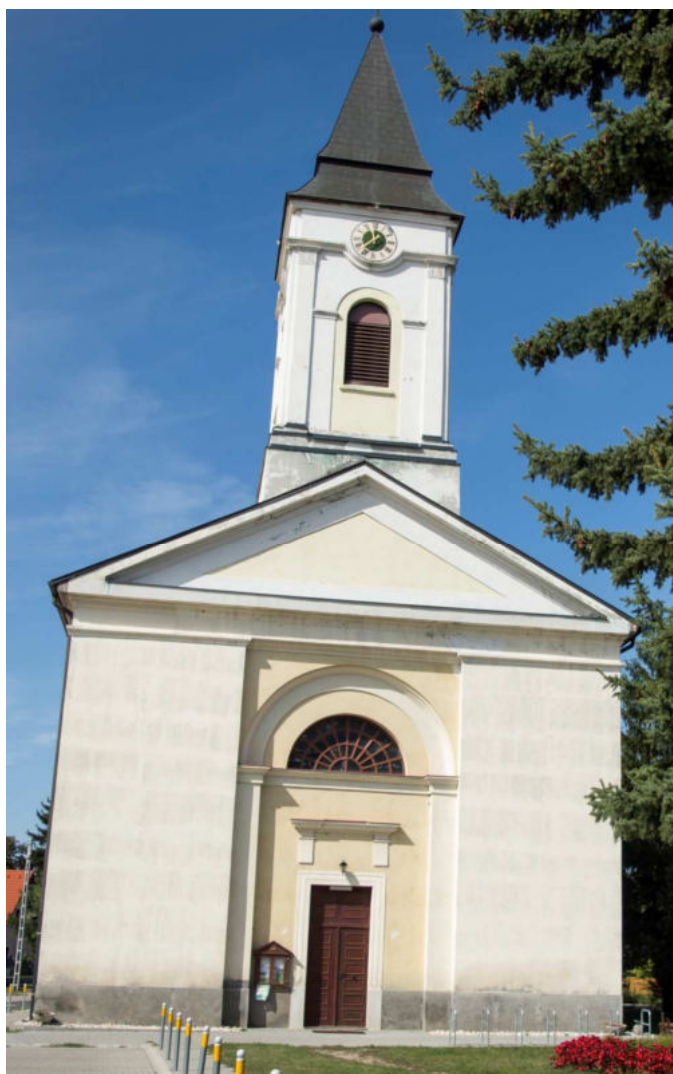

Források:

Örökségvédelmi adatszolgáltatás— Fejér Megyei kormányhivatal örökségvédelmi hatáskörében eljáró járási hivatala

Sorszám:	SZENT ISTVÁN KIRÁLY RÓMAI KATOLIKUS TEMPLOM	
M-5		
Védettség:	Műemlék	
Azonosító:	3956	
Törzsszám:	1748	
Cím:	2481 Velence Templom tér	
Helyrajzi szám:	906	
LEÍRÁS, JELLEMZŐK		HELYSZÍNRAJZ
A jelenleg álló római katolikus templom építése 1827-ben kezdődött. A település központjában kiszélesedő út tengelyében álló, egyhajós, egyenes szentélyzáródású homlokzati tornyos templom, a szentély két oldalán sekrestyével és oratóriummal, amelyeket téglalap alaprajzú tömegbe foglaltak és közös, a záródás felé kontyolt nyeregtetővel fedettek. Fő homlokzatának közepén, a főpárkányig felnyúló faltükrében, vízszintes záradékú, kőkeretes bejárat, fölötte félkör ablak. A homlokzatot timpanon zárja le, fölötte egyszintes kőburkolatos szintről induló, gúlasisakkal lezárt torony toronyórával. Az oldalhomlokzatokon magasra helyezett párkányra állított két-két félkör ablak, széléről két szintben ablakok, a szentély felőli homlokzaton hasonló elrendezés. Csehsüveg boltozatos hajó, karzatalj, karzat. 1876-ban a tetőjavítás, csatornázás, vakolás, meszelés folyt Meszleny Károly akkori plébános és (társkegyúr) vezetésével. Három mellékoltára van. A Jézus szent szíve oltár szobrát a Meszlény hölgyek adományozták. (A lecke oldalon áll) Az evangéliumi oldalt a Szűz Mária kép díszítette. Ma látható szobrát báró Mandorff Gézáne vette 1906-ban. 1916-ban a katonai bizottság elrekvirálta a két nagyobb harangot és réz orgonasípokot. 1917. május 17-én villám vágott a toronyba. A torony leégett, megolvadt a toronyóra, megolvadt a kisharang, elégett a padláson az Anna kápolnából kimentett fehér fa oltár, a 2 db ember nagyságú szoborral együtt. Az akkor nehéz anyagi körülmények között is hamar sikerült a sérüléseket kijavítani, 1925-ben már a harangok szentelését ünnepelhette a közösség. A második világháborúban súlyosan megsérült a templom, tornyát lelőtték, orgonája elpusztult. 1947-ben építették újjá, 1955-ben kívül tatarozták. Jelenleg a lábazat kissé vizes, a festés néhol kopott, de jó állapotú a templom. Folyamatosan dolgoznak rajta, remény van arra, hogy az avatás két-századik évfordulójára kívül-belül teljesen megújul.		
Források: Római katolikus templom—muemlekem.hu Örökségvédelmi adatszolgáltatás— Fejér Megyei kormányhivatal örökségvédelmi hatáskörében eljáró járási hivatala VEB_2015_40 Római katolikus templom—Velence Értéktár Bizottság		
Fehér VÁRtervező Kft.		2019

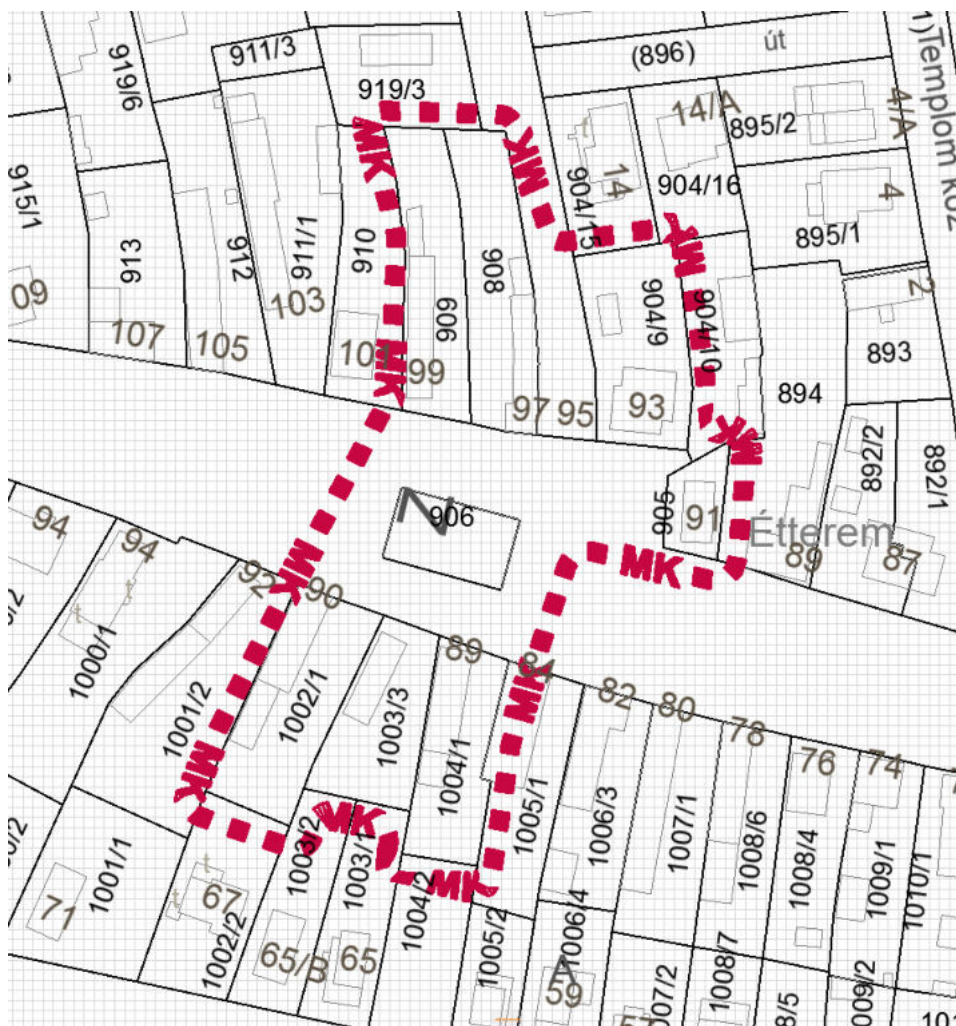
A templom régen

Sorszám:	SZENT ISTVÁN KIRÁLY TEMPLOM MŰEMLÉKI KÖRNYEZETE	
MK-5	Római Katolikus templom, (Szent István Király) ex-lege műemléki környezete.	LEÍRÁS, JELLEMZŐK
	Védettség:	Műemléki környezet
	Azonosító:	22355
	Törzsszám:	1748
	Cím:	
Helyrajzi szám:	904/7, 904/9, 905, 909, 908, 907/1, 1002/1, 1003/3, 1004, 964	

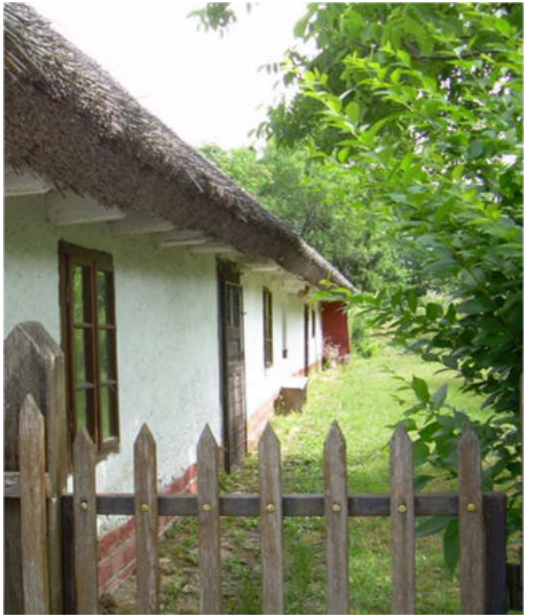

HELYSZÍNRAJZ

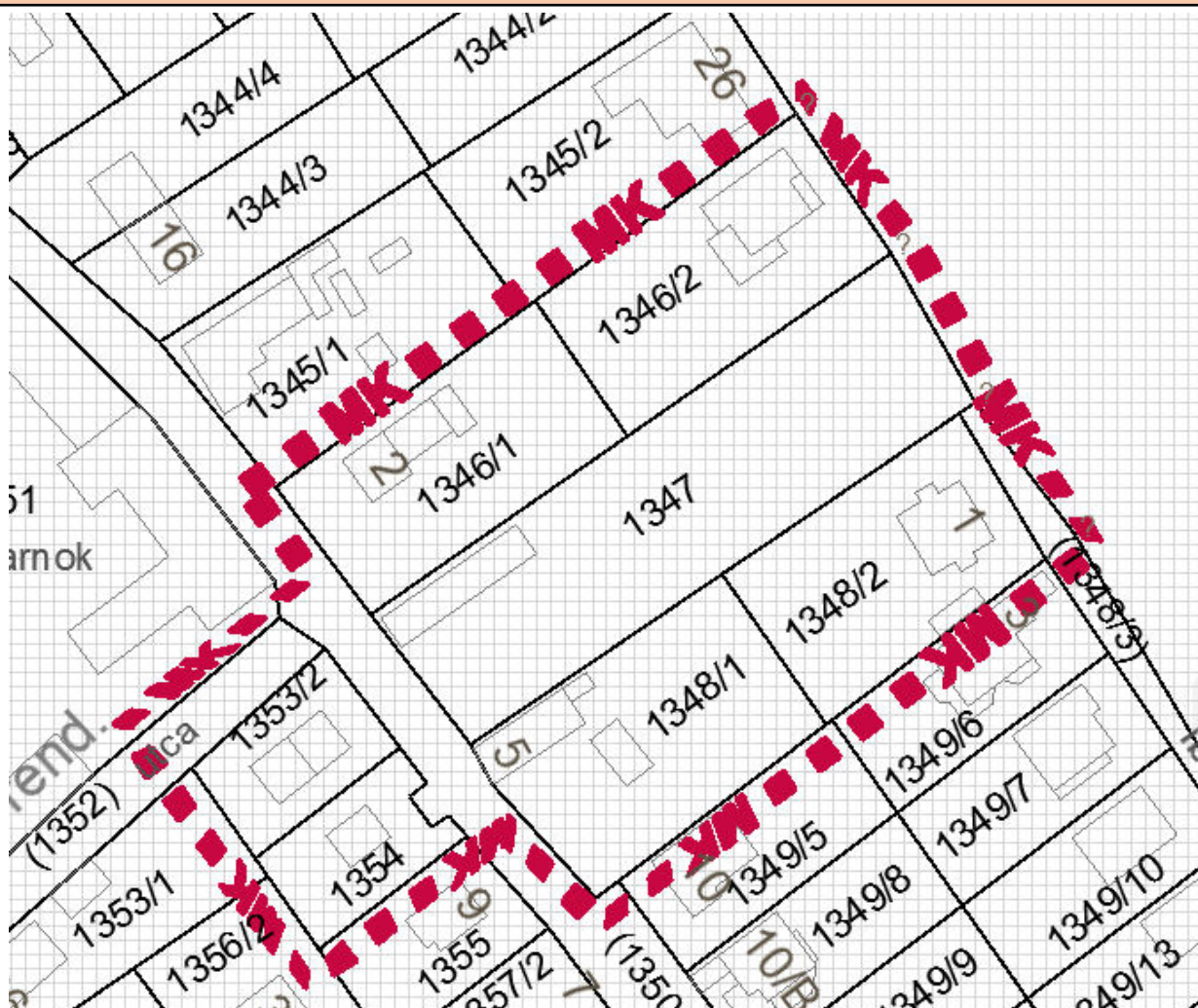
Források:

Örökségvédelmi adatszolgáltatás — Fejér Megyei kormányhivatal örökségvédelmi hatáskörében eljáró járási hivatala

Sorszám:	LAKÓHÁZ	
M-6		
	Védettség: Műemlék	
	Azonosító: 3961	
	Törzsszám: 9725	
	Cím: 2481 Velence Viola utca 8.	
Helyrajzi szám: 1347		
LEÍRÁS, JELLEMZŐK		HELYSZÍNRAJZ
Népi lakóház. Oldalhatáron álló, tornácos nádtetőű parasztház; az utcai homlokzaton deszkázott oromzat, mintázatos fa párkány takarással. Többszattú ház, ahol a helyiségek egymás mögött, egy tengelyre fűzve épültek. A falak 50-60 cm vastagságúak, döngölt sárfal és vályogtégla építésű, homlokzata fehérre meszelt, lábazata vörös kőburkolattal burkolt. Az épület alapvetően jó állapotú, azonban a festés számos helyen kopott, vizesedési nyomok láthatók. A fa anyagú felületek (nyílászárók, oromfal deszkázata stb.) kopottak, védelmet igényelnek.		
		
Források: Lakóház—muemlekem.hu Örökségvédelmi adatszolgáltatás— Fejér Megyei kormányhivatal örökségvédelmi hatáskörében eljáró járási hivatala		
Fehér VÁRtervező Kft.		2019

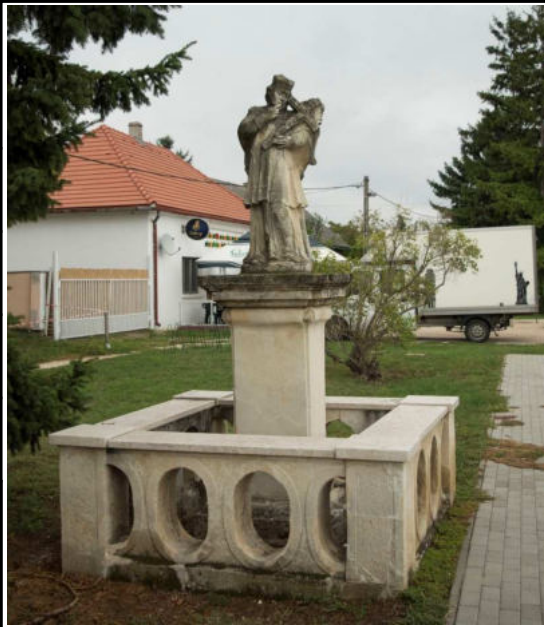
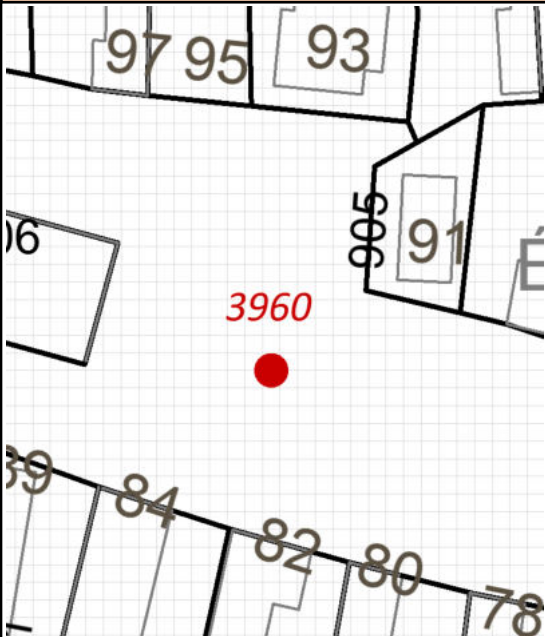
Sorszám:	LAKÓHÁZ MŰEMLEKI KÖRNYEZETE	
	Lakóház ex-lege műemléki környezete	LEÍRÁS, JELLEMZŐK
MK-6		3961 azonosító számon nyilvántartott műemléki érték műemléki környezete.
Védettség:	Műemléki környezet	
Azonosító:	22357	
Törzsszám:	9725	
Cím:	2481 Velence Viola utca 8.	
Helyrajzi szám:	1346/2, 340, 316, 1348/3, (Kápolnasnyék: 197, 216/1) 1354, 1353/2, 1352, 1350, 1348/2, 1348/1, 1346/1	

HELYSZÍNRAJZ

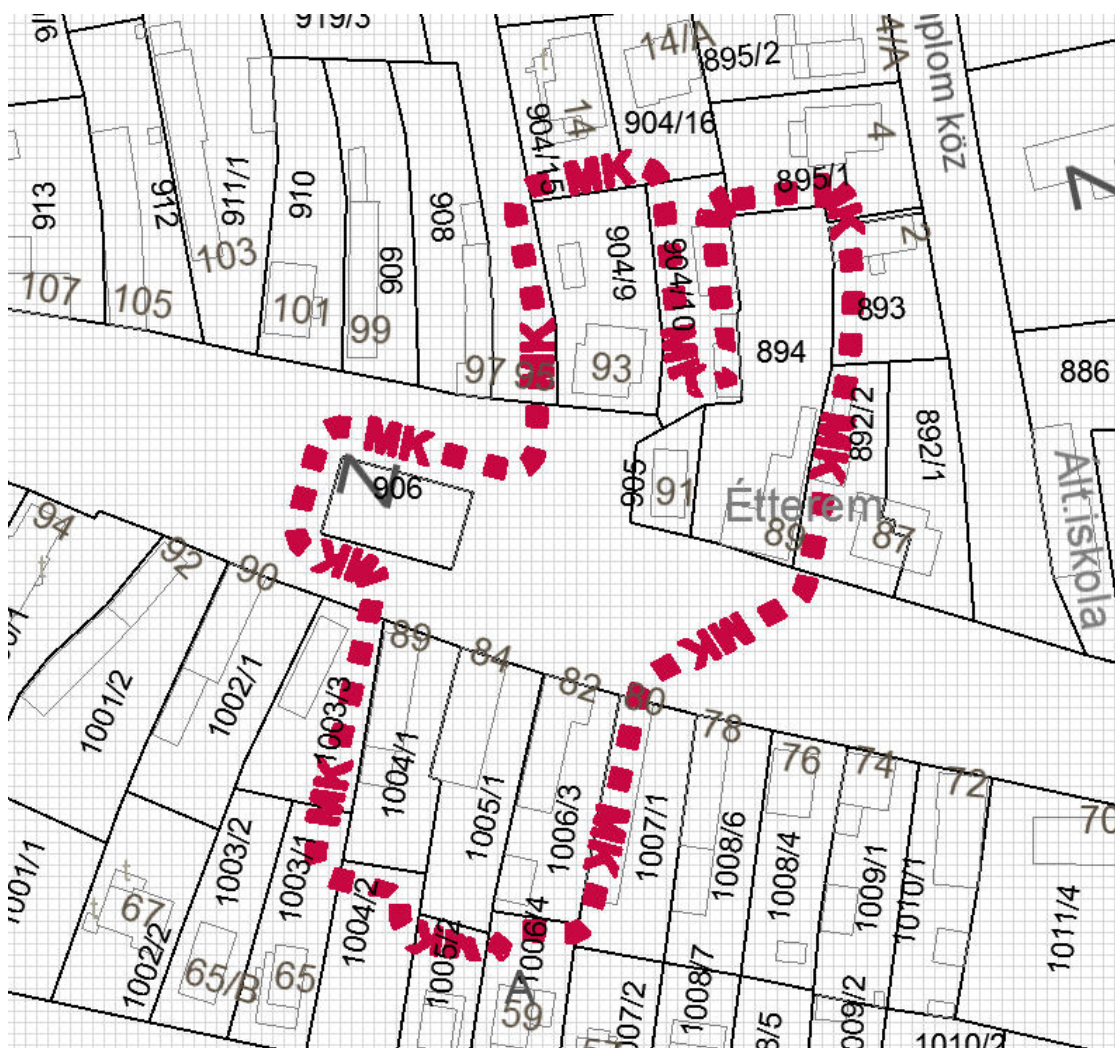
Források:

Örökségvédelmi adatszolgáltatás— Fejér Megyei kormányhivatal örökségvédelmi hatáskörében eljáró járási hivatala

Sorszám:	NEPOMUKI SZENT JÁNOS-SZOBOR	
M-7		
Védettség:	Műemlék	
Azonosító:	3960	
Törzsszám:	1752	
Cím:	2481 Velence Templom tér	
Helyrajzi szám:	964	
LEÍRÁS, JELLEMZŐK		HELYSZÍNRAJZ
A régi (első templom előtt) állt már 1805-ben Nepomuki Szent János szobra. A szobor ma is áll az új Katolikus templom előtt, a templom felépítésekor került mai helyére. A szobor település régi központjában, a rk. templom előtt áll, árkádíves, áttört mészkő korláttal körbekerítve. Talapzata hasáb alakú, lábazattal és párkány fejezettel díszített. A szentet papi ornátusban, bal karjára fektetett korpuszos kereszttel, jobb mutató ujját az ajka elé emelve ábrázolja. Nepomuki Szent János a halászok és más vízenjárók védőszentje—ilyenformán nem véletlenül tisztelték Velencén. (A mutatóujj szájhoz emelése arra utal, hogy a gyónási titok megőrzéséért szenvedett vértanuhalált.) A szobrot a Meszleny család állíttatta a 18. században, 1805-ben a régi (első) templom előtt állt. 1830-ban került át jelenlegi helyére, az akkor épült, mai katolikus templom elé.		
Források: Nepomuki Szent János szobor —muemlekem.hu Örökségvédelmi adatszolgáltatás— Fejér Megyei kormányhivatal örökségvédelmi hatáskörében eljáró járási hivatala VÉB_2015_38 Nepomuki Szent János szobor —Velence Értéktár Bizottság		
Fehér VÁRtervező Kft.		2019

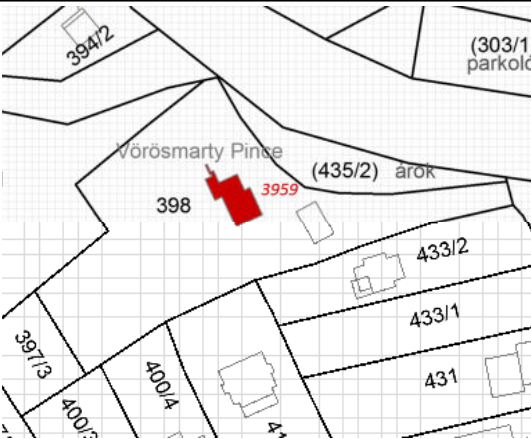
Sorszám:	NEPOMUKI SZENT JÁNOS-SZOBOR MŰEMLÉKI KÖRNYEZETE	
	Nepomuki Szent János-szobor ex-lege műemléki környezete	LEÍRÁS, JELLEMZŐK
Védettség:	Műemléki környezet	3960 azonosító számon nyilvántartott műemléki érték műemléki környezete.
Azonosító:	22356	
Törzsszám:	1752	
Cím:	2481 Velence Templom tér	
Helyrajzi szám:	904/9, 905, 907/1, 906, 1004, 1005/1, 1006/3, 894	

HELYSZÍNRAJZ

Források:

Örökségvédelmi adatszolgáltatás— Fejér Megyei kormányhivatal örökségvédelmi hatáskörében eljáró járási hivatala

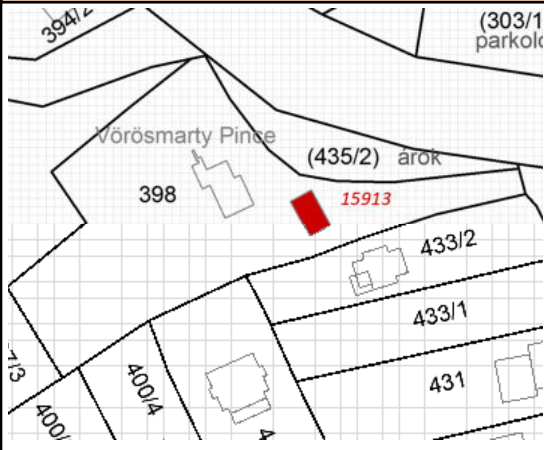
Sorszám:	VÖRÖSMARTY-PINCE, PRÉSHÁZ ÉS PINCE	
M-8		
Védettség:	Műemlék,	
Azonosító:	Műemlék 3959	
Törzsszám:	1750	
Cím:	2481 Velence Panoráma utca—Csongor utca sarok	
Helyrajzi szám:	398	
LEÍRÁS, JELLEMZŐK		HELYSZÍNRAJZ
A présház a település szélén, a Bence-hegyen, szabadon álló, téglalap alaprajzú, részben földbe vájt, dél felől kontyolt, nádazott nyeregtetővel fedett épület, nyugati oldalához tapadó, fél nyeregtetős toldalékkal. Déli homlokzatán kétszárnyú bejárat és kétszalus ablak, újabb szerkezetekkel. Hátsó oromfala téglából rakott, kétszer tört ívű. Tőle DK-re melléképület, kontyolt nyeregtetős, félig földbe vájt, tetőtér beépítve, rövid oldalán a nádfedésen ökörszem ablakok. Előtte faragott szőlőprés, márvány tálcáján 1869-es évszám. A déli homlokzaton a több versét itt író, Vörösmarty Mihály emléktáblája. A Bence-hegyen Vörösmarty-pincéje vendéglőként üzemelt a múlt század utolsó éveiben. Az 1800-as években a költő gyakran megpihent itt. A szőlőhegy északkeleti lejtőjén még a felszabadulás előtt is létezett egy Vörösmarty sétány és pihenő, ahol a hagyomány szerint sokat sétált a költő. Akkoriban májálisokat is tartottak itt. Ma már a sétány és az emlékhely alig található meg. Az épületet az 1960-as évek végén állították helyre. Falára a következő szövegű tábla került: „Műemlék jellegű présház. Épült XVIII – XIX. század fordulóján. Egykor Vörösmarty Mihályé volt.” Jelenleg magánkézben van, újra vendéglőként üzemel.		
Források:		
Romai katolikus templom—muemlekem.hu Örökségvédelmi adatszolgáltatás— Fejér Megyei kormányhivatal örökségvédelmi hatáskörében eljáró járási hivatala VEB_2015_49 Vörösmarty pince—Velence Értéktár Bizottság		
Fehér VÁRtervező Kft.		2019

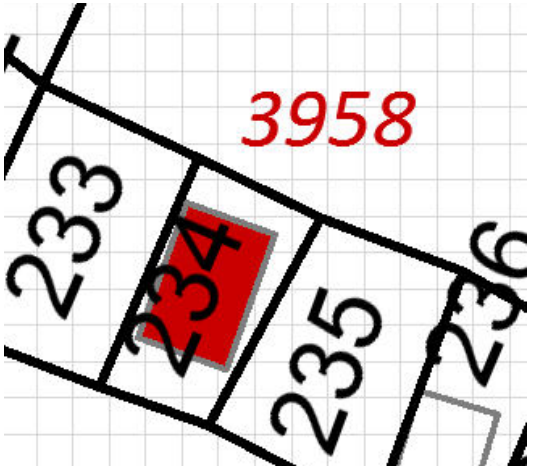
A pince régen

A pince napjainkban

Sorszám:	VÖRÖSMARTY-PINCE, Melléképület	
M-9		
Védettség:	Műemléki jegyzékbe felvett örökségi érték	
Azonosító:	15913	
Törzsszám:	1750	
Cím:	2481 Velence Panoráma utca—Csongor utca sarok	
Helyrajzi szám:	398	
LEÍRÁS, JELLEMZŐK		HELYSZÍNRAJZ
A Vörösmarty pince telkén található egy másik pince és prэшház, melynek építészeti kialakítása hasonló a védett műemlékéhez. A két épületet földalatti folyosó köti össze. Ez a prэшház és pince műemléki jegyzékbe felvett örökségi értéknek szerepel a műemléki nyilvántartásban. Az építés idejéről pontos információnk nincs. Az épület szépen felújított.		
Források: Örökségvédelmi adatszolgáltatás— Fejér Megyei kormányhivatal örökségvédelmi hatáskörében eljáró járási hivatala VEB_2015_49 Vörösmarty pince—Velence Értéktár Bizottság		
Fehér VÁRtervező Kft.		2019

Sorszám:	PINCE (SZŰCS LAJOS PINCÉJE)	
M-10		
Védettség:	Műemlék	
Azonosító:	3958	
Törzsszám:	1749	
Cím:	2481 Velence Pincesor utca	
Helyrajzi szám:	234	
LEÍRÁS, JELLEMZŐK		HELYSZÍNRAJZ
A település szélén lévő pincesoron, részben a domboldalba vajt, téglalap alaprajzú, nádazott nyeregtetővel fedett pince-présház. Alapozása és falai a talaj szintjéig kőből rakottak, a felmenő falak vályogból. A hosszfalak a homlokzati fal elé nyúlnak, fedett előteret képezve. Prés-házban nyitott fedélszék, a pince első szakasza téglaboltozatos, a hátsó földbe vajt. Épült a 19. század első felében. Az épület homlokzata és tetőszerkezete is szépen felújított, környezete rendezett.		 36. Sára-Szűcs Lajos népi műemlék présháza, Velence, <i>Pincevölgy</i> 68. Gelencsér Ferenc felvétele, 1975 / Presshaus unter Denkmalschutz von Lajos Sára-Szűcs, Velence, <i>Pincevölgy</i> (Kellertal) 68. Foto: Ferenc Gelencsér 1975
Források: Pince—muemlekem.hu Örökségvédelmi adatszolgáltatás— Fejér Megyei kormányhivatal örökségvédelmi hatáskörében eljáró járási hivatala VÉB_2015_41 Sára Szűcs Lajos pincéje—Velence Értéktár Bizottság		
Fehér VÁRtervező Kft.		2019

Sorszám:		CÁPA VENDÉGLŐ	
M-11			
Védettség:	Előzetes műemléki érték		
Azonosító:	30562		
Törzsszám:			
Cím:	2481 Velence Balatoni út 25.		
Helyrajzi szám:	4084		
LEÍRÁS, JELLEMZŐK		HELYSZÍNRAJZ	
A Cápa étterem jellegzetes épülete a Velencei-tó felé néz, 1964-ben Makovecz Imre tervei alapján készült. Ez az épület egyike Makovecz első megvalósult terveinek. Az épület a Velencei-tó mellett elhaladó országút oldalán húzódó földpartba épült. A kötött lösztalajban sávalapozáson kisméretű téglából épültek az épület falai, egyes részei monolit vasbeton szerkezetek. A magyar paraszti építészet, az organikus építészet és magyar népi építészet megújulása is érződik benne. Magasföldszinti éttermébe hosszú lépcsősoron lehet feljutni. Hatalmas étterme a tóra néz, szép kilátással. Az épülethez eredetileg nyitott terasz tartozott, mely fölé 1966-ban tetőt építettek. 1971-re a tető tó felőli része szélfogó üvegfallal kapott.			
			
Források:			
Örökségvédelmi adatszolgáltatás — Fejér Megyei kormányhivatal örökségvédelmi hatáskörében eljáró járási hivatala			
VÉB_2015_2 Cápa Vendéglő — Velence Értéktár Bizottság			
Fehér VÁRtervező Kft.			
2019			

A CÁPÁ vendéglő az építés évében

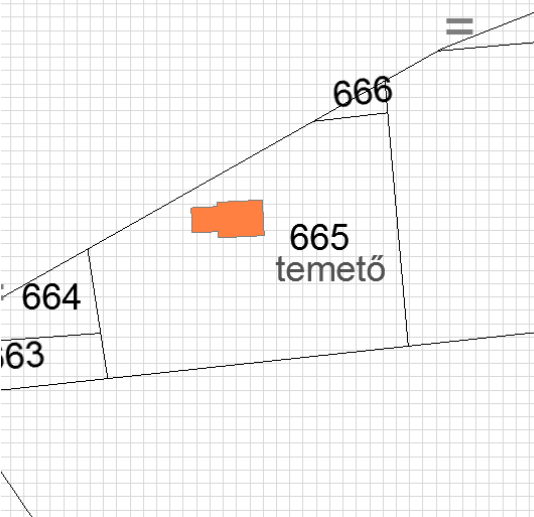

és 1966-ban

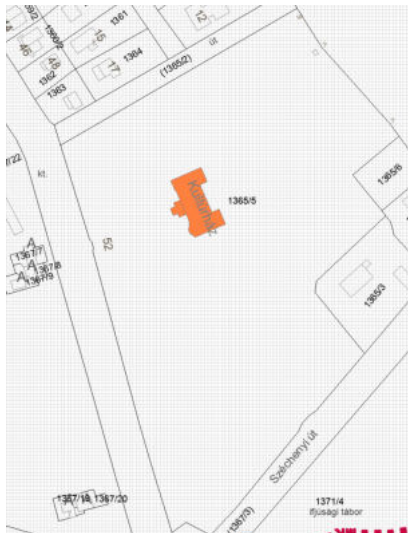
1971-ben már a terasz üvegfallal védve

Sorszám:	MESZLENY (BECK) KÁPOLNA	
M-12		
Védettség:	Műemléki jegyzékbe felvett örökségi érték	
Azonosító:	13246	
Törzsszám:	1751	
Cím:	2481 Velence , Ország út	
Helyrajzi szám:	665	
LEÍRÁS, JELLEMZŐK		HELYSZÍNRAJZ
Település belterületén fekvő temető ÉNy-i sarkában álló sírkápolna műemléki jegyzékbe felvett örökségi érték. A kápolna négyzet alaprajzú, timpanonos oromfalakkal lezárt, nyeregtetővel fedett önálló épület. A timpanon alatt, mélyített faltükrőben vízszintes záradékú ajtónyílás, fölötté félkör ablak, a másik három homlokzaton ez a nyílásrendszer megismétlődik. Az épület négy sarkát két-két pilaszter és fölötté kétrészes párkány emeli ki. A kriptá a hátsó homlokzathoz csatlakozik.		
Források:		
Örökségvédelmi adatszolgáltatás— Fejér Megyei kormányhivatal örökségvédelmi hatáskörében eljáró járási hivatala VÉB_2015_1 Beck kápolna —Velence Értéktár Bizottság		
Fehér VÁRtervező Kft.		2019

A helyi építészeti örökség települési értékleltára

Sorszám	Cím	Név	Védelem	Helyrajzi szám
HV-1	Tópart u. 52.	WENCKHEIM KASTÉLY ÉS PARKJA	Helyi egyedi védelem	1365/5
HV-2	Tópart u. 26.	MANNDORFF-KÚRIA POLGÁRMESTERI HIVATAL	Helyi egyedi védelem	1317/1
HV-3	Viola u. 10.	LAKÓHÁZ	Helyi egyedi védelem	1348/1
HV-4	Fő u. 19.	LAKÓHÁZ	Helyi egyedi védelem	1086
HV-5	Fő u. 23.	LAKÓHÁZ	Helyi egyedi védelem	1084
HV-6	Fő u. 29.	LAKÓHÁZ	Helyi egyedi védelem	1065/1
HV-7	Ország út	VÍZTORONY	Helyi egyedi védelem	733
HV-8	Fő utca 60.—62.	UTCAKÉP	Helyi egyedi védelem	1015, 1016/1, 1017
HV-9	Fő utca 64.	CIVILHÁZ (VOLT KÖZSÉGHÁZA)	Helyi egyedi védelem	1014/1
HV-10	Fő utca	LAKÓHÁZ—VOLT POSTA ÉPÜLETE	Helyi egyedi védelem	877/8
HV-11	Fő utca 103.	LAKÓHÁZ	Helyi egyedi védelem	911/1
HV-12	Fő utca 105.	LAKÓHÁZ	Helyi egyedi védelem	912
HV-13	Fő utca 113.	LAKÓHÁZ	Helyi egyedi védelem	917/3
HV-14	Fő utca 95.	LAKÓHÁZ	Helyi egyedi védelem	998/2
HV-15	Templom köz 1.	REFORMÁTUS TEMPLOM	Helyi egyedi védelem	887
HV-16	Templom köz	TIMÓTEUS HÁZ, VOLT REFORMÁTUS ISKOLA	Helyi egyedi védelem	886
HV-17	Templom köz 1.	REFORMÁTUS SZOLGÁLATI LAKÁS	Helyi egyedi védelem	887
HV-18	Fő utca 152. - 154.	LAKÓHÁZ	Helyi egyedi védelem	956/2, 957/2
HV-19	Pincesor Meszleny-temető és a benzinkút között	ALSÓ PINCESOR	Helyi egyedi védelem	634, 635, 636, 637, 638, 639, 640, 641, 642
HV-20	Bence hegy, Pincesor	PINCESOR	Helyi egyedi védelem	239, 240, 241
HV-21	Sárgaföldes út	PINCESOR	Helyi egyedi védelem	160/6, 160/7, 160/8, 160/9, 160/10, 160/11, 160/12, 160/13, 160/14, 160/15, 160/16
HV-22	Fő utca	KÖHÍD	Helyi egyedi védelem	1045
HV-23	Fő utca 43.	LAKÓHÁZ	Helyi egyedi védelem	1048/1
HV-24	Fő utca 158.	VELENCE ŐSI TEMPLOMA –BOD KÁPOLNA	Helyi egyedi védelem	963
HV-25	Vasútállomás	VASÚTÁLLOMÁS	Helyi egyedi védelem	4312
HV-26	Fő utca 81.	PETHEŐ-BELATINY PINCE	Helyi egyedi védelem	880/2

Sorszám:	WENCKHEIM KASTÉLY ÉS PARKJA		
HV-1	VÉDELEM JELLEGE:		
	Helyi egyedi védelem		
CÍM:	2481 Velence Tópart u. 52.		
HRSZ:	1365/5		
LEÍRÁS, JELLEMZŐK			HELYSZÍNRAJZ
Volt Wenckheim-kúria 1890 körül épült, neoreneszánsz épület. A kastély szabadon álló, magas földszintes, alapincézett megközelítően U-alaprajzú épület. Főhomlokzata 3+2+3+2+(1+1+1) osztású, középrizalitja előtt kőbábos mellvédű terasz húzódik, melyhez lépcső vezet fel, az épület alatt húzódó alagsor miatt. Ablakai és ajtaja félköríves záródásúak, felettük kőbábos attika látható. A főhomlokzat két szélén manzárdtetős sarokrizalitok állnak. Nyerstégla burkolatú falainak sarkai kváderes díszítést kaptak. Hátsó homlokzata 2+7+2 osztású, a két erősen kilépő oldalrizalit között fából készült, üvegezett veranda húzódik. A jobb oldali rizaliton Kossuth emléktáblát helyeztek el. Bal oldali homlokzata öt tengelyes, a jobb oldali 2+1+2, a középső ablak félköríves záródású. Ma a városi könyvtár kapott helyet az épületben, valamint a Velencei Helytörténeti Egyesület kiállító terme és irodája is itt található. Bal oldali szárnyában van a házasságkötő terem. Az alagsorban civil szervezetek és a sportegyesület kapott helyet. A parkban egy edzőpálya és egy futballpálya épült, különlegesen szép kilátással.			
JAVASOLT BEAVATKOZÁS			FOTÓK
Az alagsor falainak belső felén kisebb-nagyobb mértékű felvizesedés nyomai látszanak. Ezért talajnedvesség elleni szigetelési technológia mellett felszíni, és/vagy felszín alatti vízelvezetési megoldások alkalmazása szükséges. A külső falak állapota megfelelő, de kisebb - nagyobb mértékű homlokzati renoválás keretein belül a vakolatdíszek valamint vakolt felületek javítása javasolt. A tetőszerkezet pótlása, annak állagmegóvása indokolt. A kerámia cserép héjalás rossz állapota miatt cserére szorul.			
Források: VÉB_2015_21 Wenckheim kastély—Velence Értéktár Bizottság Fehér VÁRtervező Kft.— Velence Könyvtár projektterv műszaki leírása 25/2017 (XII.22.) önkormányzati rendelet 2. melléklete Helyi értékvédelem—helyi védett építészeti értékek http://helyiertek.e-epites.hu/ - Helyi védett értékek Velence			
Fehér VÁRtervező Kft.			2019

Sorszám:

HV-1

FOTÓK

A kastély régen

Napjainkban

Fehér VÁRtervező Kft.

2019

Sorszám:		MANNDORFF-KÚRIA POLGÁRMESTERI HIVATAL	
HV-2	VÉDELEM JELLEGE:		
	Helyi egyedi védelem		
CÍM:	2481 Velence Tópart u. 26.		
HRSZ:	1317/1		
LEÍRÁS, JELLEMZŐK		HELYSZÍNRAJZ	
Báró Manndorff Géza Velence Tükrös nevű részét vásárolta meg az 1890-es években. (A pfaunhofeni és wissenaui Manndorff család 1644-ben kapott birodalmi bárói rangot.) A bárót a századfordulón a fehérvári kerületben függetlenségi programmal országgyűlési képviselővé választották gróf Zichy János kultuszminiszterrel szembe. Hogy képviselői munkáját jól elláthassa, az időigényes tükrösi birtokot eladta 1905-ben és helyette a falu belterületén vásárolt kúriát. (Ezen épület építtetője ismeretlen.) Szabadon álló, földszintes, összetett alaprajzú épület. A kúria jelenlegi formája átalakítás eredménye. Homlokzatán a középrész előtt újonnan kialakított pilléres középrész húzódik, a mögötte levő három félköríves záródású nyílás eredeti. A jobb szélén manzárdtetős sarokrizalit látható. A kúriát kisebb park övezi. A bárói család 1923-ig használta az épületet, ekkor capelloi gróf Wickenburg Márknak és feleségének, muraszombathi, széchyszigeti és szapári Szapáry Eszter grófnőnek adták el. A Wickenburg család 1705-ben kapta birodalmi bárói, 1715-ben cseh bárói, 1790-ben birodalmi grófi, végül 1812-ben osztrák grófi címét. Wickenburg Márk császári és királyi kamarás, főhadnagy, közös külügyminisztériumi osztályfőnök, majd magyar királyi kereskedelemügyi államtitkár lett. A gróf 1924-ben, felesége 1944-ben hunyt el Velencén. Mivel a házaspárnak nem volt gyermeke, a kúriát a Szapáry rokonság örökölte, majd rövid ideig a Nemeskéri Kiss família volt a tulajdonos, egészen az államosításig. A II. világháborúban megsérült épület a község tulajdona lett, a helyreállítás után a községháza költözött a falai közé. Jelenleg is a Polgármesteri Hivatalnak ad otthont.			
JAVASOLT BEAVATKOZÁS		FOTÓK	
Felújítás során javasolt az épülethez jobban illeszkedő tömegarányok megtalálása, az egyszerűbb tetőformák alkalmazása. Célszerű a kúria eredeti megjelenéséhez hasonló előtető és annak tartószerkezetének kialakítása.			
Források:			
VÉB_2015_65 Manndorf kúria PMH —Velence Értéktár Bizottság Fehér VÁRtervező Kft.— Velence Polgármesteri hivatal projektterv műszaki leírása 25/2017 (XII.22.) önkormányzati rendelet 2. melléklete Helyi értékvédelem—helyi védett építészeti értékek			
Fehér VÁRtervező Kft.		2019	

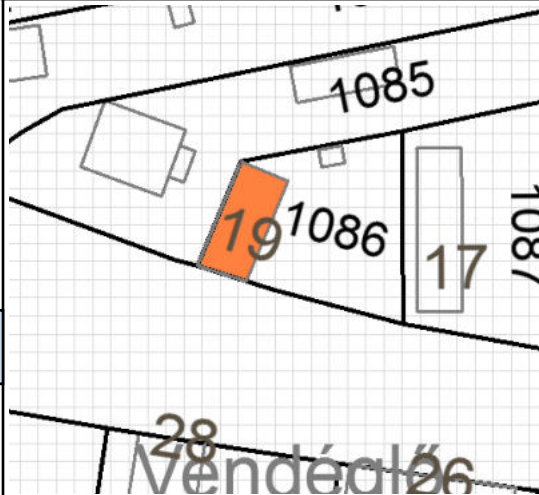
A kúria régen

Napjainkban

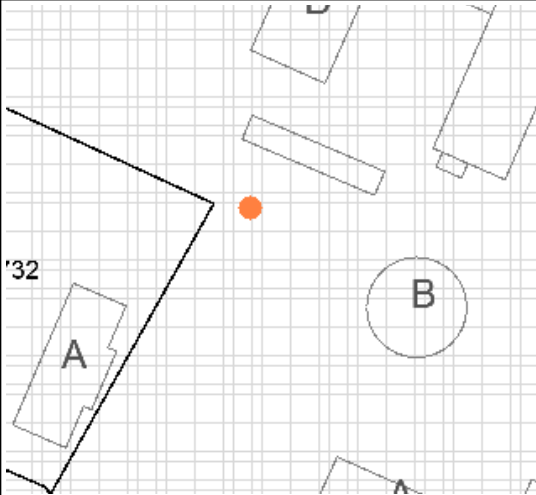

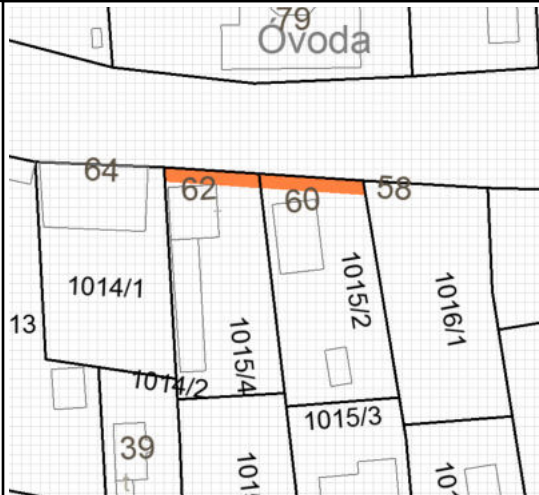
Sorszám:	LAKÓHÁZ	
HV-3	VÉDELEM JELLEGE:	
	Helyi egyedi védelem	
CÍM:	2481 Velence Viola u. 10.	
HRSZ:	1348/1	
LEÍRÁS, JELLEMZŐK		HELYSZÍNRAJZ
Lakóház, népi (oldalhatáron álló, nádtetős parasztház, részben—pl. utcai ablak átépítve) Egyre romló állapotban van, a melléképületek egy része állékonyosságát veszítette, összedőlt.		
JAVASOLT BEAVATKOZÁS		FOTÓK
Az épület tetőszerkezetének sürgős felújítása, a nádfedés javítása, csapadékvíz elvezetés megoldása szükséges. Az épület egyéb részeinek állagmegóvása, jókarba helyezése is elvégzendő. A homlokzati kiképzések, tömegarányok megtartása. A melléképületek életveszélyes állapotban vannak. Újjáépítése, vagy elbontása szükséges.		
Források: 25/2017 (XII.22.) önkormányzati rendelet 2. melléklete Helyi értékvédelem—helyi védett építészeti értékek		
Fehér VÁRtervező Kft.		2019

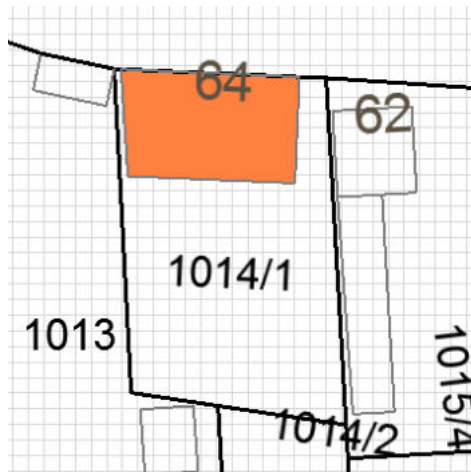
Sorszám:		LAKÓHÁZ	
HV-4	VÉDELEM JELLEGE:		
	Helyi egyedi védelem		
CÍM:	2481 Velence Fő u. 19.		
HRSZ:	1086		
LEÍRÁS, JELLEMZŐK		HELYSZÍNRAJZ	
Lakóház, népi (jelenleg fogadó) a homlokzati felirat szerint 1900-ból. (a fedés nádról cserépre cserélve; utcai ablak átépítve) Háromosztatú ház, ahol a helyiségek egymás mögött, egyenes vonalban, egy tengelyre fűzve épültek. A központi helyiségek a konyhából nyíltak (első szoba, hátsó szoba). A belső tér átépített. (Valaha nyitott kéményes volt.)			
JAVASOLT BEAVATKOZÁS		FOTÓK	
Felújított, jó állapotban van. Későbbi felújítások során javasolt a tömegarányok homlokzati kiképzések megtartása.		 	
Források:			
25/2017 (XII.22.) önkormányzati rendelet 2. melléklete Helyi értékvédelem—helyi védett építészeti értékek 2016_85_Fő utca 19.— Velence Értéktár Bizottság			
Fehér VÁRtervező Kft.		2019	

Sorszám:		LAKÓHÁZ	
HV-5	VÉDELEM JELLEGE:		
	Helyi egyedi védelem		
CÍM:	2481 Velence Fő u. 23.		
HRSZ:	1084		
LEÍRÁS, JELLEMZŐK		HELYSZÍNRAJZ	
Lakóház, népi, a homlokzati felirat szerint 1897-ből (oldalhatáron álló, tornác nélküli parasztház, nádtetős fedés átépített, tetőablakokkal). Az épület jó szerkezeti állapotban van, jelenleg lakatlan.			
JAVASOLT BEAVATKOZÁS		FOTÓK	
Az épület homlokzati vakolatának javítása szükséges. Javasolt a homlokzati festék eltávolítását követően a teljes homlokzat mészfestése. 			
Források:			
25/2017 (XII.22.) önkormányzati rendelet 2. melléklete Helyi értékvédelem—helyi védett építészeti értékek 2016_86_Fő utca 23.— Velence Értéktár Bizottság			
Fehér VÁRtervező Kft.		2019	

Sorszám:		LAKÓHÁZ	
HV-6	VÉDELEM JELLEGE:		
	Helyi egyedi védelem		
CÍM:	2481 Velence Fő u. 29.		
HRSZ:	1065/1		
LEÍRÁS, JELLEMZŐK		HELYSZÍNRAJZ	
Népi lakóház. Oldalhatáron álló, tornácos cserépfedéses parasztház; az utcai homlokzat és a fedés átépített, kő-vaskerítéssel. Eredetileg háromosztatú lakóépület volt, ahol a helyiségek egymás mögött, egyenes vonalban, egy tengelyre fűzve épültek. A falak 60 cm vastagságúak, döngölt sárfal és vályogtégla építésű. A központi helyiségek a konyhából nyíltak (első szoba, hátsó szoba), a többi helyiség (kamra, istálló - lebontva) a nyitott folyosóról nyílt. A hátsó telekrész új házzrészrel bővült. A nyárikonyha és az ólak, valamint egyéb mellékhelyiségek a szemközti oldalon sorakoznak. A belső átalakítás történt az épületben (korábban nyitott kéményes volt.) .			
JAVASOLT BEAVATKOZÁS		FOTÓK	
Felújított, jó állapotú lakóépület.			
			
Források:			
25/2017 (XII.22.) önkormányzati rendelet 2. melléklete			
Helyi értékvédelem—helyi védett építészeti értékek			
2016_87_Fő utca 29.— Velence Értéktár Bizottság			
Fehér VÁRtervező Kft.		2019	

Sorszám:	VÍZTORONY	
HV-7	VÉDELEM JELLEGE:	
	Helyi egyedi védelem	
CÍM:	2481 Velence Ország út	
HRSZ:	733	
LEÍRÁS, JELLEMZŐK		HELYSZÍNRAJZ
Kb. 50 méter magas, tetején kiszélesedő, kör alakú építmény. Az Agárdi Állami Gazdaság Agrokomplex telepének vízellátását biztosította valamikor. A városi vezetékes víz bevezetése után nem használják az eredeti célra. Klinkertéglából készült az egész építmény. 16 db „lőrésnyi” ablak épült a tetején körben. Magastető, a tetőfedés javításra szorul.		
JAVASOLT BEAVATKOZÁS		FOTÓK
A tetőfedés javítása szükséges.		
Források: 25/2017 (XII.22.) önkormányzati rendelet 2. melléklete Helyi értékvédelem—helyi védett építészeti értékek VÉB_2016_70_Agro_viztorony.— Velence Értéktár Bizottság		
Fehér VÁRtervező Kft.		2019

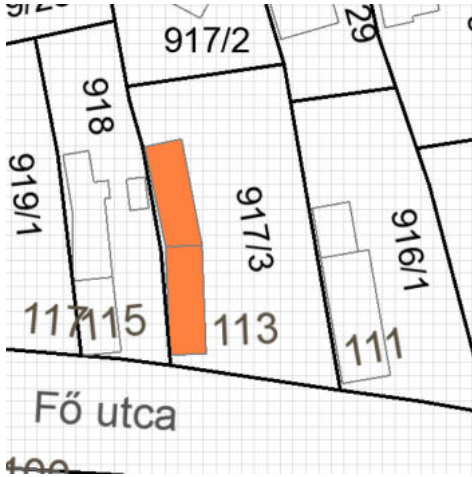
Sorszám:		UTCAKÉP	
HV-8	VÉDELEM JELLEGE:		
	Helyi egyedi védelem		
CÍM:	2481 Velence Fő utca 60.—62.		
HRSZ:	1015/2, 1015/4		
LEÍRÁS, JELLEMZŐK		HELYSZÍNRAJZ	
Védendő utcakép, kőkerítésekkel. A sukorói kőbányából való kővel kirakott kerítések. Az eredeti kapukat már kicserélték.			
		FOTÓK	
JAVASOLT BEAVATKOZÁS			
A kerítések megfelelő állapotban vannak, opcionálisan tisztítás majd felületkezelés, impregnálás javasolt.			
Források:			
25/2017 (XII.22.) önkormányzati rendelet 2. melléklete Helyi értékvédelem—helyi védett építészeti értékek 2016_106_107_- Fő utca 60-62— Velence Értéktár Bizottság			
Fehér VÁRtervező Kft.		2019	

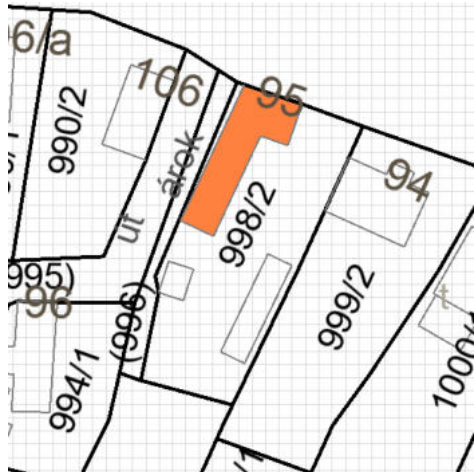
Sorszám:		CIVILHÁZ VOLT KÖZSÉGHÁZA	
HV-9	VÉDELEM JELLEGE:		
	Helyi egyedi védelem		
CÍM:	2481 Velence Fő utca 64.		
HRSZ:	1014/1		
LEÍRÁS, JELLEMZŐK		HELYSZÍNRAJZ	
A XIX. század második felében épült, Velence első községházaként. A húszas években utcai falán helyezték el az I. világháború áldozatainak emléktábláját. Az 1950-es évekig ez volt a funkciója, majd amikor a községi tanács a volt Manndorff-kúriába költözött, néhány évtizedig tanárlakásként is használták. Ma, felújítás után civilházként működik.” 			
JAVASOLT BEAVATKOZÁS		FOTÓK	
Az iskola épülete felújításra került, szerkezete jó állapotban van. A tetőfedés cseréje javasolt. 		 	
Források:			
25/2017 (XII.22.) önkormányzati rendelet 2. melléklete Helyi értékvédelem—helyi védett építészeti értékek			
Fehér VÁRtervező Kft.			
2019			

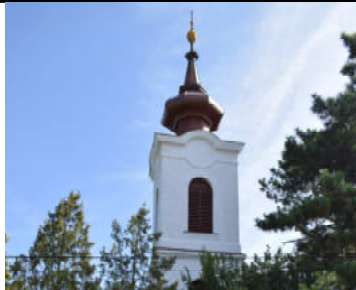
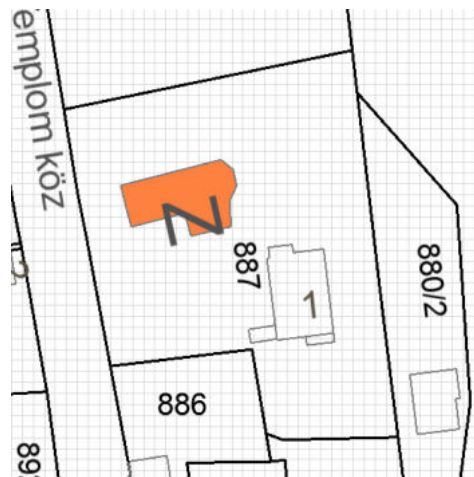
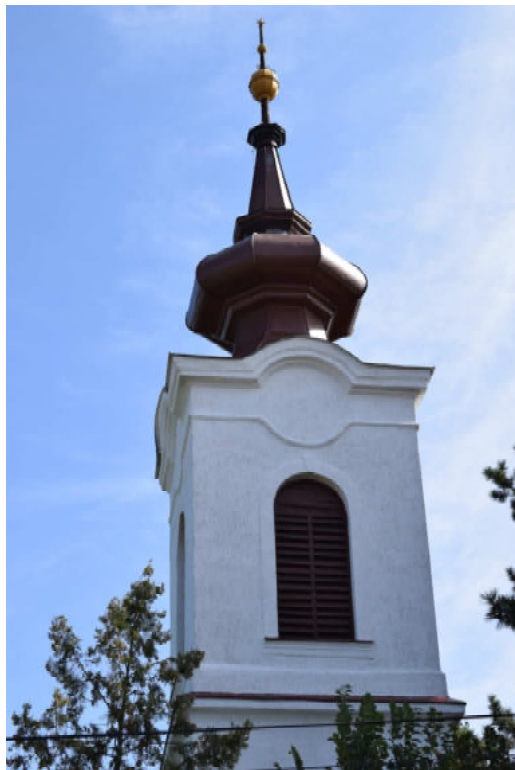
Sorszám:		LAKÓHÁZ—VOLT POSTA ÉPÜLETE	
HV-10	VÉDELEM JELLEGE:		
	Helyi egyedi védelem		
CÍM:	2481 Velence Fő utca—Bethlen utca		
HRSZ:	877/8		
LEÍRÁS, JELLEMZŐK		HELYSZÍNRAJZ	
A Fő utca—Bethlen utca sarkán, az óvoda mellett álló épület (vagy annak eredeti változata) már a XIX. század elején postaállomásként szolgált, majd csaknem száz esztendeig Velence postahivatala volt. A posta elköltözése után sokáig romos volt, később magánkézbe került, helyreállították, ma lakóház.			
JAVASOLT BEAVATKOZÁS		FOTÓK	
Az épület és környezete felújított, jó állapotú. Továbbra is javasolt az épülettömeg, tetőforma megtartása. 		 	
Források: Velencei értéktár bizottság helyi védettséggel kapcsolatos módosító javaslatai a velencei képviselőtestület részére			
Fehér VÁRtervező Kft.		2019	

Sorszám: HV-11	LAKÓHÁZ	
	VÉDELEM JELLEGE:	
	Helyi egyedi védelem	
	CÍM:	
	2481 Velence Fő utca 103.	
HRSZ:	911/1	
LEÍRÁS, JELLEMZŐK		HELYSZÍNRAJZ
Lakóház, népi. Oldalhatáron álló, előkertes, tornác nélküli parasztház, nádfedéssel. Nyújtott soros alaprajzú ház. A központi helyiségek a konyhából nyíltak, a melléképületekből egy önálló lakrészt alakítottak ki. Az épület felújítása, átalakítása folyamatban van.		
JAVASOLT BEAVATKOZÁS		FOTÓK
Az épület utcafronti részének felújítása javasolt. Az utcai homlokzaton a lábazat vakolása és az épület körül a csapadékvíz elvezetésének megoldása javasolt.		
Források: 25/2017 (XII.22.) önkormányzati rendelet 2. melléklete Helyi értékvédelem—helyi védett építészeti értékek 2016_81_ - Fő utca 103— Velence Értéktár Bizottság		
Fehér VÁRtervező Kft.		2019

Sorszám:		LAKÓHÁZ		
HV-12	VÉDELEM JELLEGE:			
	Helyi egyedi védelem			
CÍM:	2481 Velence Fő utca 105.			
HRSZ:	912			
LEÍRÁS, JELLEMZŐK		HELYSZÍNRAJZ		
Oldalhatáron álló, tornácos parasztház, palafedéssel; a tornác az utcáról boltíves ajtóval nyílik. Három osztatú ház. Az első szoba, a hátsó szoba, a konyhából nyílt. A többi helyiség a nyitott folyosóról nyílt.				
JAVASOLT BEAVATKOZÁS		FOTÓK		
A XXI. Század fordulóján történt felújítás az épületben. Napjainkban a lábazati vakolat javítása szükségessé vált. A tetőfedés tisztításra szorul, illetve a kerítés korrózió elleni védelmét is javasolt megoldani. A későbbi felújítások során törekedni kell a tömegarány, a stílus és a színek megtartására.				
				
Források: 25/2017 (XII.22.) önkormányzati rendelet 2. melléklete Helyi értékvédelem—helyi védett építészeti értékek 2016_82_ - Fő utca 105— Velence Értéktár Bizottság				
Fehér VÁRtervező Kft.		2019		

Sorszám:		LAKÓHÁZ		
HV-13	VÉDELEM JELLEGE:			
	Helyi egyedi védelem			
CÍM:	2481 Velence Fő utca 113.			
HRSZ:	917/3			
LEÍRÁS, JELLEMZŐK		HELYSZÍNRAJZ		
Oldalhatáron álló, tornác nélküli parasztház, eredetinek látszó ablakokkal, nádfedéssel. A jó állapotban levő ház magánkézben van. Háromosztatú ház. (Első szoba, konyha, hátsó szoba.) A főbejáratnál utólag fedett terasz épült fa szerkezettel, nádfedéssel.				
JAVASOLT BEAVATKOZÁS		FOTÓK		
Az épület jó állapotú, a környezete rendezett. Az utcakép javítása érdekében javasolt az utcafronti homlokzatra szerelt hírközlési berendezés áthelyezése. 				
Források: 25/2017 (XII.22.) önkormányzati rendelet 2. melléklete Helyi értékvédelem—helyi védett építészeti értékek 2016_83_ - Fő utca 113— Velence Értéktár Bizottság				
Fehér VÁRtervező Kft.		2019		

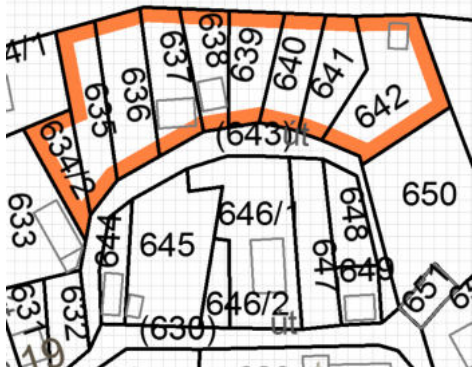
Sorszám:		LAKÓHÁZ	
HV-14	VÉDELEM JELLEGE:		
	Helyi egyedi védelem		
CÍM:	2481 Velence Fő utca 95.		
HRSZ:	998/2		
LEÍRÁS, JELLEMZŐK		HELYSZÍNRAJZ	
Saroktelekre oldalhatáros beépítéssel, L alakú alaprajzzal, belső tornáccal épült népi lakóház. Falszerkezete vályog/vályogtéglá. Jelenleg is őrzi klasszikus formáját, színeit, anyaghasználatát. Tetőszerkezete és nádfedése jó állapotú. Környezete rendezett, magántulajdonban van.			
JAVASOLT BEAVATKOZÁS		FOTÓK	
Felvizesedés okozta vakolat, festéklemállás figyelhető meg a homlokzatokon. Indokolt az épület körül csapadékvíz elvezetésének megoldások a további állapotromlás, akár szerkezetre kiterjedő károsodás elkerülése érdekében. A vízelvezetés megoldása után a vakolat helyreállítása és mészfestése javasolt.		 	
Források: 25/2017 (XII.22.) önkormányzati rendelet 2. melléklete Helyi értékvédelem—helyi védett építészeti értékek 2016_80_ - Fő utca 98— Velence Értéktár Bizottság			
Fehér VÁRtervező Kft.		2019	

Sorszám: HV-15	REFORMÁTUS TEMPLOM		
	VÉDELEM JELLEGE:		
	Helyi egyedi védelem		
CÍM:	2481 Velence Templom köz 1.		
HRSZ:	887		
LEÍRÁS, JELLEMZŐK			HELYSZÍNRAJZ
Épült 1743-ban paraszt-barokk stílusban. Tornya 1806-ban épült Bence-hegyi sziklakövekből. Külön érték 19. századi szószéke, a 18. sz. végéről fennmaradt cintórium-ajtaja. Helybeli mesterek munkája a boltíves cintórium, templombelső egésze, berendezése (pl. keresztlő-medence), a templom udvara, ill. ősparkja. A templom a Velencei-tó környékének második legrégebbi református temploma. 1743-ban épült kizárólag a velencei református (kálvinista) hívek adományából. A templom mintegy 250 ülőhellyel rendelkezik. A toronyban két harang található, ezek 20. századiak, sajnos a templom eredeti, 18-19. századi harangjai a háborúban elpusztak.			
JAVASOLT BEAVATKOZÁS			FOTÓK
A templomot a közelmúltban teljesen felújították. . 			
Források: 25/2017 (XII.22.) önkormányzati rendelet 2. melléklete Helyi értékvédelem—helyi védett építészeti értékek VÉB_2015_04_ - Református templom — Velence Értéktár Bizottság			
Fehér VÁRtervező Kft.			2019

Sorszám:		TIMÓTEUS HÁZ, VOLT REFORMÁTUS ISKOLA	
HV-16	VÉDELEM JELLEGE:		
	Helyi egyedi védelem		
CÍM:	2481 Velence Templom köz		
HRSZ:	886		
LEÍRÁS, JELLEMZŐK		HELYSZÍNRAJZ	
A református templom udvarán található egykori református iskola eredeti épülete 1798-ban épült, fennállása során többször átépítették. Eredeti, már fel nem lelhető mestergerendáján az alábbi feliratot találták: „Építtette 1798 dik Esz T T Honos, F Ádám, Préd és Tüth András Ref Kis András Kurát Horváth Sámuel Bori Mihály által” Mindig is református iskolaként működött. A háború után az ófalusi rész egyetlen iskolája volt a „Zöld” iskolarész megépüléséig. Egy téglalap alakú épület, cserépfedéssel. Külső oldaláról lépcsővel ellátott bejárat volt, amit befalaztak. A régi bejáratról jobbra és balra is három-három ablak található utcafrontra. Közvetlen szomszédja a szolgálati lakás. Jelenleg nyári imatáborokat szerveznek, zárandokok pihenőhelye, olvasótábor, valamint egyházi közösségi tér			
		FOTÓK	
			
JAVASOLT BEAVATKOZÁS			
Jó állapotú, a lábazat vakolatának javítása, illetve a további felvizesedés elkerülése végett szivárgó rendszer telepítése javasolt.			
Források:			
25/2017 (XII.22.) önkormányzati rendelet 2. melléklete			
Helyi értékvédelem—helyi védett építészeti értékek			
VÉB_2015_17 - Timoteus ház — Velence Értéktár Bizottság			
Fehér VÁRtervező Kft.		2019	

Sorszám: HV-17	REFORMÁTUS SZOLGÁLATI LAKÁS	
	VÉDELEM JELLEGE:	
	Helyi egyedi védelem	
CÍM:	2481 Velence Templom köz	
HRSZ:	887	
LEÍRÁS, JELLEMZŐK		HELYSZÍNRAJZ
Ősidők óta a református pap szolgálati lakásaként funkcionált. Ha túl sok volt a tanuló, akkor egy szobájában osztálytermet is berendeztek. Lengyel Lajos újtelepi tanító szülei (mint református lelkész család) laktak a házban. Nyugdíjazásuk után nem volt hova menniük, halálukig ebben a házban laktak. Így a református közösség kénytelen volt új paplakot építeni a kertben. Sátortetős, ikerablakos épület, a város központjában. 2014-ben felújították, állapota jó.		
		FOTÓK
		
JAVASOLT BEAVATKOZÁS		
Jó állapotú.		
Források: 25/2017 (XII.22.) önkormányzati rendelet 2. melléklete Helyi értékvédelem—helyi védett építészeti értékek 2016_118-119. - Volt református iskola és szolgálati lakás — Velence Értéktár Bizottság		
Fehér VÁRtervező Kft.		2019

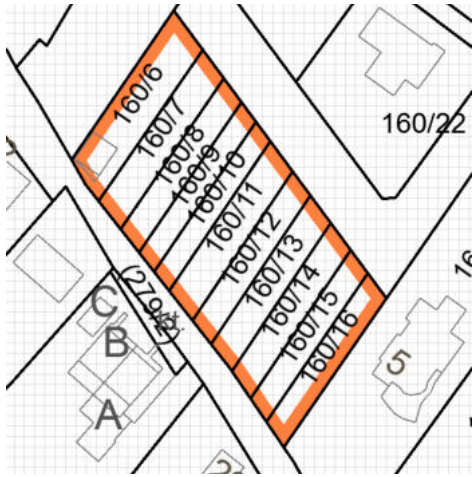
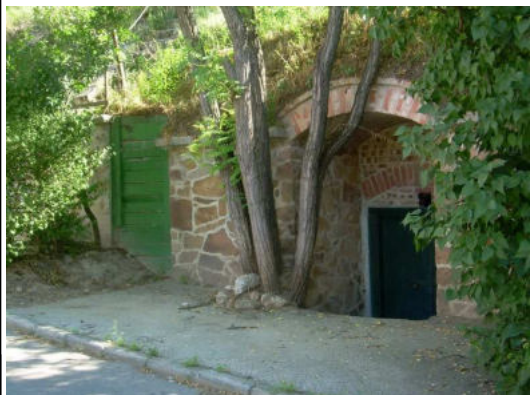
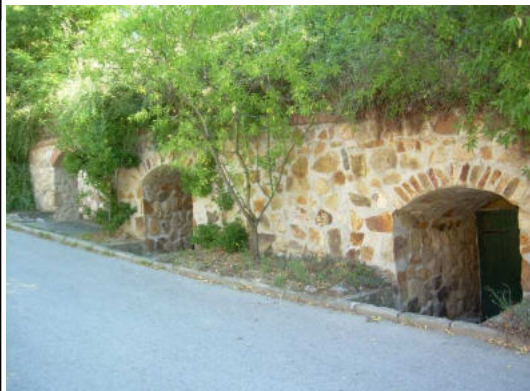
Sorszám: HV-18	LAKÓHÁZAK		
	VÉDELEM JELLEGE:		
	Helyi egyedi védelem		
CÍM:	2481 Velence Fő utca 152. - 154.		
HRSZ:	956/2, 957/2		
LEÍRÁS, JELLEMZŐK			HELYSZÍNRAJZ
Fő utca 152.: Népi lakóház. Valaha ez az épület volt a Halásztanya. Sárfalú, nádtetős. A nyílászárók felújítottak, de eredetiek. Oldalhatárra épített háromosztatú ház. Fő utca 154.: Népi lakóház. Oldalhatárra épített, háromosztatú épület, vert fallal és nádtetővel. Oromfala deszka borítással készült. Valószínűleg az egyik utolsó halászház. Védendő a környezet: a telek és az út az árokpartig.			
JAVASOLT BEAVATKOZÁS			FOTÓK
Fő utca 152.: Az épület falai vizesednek, feltehetően a nem megfelelő csapadékvíz-elvezetés miatt. A csapadékvíz elvezetését követően a vakolatot ki kell szárítani és mészfestéssel (vagy páraátresztő festékkel) kell lefesteni. A nádtető javítása, pótlása javasolt. Fő utca 154.: Az épület jó állapotban van, folyamatos karbantartással megőrizhető az állapota.			
Források: 25/2017 (XII.22.) önkormányzati rendelet 2. melléklete Helyi értékvédelem—helyi védett építészeti értékek 2016_84_ - Fő utca 152— Velence Értéktár Bizottság 2016_106_ - Fő utca 154— Velence Értéktár Bizottság			
Fehér VÁRtervező Kft.			2019

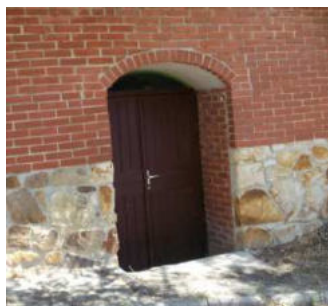
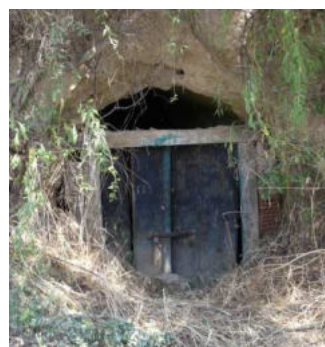
Sorszám:		ALSÓ PINCESOR	
HV-19	VÉDELEM JELLEGE:		
	Helyi egyedi védelem		
CÍM:	Pincesor Meszleny-temető és a benzinkút között		
HRSZ:	634, 635, 636, 637, 638, 639, 640, 641, 642		
LEÍRÁS, JELLEMZŐK		HELYSZÍNRAJZ	
A pincesor valamikor a Meszleny temetőtől indult és a Bence-hegyen folytatódott, de az M7-es autópálya építése kettévágta. Az autópálya déli oldalán megmaradt rész benzinkúttól keletre található. Itt a mai napig borászkodnak a tulajdonosok. Kőboltozatú, kívül földdel borított pincék bejárati oldala többnyire kőből, néhol téglából épült.			
		FOTÓK	
			
			
JAVASOLT BEAVATKOZÁS			
A pincék bejáratai számos helyen felújításra várnak, a lepattogott felületű téglafalak és a megvetemedett nyílászárók javítása, cseréje javasolt.			
Források:			
25/2017 (XII.22.) önkormányzati rendelet 2. melléklete			
Helyi értékvédelem—helyi védett építészeti értékek			
VÉB_2015_15 - Pincesor — Velence Értéktár Bizottság			
Fehér VÁRtervező Kft.		2019	

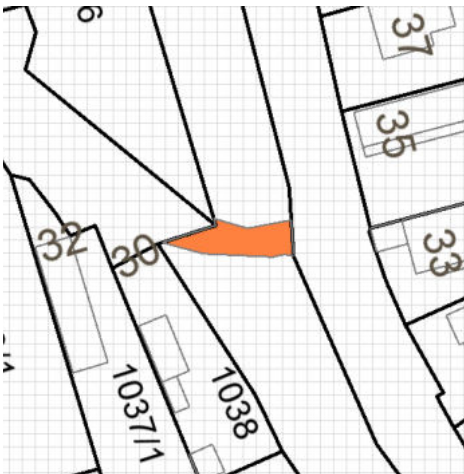

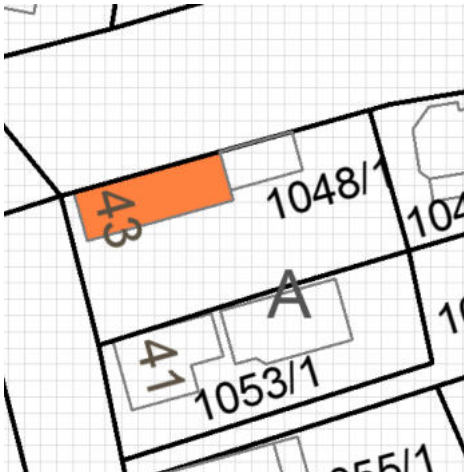
Sorszám:		PINCESOR	
HV-20	VÉDELEM JELLEGE:		
	Helyi egyedi védelem		
CÍM:	2481 Velence Bencehegyi pincesor		
HRSZ:	239, 240, 241		
LEÍRÁS, JELLEMZŐK		HELYSZÍNRAJZ	
A 19. században már elterjedtek a kőből épített prэшázak, melyekhez az alapanyagot a Velencei-hegység kőbányáiban kitermelt gránit és kvarcit adta. A prэшázak fala sárfal, 20-30 cm-es mély sárral összera-kott alappal. A sárfal anyaga az agyagos föld, melyet feláztattak, majd szalmát, töreket szórtak rá. Ezután lovakkal megtípratták, talicskával odahordták az alaphoz. A falat a mester rakta vasvállal. Egyszerre fél méteres darabot lehetett felrakni, majd 2-3 hét száradás után lehetett folytatni a 61-65 cm széles fal felrakását, 1,5-2 méter magasságig. A tetők felépítéséhez a fa anyagot a Kárpátokból vették a fakereskedők, a borításhoz a leggyakrabban használt nádat a Velencei-tó adta. Két prэшáz telkét bekerítették, az autópályához legközelebb eső pince telke nincs bekerítve.			
		FOTÓK	
			
JAVASOLT BEAVATKOZÁS			
Az autópályához legközelebb eső pince prэшázi része (Hrsz.: 241) felújításra szorul. A homlokzat vakolata javítandó, a nyílászáró cseréje javasolt.			
Források: 25/2017 (XII.22.) önkormányzati rendelet 2. melléklete Helyi értékvédelem—helyi védett építészeti értékek VÉB_2015_28– Bencehegyi pincesor — Velence Értéktár Bizottság			
Fehér VÁRtervező Kft.			

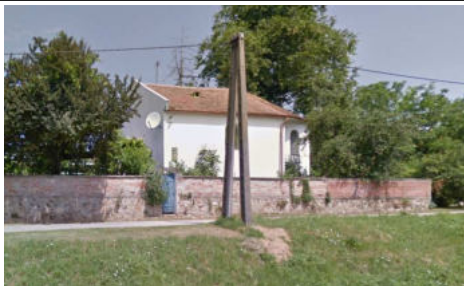
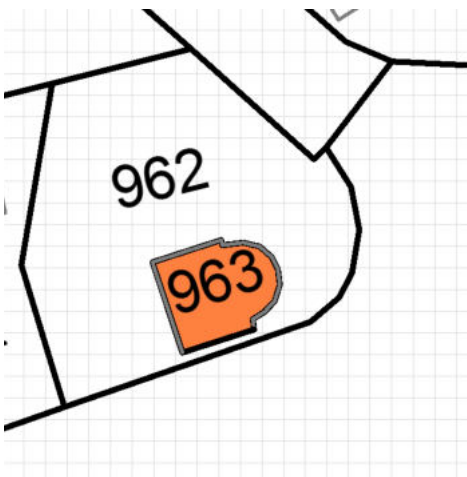
2019

Sorszám:		PINCESOR	
HV-21	VÉDELEM JELLEGE:		
	Helyi egyedi védelem		
CÍM:	2481 Velence, Sárgaföldes út		
HRSZ:	160/6, 160/7, 160/8, 160/9, 160/10, 160/11, 160/12, 160/13, 160/14, 160/15, 160/16		
LEÍRÁS, JELLEMZŐK		HELYSZÍNRAJZ	
A Velencei-hegység településein bizonyítottan már a korai középkortól termesztettek szőlőt. Az 1960-as évek végén egész sor partfalba fúrt, épület nélküli lyukpince jelent meg a Sárgaföldes dűlőben. Itt kaptak helyek azok a szőlősgazdák, akiknek a Pincevölgyet kettészelő M7-es autópálya építésekor lebontották a pincéjét. Ez a terület legegyszerűbb pince formája. Löszbe vajt, barlangszerű bortároló helyek, bejárati oldalán egy ajtós deszkaajtóval zárt. A bejárati oldalt mára téglából vagy kőből falazva építették meg. A lyukpincéket télen fúrták, általában 3 ember munkájával. Egyszerre 2 ember dolgozott és váltották egymást. Egyik ember ásóval, csákánnyal fúrta az agyagos sárgaföldet, a másik lapáttal kidobálta rövid nyelű szerszámokkal. Amikor elérték a kellő hosszúságot, akkor szellőzőlikat vágta rá ásóval. Oldalfalát lapáttal simára gyalulták, majd kiegészítették szalmával. Az égetés hatására kemény, mázatlan cseréphez hasonló réteg képződött. A lyukpincék hossza mindig a szőlősgazda szükségleteitől, szőlőjének nagyságától függött. Legtöbbször 2-2,5 m szélesek, 1,8-2 m magasak a „likpincék” így biztonságosabbak, nehezebben szakadnak be.			
JAVASOLT BEAVATKOZÁS		FOTÓK	
A pincék általánosságban jó állapotúak, két pince kivételével.			
Források: 25/2017 (XII.22.) önkormányzati rendelet 2. melléklete Helyi értékvédelem—helyi védett építészeti értékek VÉB_2015_16 - Pincesor — Velence Értéktár Bizottság			
Fehér VÁRtervező Kft.		2019	

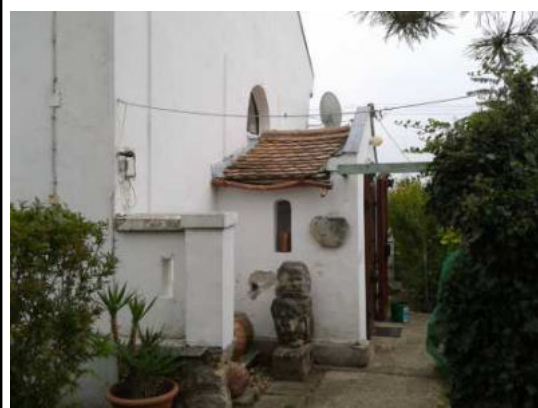
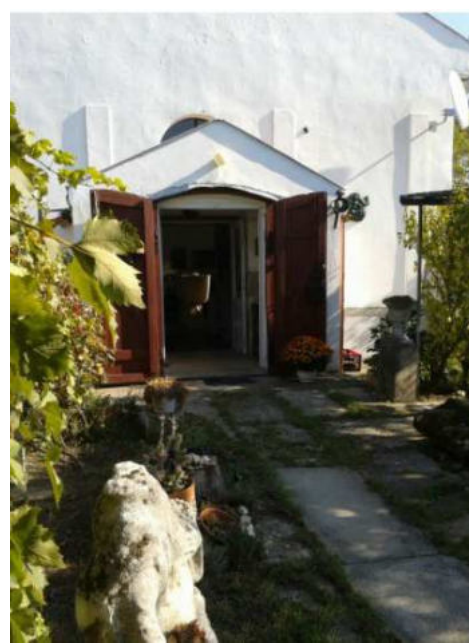

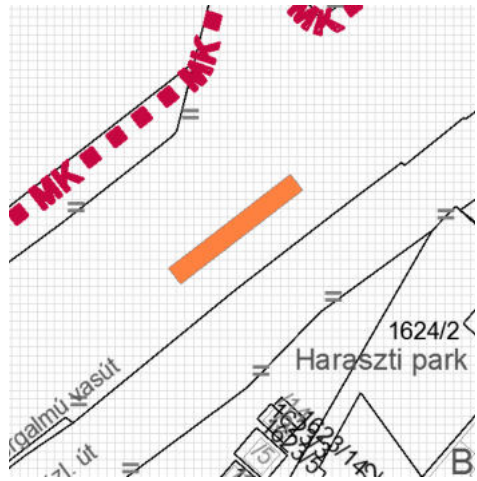
Sorszám:		KŐHÍD	
HV-22	VÉDELEM JELLEGE:		
	Helyi egyedi védelem		
CÍM:	2481 Velence Fő utca		
HRSZ:	1045		
LEÍRÁS, JELLEMZŐK		HELYSZÍNRAJZ	
A híd egyíves kőépítmény. A patak folyásirányában lefelé ívben hajlik. Legnagyobb hossza 11,5 m. Szélessége 3,5 és 5,5 m között változik. A mellvéd magassága 50 cm, ami eredetileg kb 70 cm lehetett. A híd anyaga terméskő, a boltozat téglá, akár a Nagyhíd esetében. Korábbi mederalakítások és felújítások miatt a meder betonozott. A híd (ma, a betonozás után) a mederfenéktől számítva 3,7 m magas. Maga a híd „szeme” 1,6 m magas, legnagyobb szélessége ma 2,1 m. Korábban szélessége elérhette a 3 métert. A boltív 35-36 cm-s tömör téglából készült, a hídszerkezet anyaga velencei terméskő. A hídon ma csak gyalogosforgalom zajlik, e miatt a híd jó állapotban van. A Kishíd pontos korát egyelőre nem ismerjük. Nem szerepelt az 1818-as megyei hídösszeírásban. Az 1880-as kataszteri térképen mindenestre ilyen még nem látszik. Az 1884-es kataszteri térképen sem ábrázolták. Egyelőre feltehető, hogy ez után épülhetett. Az 1970-es években még korlátozás nélkül használták. Felújítása azokra az évekre esett.			
JAVASOLT BEAVATKOZÁS A kőhíd jó állapotban van, szerkezeti károsodás nem figyelhető meg rajta. Források: 25/2017 (XII.22.) önkormányzati rendelet 2. melléklete Helyi értékvédelem—helyi védett építészeti értékek VÉB_2015_29 - Boltozott kőhíd (Kishíd) — Velence Értéktár Bizottság		FOTÓK	
			
			
			
Fehér VÁRtervező Kft.		2019	

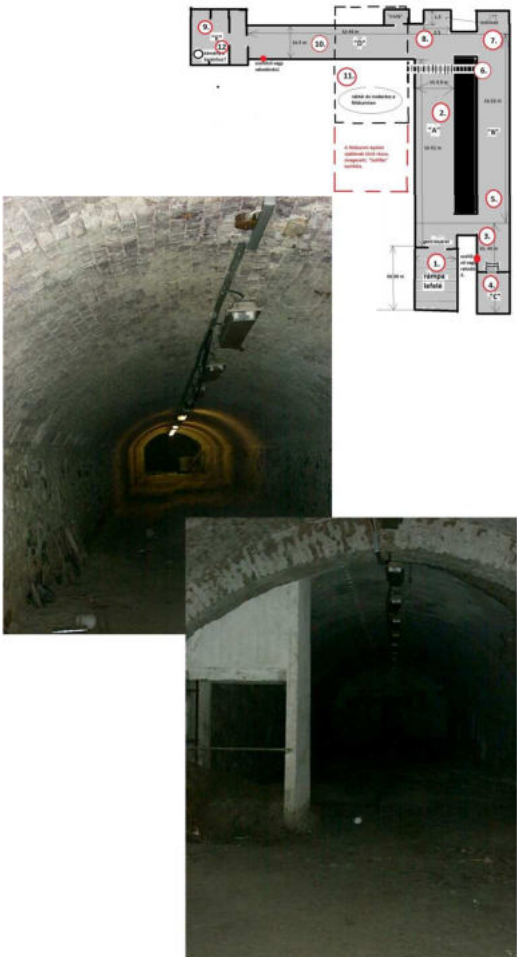
Sorszám:		LAKÓHÁZ	
HV-23	VÉDELEM JELLEGE:		
	Helyi egyedi védelem		
CÍM:	2481 Velence Fő utca 43.		
HRSZ:	1048/1		
LEÍRÁS, JELLEMZŐK		HELYSZÍNRAJZ	
Lakóház, népi, átépített. Az átépítés során az utcai ablakok aránya megváltozott. Jó állapotú. Háromosztatú ház, ahol a helyiségek egymás mögött, egyenes vonalban, egy tengelyre fűzve épültek. A központi helyiségek a konyhából nyíltak (első szoba, hátsó szoba). A belső tér átépített. (Valaha nyitott kéményes volt.)			
		FOTÓK	
			
JAVASOLT BEAVATKOZÁS			
Források:			
25/2017 (XII.22.) önkormányzati rendelet 2. melléklete			
Helyi értékvédelem—helyi védett építészeti értékek			
2016_105 - Fő utca 43. — Velence Értéktár Bizottság			
Fehér VÁRtervező Kft.		2019	

Sorszám: HV-24	VELENCE ÓSI TEMPLOMA—BOD KÁPOLNA	
	VÉDELEM JELLEGE:	
	Helyi egyedi védelem	
CÍM:	2481 Velence Fő utca 158.	
HRSZ:	963	
LEÍRÁS, JELLEMZŐK		HELYSZÍNRAJZ
Velence ősi templomát, a mai Bod kápolnát 1722-ben, valószínűleg középkori elődje helyén (esetleg anyagából is) építették. 1722-1830-ig Szent István király nevét viselte, több mint negyven évig volt Velence plébániatemploma. Az új templom megépítése után egyházi szempontból feleslegessé vált. 1861-ben id. Meszleny Ferenc ajánlatot tett a megvételére és a család temetkezési helyévé alakította. Lebontották a sekrestyét, amely a déli oldalon állt, meghagyták a szentélyt, de a szószéket is elbontották. A hajó egy része is lebontásra került, - így alakítottak a nagyobb templomból egy kisebb kápolnát, új nevén Nepomuki Szent János kápolnát. Ezután a velenceiek csak Meszleny kápolnának, a hetvenes évektől Bod kápolnának hívták. A háborúban nagyon megsérült, sokáig üresen állt, majd 1967-ben – mivel az egyház nem tudta felújítani - a község Bod László festőművésznek adta el, aki nagyon szépen rendbe hozta, nagy anyagi áldozatokkal. Évtizedekig időszakos képzőművészeti kiállításokat láthattunk a kápolnában. A Bod család sok régi szobor töredéket gyűjtött egybe a kápolnagaléria – valamikor szebb napokat látott – kertjébe. Az északi oldalon a vakolat alatt talált keresztes lovagok jelképe van befalazva.		
JAVASOLT BEAVATKOZÁS		FOTÓK
A kápolna jó állapotban van, a kőkerítés azonban felújításra szorul. Az épület eredeti funkciójának helyreállítása javasolt.		
Források: 25/2017 (XII.22.) önkormányzati rendelet 2. melléklete Helyi értékvédelem—helyi védett építészeti értékek VÉB_2015_19 - Bod kápolna — Velence Értéktár Bizottság		
Fehér VÁRtervező Kft.		

2019

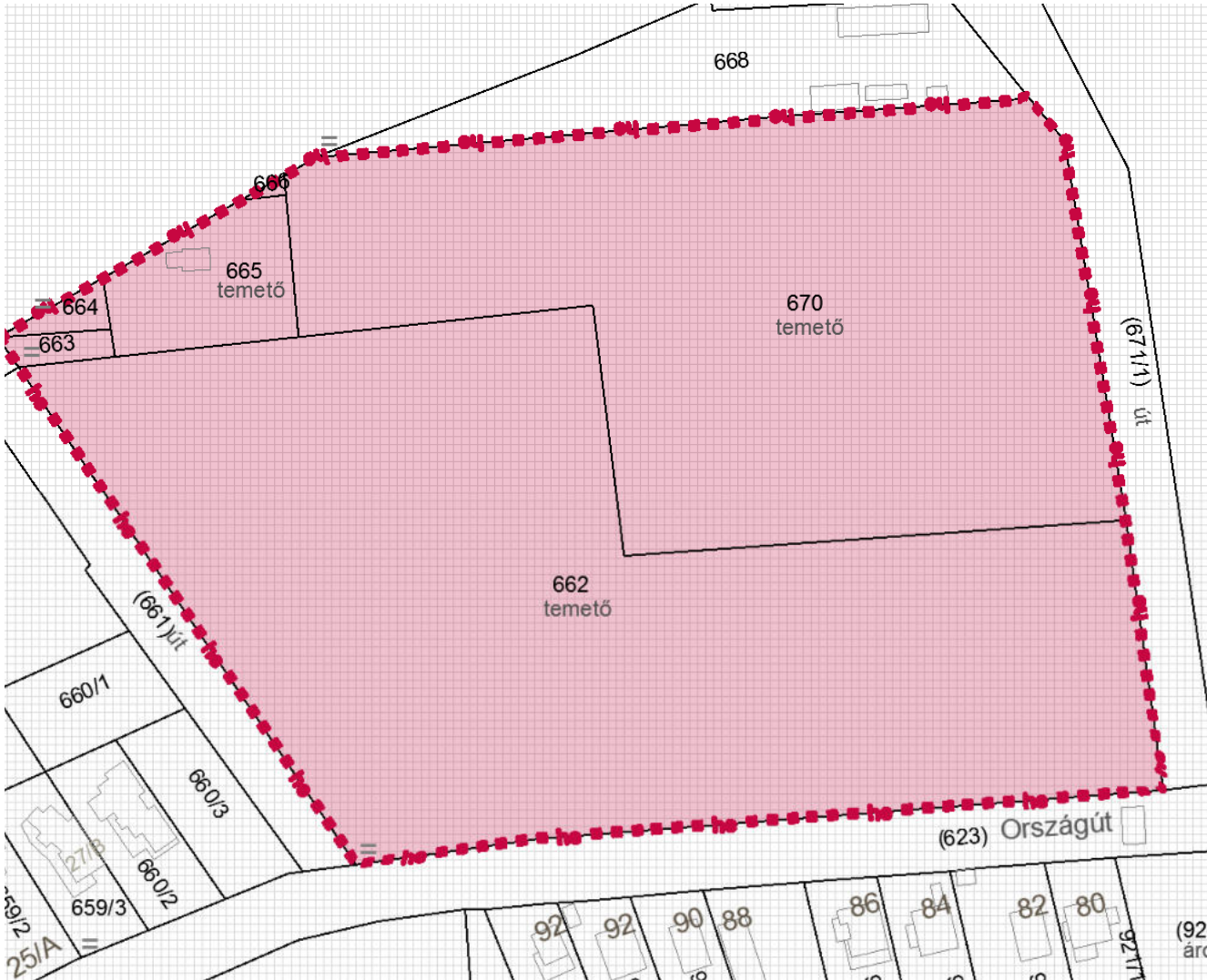
Sorszám: HV-25	VASÚTÁLLOMÁS	
	VÉDELEM JELLEGE:	
	Helyi egyedi védelem	
CÍM:	2481 Velence Vasútállomás	
HRSZ:	4312	
LEÍRÁS, JELLEMZŐK		HELYSZÍNRAJZ
Az eredeti vasútállomás épülete hosszú, földszintes épület volt csempeburkolattal. Krassói Virgil terve alapján épült 1939-ban. Az eredeti épületet lebontották 2014-ben, a balatoni vasút vonal fejlesztésekor Az új épület az eredetihez hasonló építészeti kialakítással és épülettömeggel épült. Boltíves külső váróterme és zárható belső váróterme van. A mosdó helyiség az épület déli végében helyezkedik el. Piros cserépfedést és az oromfalon deszka burkolatot kapott az épület. A pillérlábak közel kirakottak.		
JAVASOLT BEAVATKOZÁS		FOTÓK
Kitűnő állapotban van. 		 Az állomás régi épülete
Források: 25/2017 (XII.22.) önkormányzati rendelet 2. melléklete Helyi értékvédelem—helyi védett építészeti értékek VÉB_2015_68 - Velencei vasútállomás — Velence Értéktár Bizottság		
Fehér VÁRtervező Kft.		2019

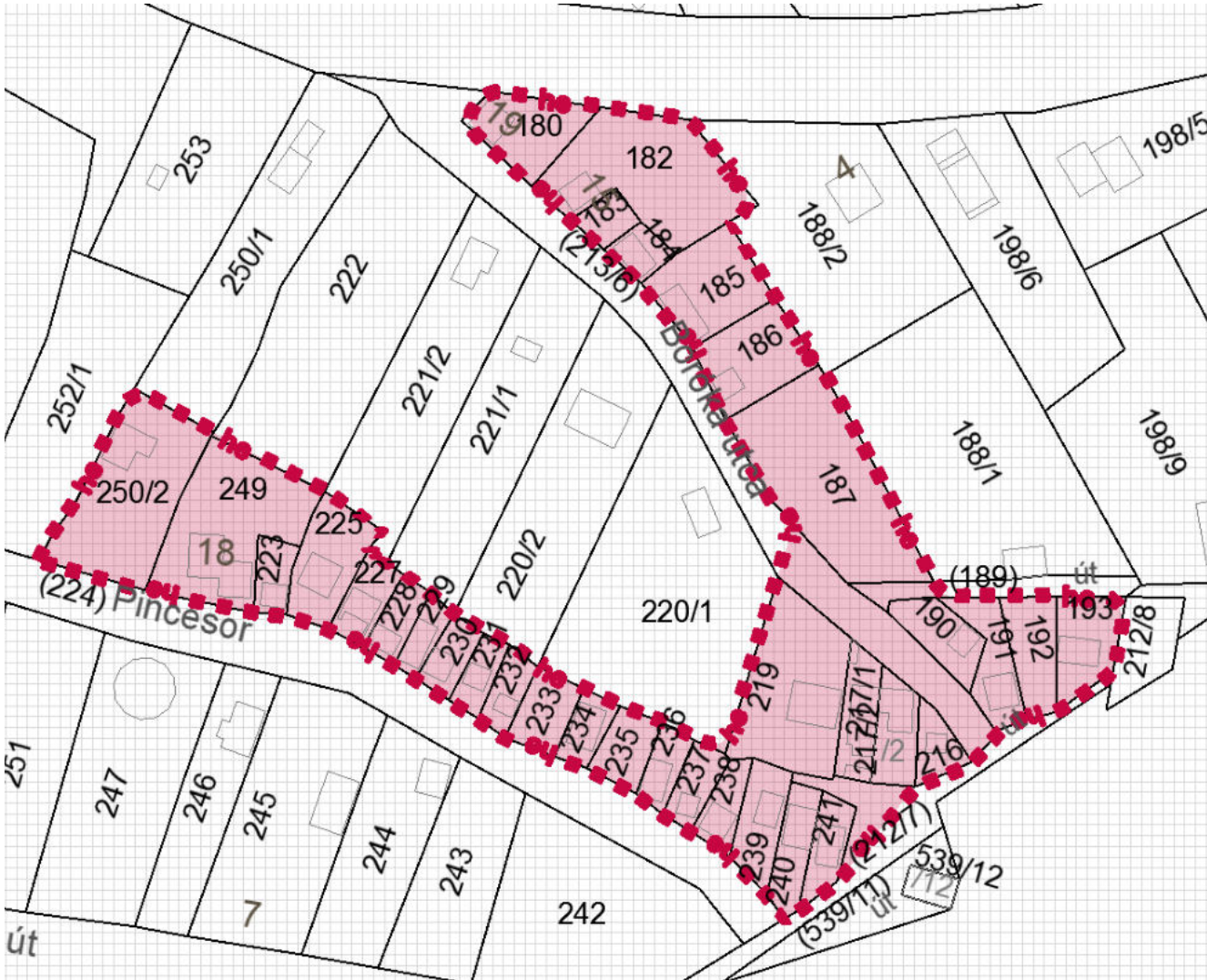
Sorszám:		PETHEŐ-BELATINY PINCE	
HV-26	VÉDELEM JELLEGE:		
	Helyi egyedi védelem		
CÍM:	2481 Velence Fő utca 81.		
HRSZ:	880/2		
LEÍRÁS, JELLEMZŐK		HELYSZÍNRAJZ	
A pince az Ófalu lakossága által „Szölfa” néven ismert épület alatt található. A föld alatti pince L-alakú. Hosszabb és alacsonyabb, kettős szerkezetű szára kb. 97 méteres (dél-keleti részén folytatással, mely lefalazott). A rövidebb és magasabb szár 45 m hosszú. Mindkét szár végén speciális funkciójú raktárak találhatók. A föld felett különböző korokban épült, korábban palackozónak, majd boltoknak illetve raktárnak használt épület áll. A pince eredeti szerkezete mellmagasságig terméskő, boltozata téglá. Az elmúlt évtizedekben hozzáépített kisebb részek jobbára betonból készültek. A pincét Petheő Imre földbirtokos építtette egyes források szerint 1860-ban, míg máshol az 1875-ös dátum szerepel. Petheő állami támogatással tanulmányozta a francia pezsgőgyártást üzeme felállítására előtt. Részben saját tulajdonú szőlőjével, részben felvásárolt alapanyaggal gazdálkodott. A vertikum kiépítése és a velencei pezsgőkészítés piaci elfogadtatása az ő nevéhez fűződik. Petheő az 1880-as évek második felében eladta a pezsgőgyárat (és pincéjét) a budapesti szeszgyáros belatini Braun-családnak, amelynek egyik tagja, Belatiny Artur az itt készített „Domino” márkanevű pezsgővel 1900-ban aranyérmet nyert a Párizsi Világkiállításon. Az üzem hanyatlásának körülményeiről nincsenek megbízható információk. Belatiny az I. világháború után Budafokon létesített modern pincészetet. A két világháború között és az után különböző termékek raktározására használták, a bortól és csemetéktől a lőszerig. A II. világháborúban óvóhelyként is működött. A világháború után ismét raktárként és teleltető helyként üzemelt.			
JAVASOLT BEAVATKOZÁS		FOTÓK	
			
A pince magán tulajdonban van, jelenleg üres.			
Források: Helyi értékvédelem—helyi védett építészeti értékek 2016_91 - Petheő-Belatiny-Fürő pince— Velence Értéktár Bizottság			
Fehér VÁRtervező Kft.		2019	

5. A helyi építészeti örökség települési értékleltára - Területi védelem

Sorszám	Cím	Név	Védelem	Helyrajzi szám
HT-1	Fő utca	FŐ UTCA UTCAKÉPE	Helyi területi védelem	809/1– 1086, a kijelölt terület alapján.
HT-2	Ország út	Temető és környezete	Helyi területi védelem	662, 663, 664, 665, 666, 670
HT-3	Pince sor és Boróka utca	Bence-hegyi pincesor és környezete	Helyi területi védelem	180, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 189, 190, 191, 192, 193, 213/6, 216, 217/1, 217/2, 219, 223, 225, 227, 228, 229, 230, 231, 232, 233, 234, 235, 236, 237, 238, 239, 240, 241

Sorszám:	FŐ UTCA UTCAKÉPE	
HT-01	VÉDELEM JELLEGE:	Helyi területi védelem
HRSZ:	809/1– 1086, a kijelölt terület alapján.	
LEÍRÁS, JELLEMZŐK		
A történeti településrész utcaképének megőrzése érdekében a Fő utca épületeit a Solt köztől az Enyedi utcáig helyi területi védelem alá helyezte az önkormányzat. Meg kell őrizni a terek és utcák kialakult kontúrját, ill. nyomvonal vezetését, ami nem változtatható telekmegosztás, vagy telekösszevonás esetén sem. Csak olyan utcaszűkület korrigálható, melynek szélessége a 8,0 m-t nem éri el. A közterületek burkolatát, utcabútorokat, hirdető berendezéseket az utcakép jellegzetességének megtartásával kell elhelyezni. A védett területén, ha az épület elhelyezés nem utcavonali, akkor a kerítésnek az utca kialakult nyomvonalát kell követnie.		
		
Források: Helyi értékvédelem—helyi védett építészeti értékek http://helyiertek.e-epites.hu/ - Helyi Művi Értékvédelmi Kataszter - Velence		
Fehér VÁRtervező Kft.		2019

Sorszám:		TEMETŐ ÉS KÖRNYEZETE	
HT-02		VÉDELEM JELLEGE:	Helyi területi védelem
HRSZ:		662, 663, 664, 665, 666, 670	
LEÍRÁS, JELLEMZŐK			
Helyi területi védelmet kapott a temető területe.			
			
Források:			
Helyi értékvédelem—helyi védett építészeti értékek			
http://helyiertek.e-epites.hu/ - Helyi Művi Értékvédelmi Kataszter - Velence			
Fehér VÁRtervező Kft.		2019	

Sorszám:		BENCE-HEGYI PINCESOR ÉS KÖRNYEZETE	
HT-03		VÉDELEM JELLEGE:	Helyi területi védelem
HRSZ:		180, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 189, 190, 191, 192, 193, 213/6, 216, 217/1, 217/2, 219, 223, 225, 227, 228, 229, 230, 231, 232, 233, 234, 235, 236, 237, 238, 239, 240, 241	
LEÍRÁS, JELLEMZŐK			
Területi védelem alá kerül a műemlék Sár Szűcs Lajos pincéjét is magába foglaló pincesor, illetve környezete. A pincék, présházak általánosan jó állapotban vannak, rendezett környezettel rendelkeznek.			
			
Források: Helyi értékvédelem—helyi védett építészeti értékek http://helyiertek.e-epites.hu/ - Helyi Művi Értékvédelmi Kataszter - Velence			
Fehér VÁRtervező Kft.		2019	

II. RÉGÉSZETI MUNKARÉSZ

1. ÖRÖKSÉGVÉDELMI VIZSGÁLAT

1.1 A TELEPÜLÉS TÖRTÉNETI LEÍRÁSA

A település nevét az itáliai származású humanista történétíró, Antonio Bonfini jegyezte le elsőként a latin Venetia alakban. A település neve mai alakjában (Velence) először 1516-ban említetik. A későbbiekben a forrásokban előfordul Venez, Veneze, Venecz, Venecze, Velencze, Velentze, Velenze változatokban. A mai Velence névváltozat minden bizonnyal a latin Venetia, olasz Venezia városnévből eredeztethető.

A középkor végén, Mátyás király idején mezővárosként jegyzik Velencét. Az 1500-as években a Baranyay és a Somogyi család birtoka, majd miután tőlük I. Ferdinánd elkobozta, Székesfehérvár város jutott Velence birtokába. 1543-ban azonban Fehérvár elesett, a velencei település a török hódoltság veszterhes időszakában elpusztult. A 17. századi bizonytalan birtokviszonyokat követően a 18. század első évtizedében a Meszlény-család birtokába jutottak a velencei földek. Ezt követően – 1714-ben – telepítésre került sor, mégpedig magyar családok alapították újra a települést. 1720-ban a középkori egyház helyén, a romokból építették meg a Szent István királynak szentelt katolikus templomot (Fő u.), majd 1788-ban megalakították a velencei plébániát. 1895-ben Szent Teréz Nevelde néven apácázárdát avattak, ahol kisdóvót és elemi iskolát is elhelyeztek. A református templom (Templom köz 1.) 1743-ban épült barokk stílusban. Az 1782-85 között készült első katonai felmérés térképén mindkettő templomot jelölték (1. ábra).

1. ábra: Velence az első katonai felmérés (1782-85) térképén

A lakosság főként földműveléssel, valamint halászattal és nádkitermeléssel foglalkozott. A szőlőkultúra biztos nyoma- it csak a 17. század végétől – 18. század elejétől foghatjuk meg. A Sárvízzel összeköttetésben álló tó területének csökkenését idézték elő a Sárvíz csatorna 1780-as évektől ásott árkai. 1866-ban ki is száradt a tó olyannyira, hogy a tófenék nagyon porzott az ott gyakorlatozó huszárok patái nyomán Kisvelence és Sukoró között.

A falu népessége 1776-ban 982 fő, 1784-ben 1028 fő, 1850-ben 1558 fő, 1869-ben 1818 fő, 1900-ban 2220 fő.

Felhasznált irodalom

Farkas Gábor: A Fejér megyei Velence múltjából. *Alba Regia. A Szent István Király Múzeum Évkönyve* 31 (2001) 85–94.

Kupi László: *Város volt, város lett. Velence története*. Velence 2004.

Velencei tó és a Velencei Hegység kalauza. Szerk.: Polgárdy G. Budapest 1938.

1.2 A TELEPÜLÉS RÉGÉSZETI ÖRÖKSÉGÉNEK FELMÉRÉSE

1.2.1 Az örökségvédelmi hatástanulmány régészeti munkarészének forrásai

A régészeti munkarész a közhiteles lelőhelynyilvántartásra (Miniszterelnökség Örökségvédelmi Nyilvántartási Osztály), a Magyar Nemzeti Múzeum régészeti adatbázisára (<https://archeodatabase.hnm.hu>), a Szent István Király Múzeum által Velence Város Önkormányzata megbízásából 2019.06.17-én, 2019.06.20-án és 2019.07.04-én elvégzett terepbejárások 2019.07.11-én kelt feltárási dokumentációjára, a Szent István Király Múzeum adattárában Velence településhez fellelhető régészeti jelentésekre, dokumentációkra, továbbá szakirodalmi adatokra támaszkodik. A hatástanulmány régészeti munkarészének elkészítéséhez felhasználtuk a G. Nádorfi Gabriella által 2007 áprilisában írt régészeti örökségvédelmi hatástanulmányt is.

1.2.2 Jogszabályi környezet

A régészeti lelőhelyek a 2001. évi LXIV. törvény (továbbiakban: Kötv.) 11. § (2) bekezdése alapján általános védelem alatt állnak. A kulturális örökség védelme érdekében a köz- és magáncélú fejlesztéseket – így különösen a terület- és településfejlesztés, terület- és településrendezés, környezet-, természet- és tájvédelem és az ezzel kapcsolatos beruházások tervezését – e védelemmel összhangban kell elvégezni (Kötv. 3. §).

A kulturális örökség a nemzet egészének közös szellemi értékeit hordozza, ezért megóvása mindenkinek kötelessége. Tilos a kulturális örökség elemeinek veszélyeztetése, megrongálása, megsemmisítése, meghamisítása, hamisítása (Kötv. 4. § (1)).

Örökségvédelemmel, régészeti lelőhelyek védelmével kapcsolatos alapvető jogszabályok jegyzéke:

- 2001. évi LXIV. törvény a kulturális örökségvédelemről (Kötv.),
- 1997. évi CXL. törvény a kulturális javak védelméről és a muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről,
- 68/2018. (IV. 9.) Korm. rendelet a kulturális örökség védelmével kapcsolatos szabályokról,
- 191/2001 (X. 18.) Korm. rendelet az örökségvédelmi bírságról,
- 439/2013 (XI. 20.) Korm. rendelet a régészeti örökséggel és a műemléki értékkel kapcsolatos szakértői tevékenységről.

A régészeti érintettségű területek Kötv. által meghatározott három fő típusa:

- Régészeti lelőhely

A régészeti lelőhely olyan földrajzilag körülhatárolható terület, amelyen a régészeti örökség elemei történeti összefüggésekben találhatók (Kötv. 7. § (35)). A régészeti lelőhelyeket – a fenntartható használat elvének figyelembevételével – csak olyan mértékben lehet igénybe venni, hogy azok állománya számottevően ne csökkenjen, illetve eredeti összefüggéseik jelentősen ne károsodjanak (Kötv. 9. §). A régészeti örökség elemeit lehetőleg eredeti lelőhelyükön, eredeti állapotukban, eredeti összefüggéseikben kell megőrizni (Kötv. 10. § (1)). A régészeti lelőhelyek védelmére irányuló intézkedéseknek elsősorban megelőző, szükség esetén mentő jellegűeknek kell lenniük (Kötv. 10. § (2)). Az előbbiek szellemében a földmunkával járó beruházásokkal a nyilvántartott régészeti lelőhelyeket lehetőség szerint el kell kerülni (Kötv. 19. § (1)). Amennyiben erre nincs mód, a régészeti örökség elemei eredeti helyzetükből csak régészeti feltárás keretében mozdíthatók el (Kötv. 19. § (2)). A régészeti feltárások költségeit – a mentő feltárás kivételével – annak kell fedeznie, akinek érdekében az elvégzendő földmunka vagy a nyilvántartott régészeti lelőhely bolygatása szükségessé vált (Kötv. 19. § (3)).

- Fokozottan védett, vagy kiemelten védett régészeti lelőhely

A kiemelkedő történeti és kulturális jelentőségű nyilvántartott lelőhelyeket kell jogszabályban védetté nyilvánítani (Kötv. 12. §). A védetté nyilvánított régészeti lelőhelyeket kiemelten vagy fokozottan védett régészeti lelőhely kategóriába kell sorolni (Kötv. 13. § (3)). Kiemelten védett az a lelőhely, mely kivételes tudományos jelentőséggel, és nemzetközi vagy országos szempontból kiemelkedő fontossággal bír. Fokozottan védett az a régészeti lelőhely, melynek tudományos jelentősége megállapítható, és egy nagyobb tájegységre nézve kiemelkedő fontossággal bír (Kötv. 13. § (4)). A védetté nyilvánított régészeti lelőhelyeken nem lehet olyan tevékenységet folytatni, amely a lelőhelynek akár részleges állapotromlását eredményezheti (Kötv. 13. § (1)).

- Régészeti érdekű terület

Régészeti érdekű területnek minősül valamennyi terület, természetes vagy mesterséges üreg és a vízmedrek azon része, amelyen, illetve amelyben régészeti lelőhely előkerülése várható vagy feltételezhető (Kötv. 7. § 29. pont). Régészeti érdekű területen fokozott figyelemmel és óvatossággal kell eljárni minden földmunkával járó beruházás esetén. Amennyiben bármilyen beruházás során régészeti emlék, lelet vagy annak tűnő tárgya kerül elő, a felfedező, a tevékenység felelős vezetője, az ingatlan tulajdonosa, az építtető vagy a kivitelező köteles az általa folytatott tevékenységet abbahagyni, majd a jegyző útján a hatóságnak azt haladéktalanul bejelenteni, amely arról haladéktalanul tájékoztatja a mentő feltárás elvégzésére jogosult intézményt (Kötv. 24. § (2)). A feltárássra jogosult intézmény köteles a mentő feltárást haladéktalanul megkezdeni, és folyamatosan – az elvárható ütemben – végezni, az előkerült régészeti leletet ideiglenesen elhelyezni (Kötv. 24. § (3)). A mentő feltárás során felmerülő költségeket a feltárássra jogosult intézmény viseli.

Az örökségvédelmi hatástanulmány

Örökségvédelmi hatástanulmányt kell készíteni a település településfejlesztési koncepciójának kidolgozása során. Ha a településfejlesztési koncepció készítésekor nem készült, vagy a rendezés alá vont területre nincs örökségvédelmi hatástanulmány, vagy van, de az tíz évnél régebbi, akkor azt a rendezés alá vont területre el kell készíteni (Kötv. 85/A. § (1)). Az örökségvédelmi hatástanulmányban megfogalmazott értékvédelmi terv szerint kell meghatározni az örökségvédelemmel érintett területekre vonatkozó településfejlesztési és településrendezési eszközöket (Kötv. 85/A. § (2)). Az örökségvédelmi hatástanulmányt a Kötv. 85/A. §-ában meghatározott esetekben a településfejlesztési koncepció vagy a településrendezési eszköz megalapozó vizsgálata keretében, települési örökségvédelmi hatástanulmányként (a továbbiakban: települési örökségvédelmi hatástanulmány) a 68/2018. (IV. 9.) Korm. rendelet (továbbiakban: Korm. rendelet) 14. melléklete szerinti tartalommal a Korm. rendelet (2) bekezdés a)-c) pontja alapján kell elkészíteni. Az települési örökségvédelmi hatástanulmány régészeti szakterületi munkarésze a 14. mellékletben meghatározott tartalmi elemek közül a régészeti örökség tárgykörével foglalkozó tartalmi elemek összessége (Korm. rendelet 83. § (3)).

A települési örökségvédelmi hatástanulmány elkészítéséről a településfejlesztési koncepció vagy a településrendezési eszköz és a településképi rendelet készíttetője köteles gondoskodni (Korm. rendelet 84. § (1)). Az örökségvédelmi hatástanulmány elkészítésére jogosult az örökségvédelmi hatástanulmány régészeti szakterületi munkarésze vonatkozásában a régészeti örökséggel és a műemléki értékkel kapcsolatos szakértői tevékenységről szóló kormányrendelet szerint régészeti területen szakértői tevékenység végzésére jogosult szakértő, valamint a helyi építési szabályzat kidolgozása során a gyűjtőterületén érintett régészeti gyűjtőkörrel rendelkező múzeum, amely az újonnan beépítésre szánt területnek kijelölt terület terepbejárását térítésmentesen, 60 feltárássra alkalmas nap alatt végzi el (Korm. rendelet 84. § (2) a)-b) pontjai). A terepbejárás a Kötv. 7. § 30. értelmező rendelkezése alapján régészeti feltárásnak minősül. A Kötv. 20. § (4) bekezdés h) pontja alapján régészeti feltárássra jogosult a régészeti örökséggel és a műemléki értékkel kapcsolatos szakértői tevékenységről szóló kormányrendelet szerint régészeti területen szakértői tevékenység végzésére jogosult szakértő kizárólag az örökségvédelmi hatástanulmányok készítéséhez végzett terepbejárás és műszeres lelőhely- és leletfelderítés esetén. A terepbejárás a Kötv. 7. § 41. értelmező rendelkezése alapján olyan felszínen végzett kutatás, adatgyűjtés és kiértékelő dokumentálás, amely a régészeti örökség nem ismert elemének felfedezésére vagy a régészeti lelőhely állapotának ellenőrzésére, illetve azonosítására irányul, függetlenül attól, hogy együtt jár-e a leletek összegyűjtésével vagy sem.

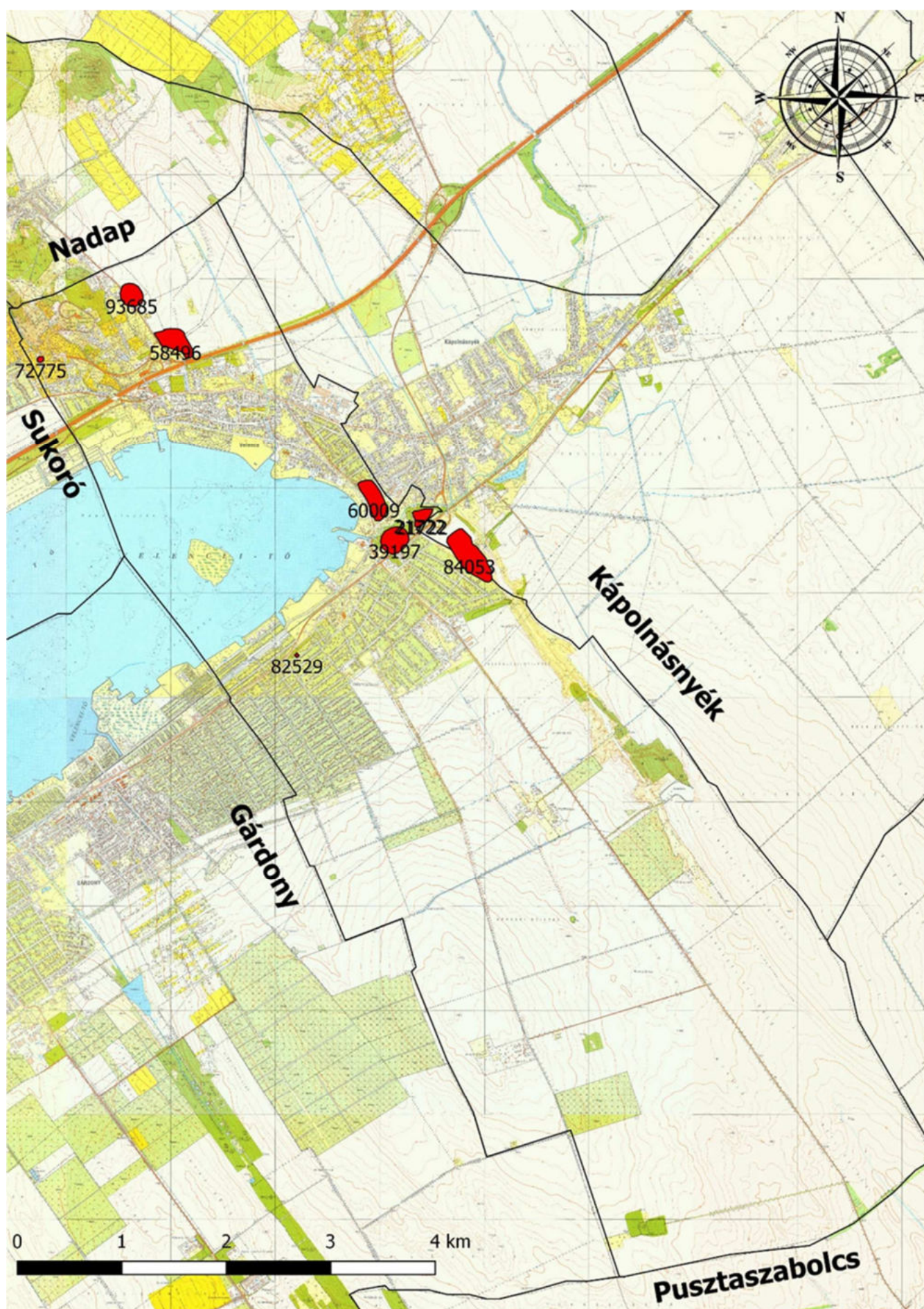
A Korm. rendelet 5. § (1) bekezdése szerint régészeti lelőhely központi, közhiteles nyilvántartásba vételét feltárássra jogosult intézmény vagy a hatóság, továbbá örökségvédelmi hatástanulmány készítése esetén örökségvédelmi szakértő kezdeményezheti a 2. mellékletben meghatározott adattartalmú lelőhely-bejelentő adatlap benyújtásával a nyilvántartást vezető hatóságnál.

1.2.3 Régészeti lelőhelyek

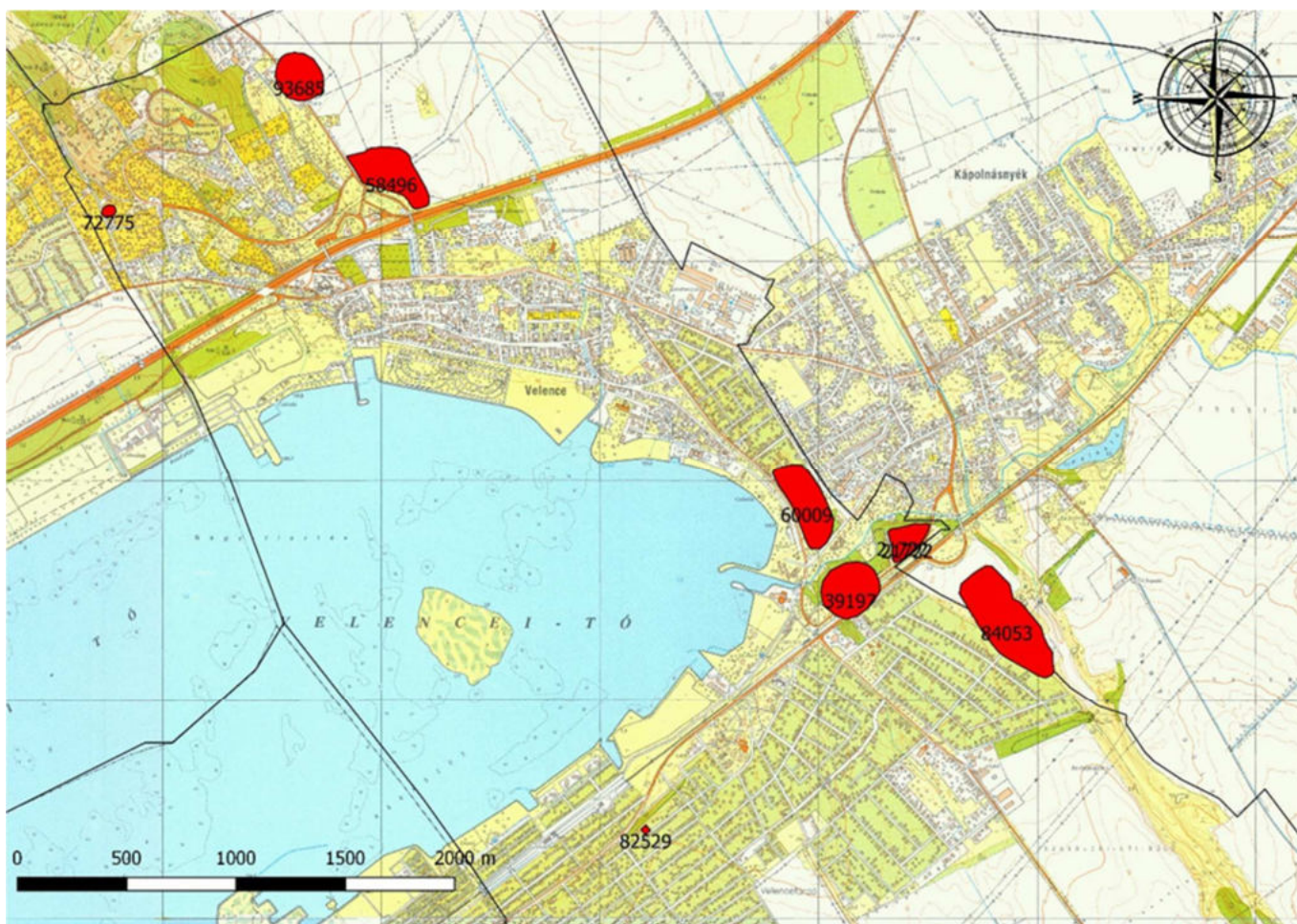
Velence város közigazgatási területét mindösszesen 8 db nyilvántartott régészeti lelőhely érinti. Ebből 7 db velencei, 1 db pedig kápolnásnyéki (azonosítószáma: 84053) lelőhelyként szerepel a közhiteles nyilvántartásban (1. táblázat). A nyilvántartott lelőhelyek között nincs fokozottan vagy kiemelten védett státuszú.

Lelőhely azonosító	Lelőhely neve	Lelőhely jellege	Lelőhely kora	Helyrajzszámok
21722	Tábor utca	szórványlelet szórványlelet temető	avar kor bronzkor avar kor	1381/3, 1381/7, 1381/4, 1381/2, 1373, 1381/6, 1381/5
58496	Bence-hegy és a Csont- réti patak között (Lakópark)	telepnyom (felszíni) telepnyom (felszíni)	őskor középkor	029/10, 029/11, 029/12, 031, 4649, 4689, 4662, 4660, 4663, 4671, 4659, 4655, 4672, 4679, 4680, 4658, 4656, 4654, 4650, 4653, 4608, 4652, 4607, 4646, 4651, 4644, 4657, 014/3, 4609, 4610, 4611, 4612, 4616, 4615, 4617, 4618, 4619, 4614, 4613, 4661
60009	Bágyom-ér partja	telepnyom (felszíni)	bronzkor- kora bronz- kor	1365/3, 1351, 1350, 1347, 1346/1, 1352, 1353/1, 1363, 1349/9, 1349/8, 1349/16, 1349/15, 1349/13, 1365/5, 1357/1, 1349/19, 1349/17, 1349/18, 1356/2, 1356/1, 1358/1, 1358/2, 1359/1, 1357/2, 1349/14, 1364, 1361, 1365/2, 1360/1, 1360/2, 1359/2, 1362, 1348/1, 1349/5, 1348/2, 1349/6, 1354, 1355, 1349/10, 1349/7, 1353/2, 1365/6
72775	Bence-hegy, Halastó folyás u.	temető	őskor	349, 394/1, 393/6, 393/4, 396/5, 395/1
39197	Gyógypedagógiai Int.	temető	bronzkor- kora bronz- kor	1405, 1403, 1380/3, 1377/2, 1380/5, 1380/2, 1396/1, 1380/4, 4486, 1383, 1404, 4103
82529	Velencefürdő, I. u. 62.	temető	avar kor	2237, 2228, 2229
93685	Növényvédelmi Állomás mellett	telepnyom (felszíni) telepnyom (felszíni)	őskor középkor	26/9, 26/10, 12/9, 12/10, 11/12, 11/11, 11/8, 04, 05/1, 05/10, 05/11
84053	Kápolnásnyék- Velencei határ	telepnyom (felszíni)	Árpád-kor	1438, 1439/1, 1440/3, 1445/1, 1441/1, 1441/2, 1442/1, 1447/2, 1446/4, 1448/2, 1439/3, 1444/2, 1443/2, 1449/2, 1450/1, 1440/4, 1439/2, 1434, 1433/3, 1431, 1433/2, 1432, 1437, 1436, 1435

1. táblázat: Velence város közigazgatási területén nyilvántartott lelőhelyek

2. ábra: Velence város közbiteles nyilvántartásban szereplő lelőhelyei (piros poligonokkal) a teljes közigazgatási terület láttatásával

3. ábra: A közhiteles nyilvántartásban szereplő régészeti lelőhelyek (piros poligonokkal) Velence város közigazgatási területén

Őskor

Velence város közigazgatási területének mindösszesen 8 nyilvántartott régészeti lelőhelyéből 6-ot keltezhetünk az őskorra (is). Közülük 3 lelőhelynél nem szerepel az őskor tág időszakánál pontosabb meghatározás, 2-nél nyilvánvalóan azért, mert azonosításuk terepbejáráson gyűjtött jellegtelen kerámiatöredékek alapján történt. Ezek a Bence-hegy és a Csontréti patak között (azonosítószáma: 58496) és a Növényvédelmi Állomás mellett (azonosítószáma: 93685) néven nyilvántartott lelőhelyek. A Bencehegy, Halastófolyás u. nevű (azonosítószáma: 72775) lelőhelynél őskori temető van feltüntetve a közhiteles nyilvántartásban. A lelőhely kiterjedése és egyáltalán létezése meglehetősen bizonytalan, mert pusztán szóbeli közlésen alapul, hogy házépítés során 2010-ben három zsugorított csontváz került elő. A helyszínre kiszálló régész a területre belépni nem tudott.

A másik három őskori lelőhely (azonosítószámok: 21722, 39197, 60009) a bronzkori (Kr. e. 2800–1000) élet tanúja. A Bágyom-ér partja (azonosítószáma: 60009) néven nyilvántartásba vett kora bronzkori telepnyomot terepbejáráson azonosították, pontos kiterjedésének lehatárolását az intenzív beépítettség tette lehetetlenné. Ásatással ugyan még nem kutatták, de az elhelyezkedésük miatt igen valószínű, hogy ez a telep összefügg a patak déli oldalán Gyógypedagógiai Int. (azonosítószáma: 39197) néven nyilvántartott – szintén felszíni nyomok alapján azonosított – kora bronzkori temetővel. Velence-Tábor utca (azonosítószáma: 21722) lelőhelyről 1935-ben a „Székesfehérvár-Budapest közti új autópályán”, azaz a mai 7-es főút építésekor egy bronzkori edényt szolgáltatott be a múzeumba, majd 1943-ban Dormuth Árpád ásatásán szórványként 5 db bronzkori cseréptöredék és egy füles bögre került elő. A hatástanulmány írásának idején nem szerepelt a közhiteles nyilvántartásban a Velencefürdőről ismert középső bronzkori Vátya-kultúra idejére tehető nagyméretű urnatemető. A 20. század második felében az I. és a VI. utcák által határolt területen kerültek elő az alábbi helyszíneken urnasírok. Cziránszky József mérnök telkén 1960-ban napvilágot látott kettő urnás rítusú hamvasztásos temetkezés. A Petőfi u. és az V. u. sarkáról házépítés alapozásakor előkerült Vátya-kultúrák urnát szolgáltatott be Papp Mihály a múzeumnak 1966-ban, valamint ugyanezen évben Kiss Oszkár Velencefürdő V. utcai nyaralójának telkén talált leleteket jelentette be a Magyar Nemzeti Múzeumnak.

A székesfehérvári István Király Múzeumtól Makkay János érkezett leletmentésre, de csak az urna alsó részét tudta eredeti helyzetében megfigyelni. 1976-ban a II. utca 11–13. telek csatornázásakor Rosta Zoltán tulajdonos középső bronzkori urnasírra akadt, amiről bejelentést tett a múzeumnak. F. Antoni Judit szállt ki, kibontotta a sírt, és egy kutatóárkot is húzott, amiből állatsontok és bronzkori kerámiatöredékek bukkantak elő. 1980-ban Gálósfay Jenő a velencefürdői Petőfi u. 12. szám alatti telkén pincegödör ásása során bukkant régészeti jelenségekre. A helyszínre érkező Jungbert Béla már csak a feldúlt urnasírokból származó leleteket (vatyai kultúrák urnatöredékeit és cserépdarabokat) tudta összegyűjteni. Makkay János régész egy 1966-os jelentésében, valamint Kupi László a helytörténeti könyvében ugyancsak tudósít arról, hogy a környéken nyaralóházak alapozásakor többen is találtak urnasírokat. Az imént felsorolt lelőhelyek valójában ugyanazon nagyméretű középső bronzkori Vatai-kultúrák urnatemetőit körvonalazzák, így a hatástanulmány leadásával egyidőben bejelentettük a lelőhelyet a nyilvántartást vezető hatóság felé.

Velence közigazgatási területén a bronzkort követő vaskor időszakából is ismertek leletek. 1972-ben Fábiánffy Imre a Velencefürdő I. u. 78. számú ingatlanáról előkerült sírból késő vaskori leleteket (urna, kisebb edény töredékekben, hólyagos lábperecpár, vas övlánc) vitt be a Magyar Nemzeti Múzeumba. A sír még földben levő részét a helyszínre kiszálló Patay Pál tárta fel. A lelőhely a hatástanulmány írása idején a közhiteles nyilvántartásban nem szerepelt, korábban azonban téradat nélkül, 22394 azonosítószámmal tartották nyilván.

Említést kell tennünk arról is, hogy a 1960-ban a református templom közelében, Szűcs Pálék lakása mellett őskori leleteket talált Szíjjártó Zsuzsa (a hatástanulmány írása idején a közhiteles nyilvántartásban nem szerepelt, korábban Velence-Református templom néven, 22405 azonosítószámmal téradat nélkül tartották nyilván). Ugyancsak 1960-ban Szíjjártó Zsuzsa a „*pákozdí országút mellett Sági István földjén a szőlők között egy kis szántóföldön*” gyűjtött őskori leleteket, de ez a lelőhely hitelesítésre vár még, ezért jelenleg a közhiteles nyilvántartásban sem szerepel (korábban Velence-Pákozdí országút néven, 22399 azonosítószámmal téradat nélkül tartották nyilván).

Római kor

Velence közigazgatási területéről több római kori szórványlelet, valamint egy sír látott napvilágot, a közhiteles lelőhely-nyilvántartásban a hatástanulmány írásának idején mégsem szerepelt római kori lelőhely.

1929-ben adományozták a múzeumnak a Pofen Pál kertjéből származó díszes ruházatú előkelő férfi lovasszobrát, amely a 2. század közepétől a 3. század közepéig terjedő időszakban készülhetett. A szobor lelőhelye a hatástanulmány írásának idején nem szerepelt a közhiteles nyilvántartásban, de korábban 22409-as azonosítószámmal, téradat nélkül tartották nyilván. Az egykori Kecske utcából, Enyedi József telkéről származnak azok a római kori bennszülött kelta (eraviszkusz törzs) lakossághoz köthető leletek, amelyeket 1936-ban adott át a székesfehérvári múzeumnak Nagy György tanuló. A leletegyüttes bronz lószerszámvertekből áll, ami 2. századi kocsisírra utal. A lelőhely a hatástanulmány írásának idején nem szerepelt a közhiteles nyilvántartásban, de korábban 22408-as azonosítószámmal, ugyancsak téradat nélkül tartották nyilván.

Az 2. század első felében faraghatták azt a bennszülött viseletű (a felirat szerint P. Nesergouna nevű) asszonyt ábrázoló másodlagos felhasználású sírkövet (4. ábra), amely egy kőlapokból összeállított késő római (4. századi) sír tetején helyezkedett el. A sírt a Növényvédő Állomás területén, a 232. számú ház kertjében, pinceásás során dúlták fel. A helyszínre kiszálló Kralovánszky Alán végezte el a leletmentést 1962-ben. Kralovánszky leírása alapján a sírtól nyugatra, mintegy 50 méterre házalapozás alkalmával kettő további csontvázas sírt dúltak fel, amelyek vélhetően ugyancsak a római kori temetőhöz tartoztak. A lelőhely a hatástanulmány írásának idején nem szerepelt a közhiteles nyilvántartásban, de korábban Növényvédő Állomás 2. néven, 22390 azonosítószámmal tartották nyilván.

4. ábra: P. Nesergouna nevű bennszülött viseletű asszony sírköve Velencéről

A képmezőben bennszülött viseletben (turbán, fátyol, fonott nyakperec) ábrázolt Avetának a 2. század első negyedében készült, 330 cm magas sírkövét a Hauszmann–Gschwindt-kastély falában használták fel másodlagosan.

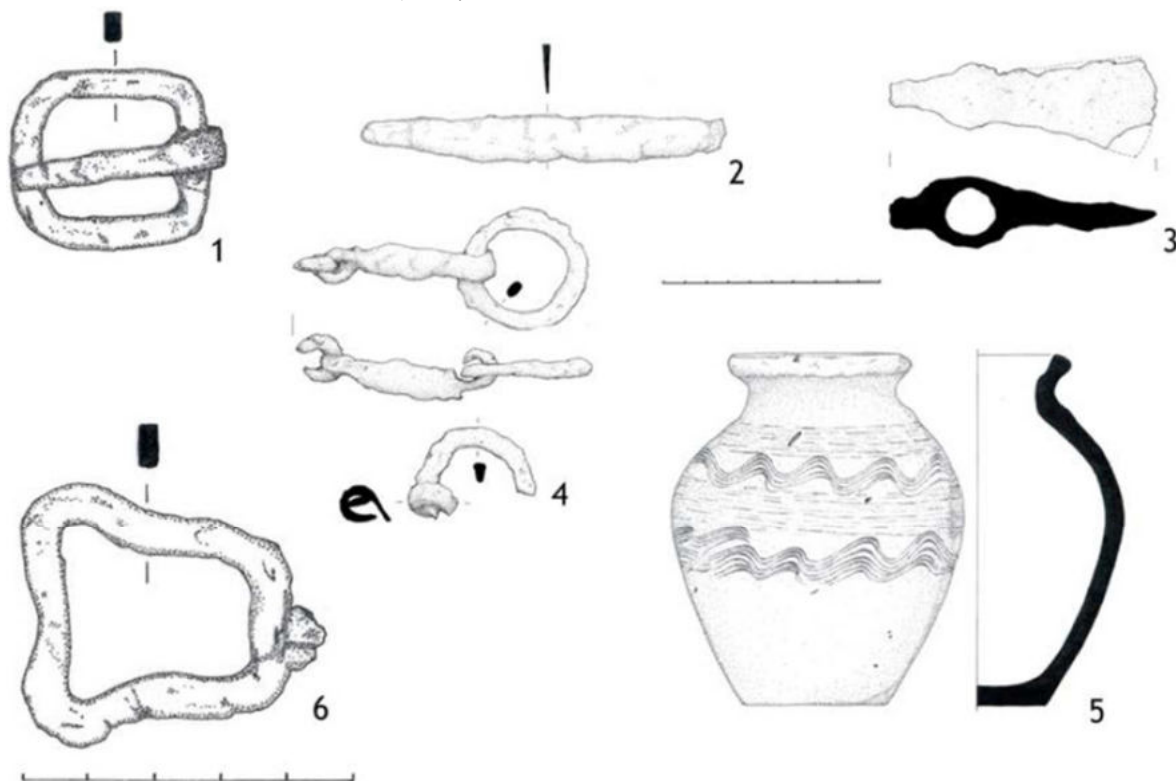
A kutatás (Fitz Jenő, Kralovánszky Alán) rendszerint a Velencei-tótól északra feltételezi az *Aquincum*/Óbuda–*Sopianae*/Pécs római főútvonal nyomvonalát, így az minden bizonnyal érintette Velence közigazgatási területét. A mai Velence város közigazgatási területén előkerült római kori leletek alapján az egykori római főútvonal mentén elterülő településsel számolhatunk, elnevezését azonban nem ismerjük.

Népvándorláskor

Velence város közigazgatási területének népvándorlás kori lakottságában sem kételkedhetünk. Hun kori vagy 5. századi germán lelőhelyet nem ismerünk, azonban 6. századi langobárd (északi germán népcsoport) temetőt tártak fel a közigazgatási határtól mintegy 700 méterre, a kápolnásnyéki Halász-kastély területén.

Az avar kor (6–9. század) időszakából három temetőt is ismerünk Velencéről a Velence-Tábor utcait (azonosítószáma: 21722), a velencefürdőit (azonosítószáma: 82529), valamint a hatástanulmány írásának idején a közhiteles nyilvántartásban nem szereplő szőlőhegyit (korábbi azonosítószáma: 21723).

A Velence-Tábor utcai temetőt Kisvelence néven azonosította Dormuth Árpád 1943-ban. A feltárt 8 sír – köztük egy lósír – a leletanyag és a temetkezési szokások alapján a 7. század második és harmadik negyedére keltezhető. A jelentősebb leletek: préselt félgömb alakú aranyozott bronz lószerszámveret, vaskeszl, bronz karperecek, kerámiaedények, háromélű vasnyílhegy, lándzsahegy és fokosbalta (5. ábra). 1980-ban a velencei úttörőtábor északkeleti házának alapozásakor egy avar kori női sír feltárására nyílt lehetősége az István Király Múzeum munkatársainak. Ez a sír ugyanazon temetőhöz tartozhatott, mint a kisvelenceiek. 2012-ben egy biztonsági őr Kápolnásnyék és Velence közigazgatási határán a partfalban emberi maradványokat, egy csontnyelű vaskést és egy kerámiaedényt talált, amiket beszolgáltattott a Gárdonyi Rendőrkapitányságnak. A rendőrség Fejér Megyei Múzeumok Igazgatóságának adta át a leleteket, amelyek előkerülési helyének hozzávetőleges azonosításával bizonyosságot nyert, hogy a kisvelencei és úttörőtábori temetőhöz tartozott a sír. A különböző időpontokban (1943, 1980, 2012) napvilágot látott sírokat együttesen a Velence-Tábor utcai temetőrészletként tartjuk nyilván.

5. ábra: A velence-tábor utcai avar kori temető 1943/9. sírjából feltárt leletek rajzai (1. Vascsat, 2. Vaskés, 3. Vas fokosbalta, 4. Vaszkabla, 5. Gyorskorongon készült szürke kerámiaedény, 6. Vascsat)

A másik nyilvántartott avar kori temető Velencefürdő területén az I. u. 62. számú ingatlan környezetében található, ahol 2012-ben víztároló építése közben dűltak fel kettő sír. A székesfehérvári múzeum helyszínre kiszálló munkatársai egy női sírt tártak fel, amely a 7. század utolsó negyede és a 8. század első fele közötti időszakra keltezhető a koponya jobb oldalán rejlő gyöngycsüngős fülbevaló alapján. Talán ezzel a temetővel hozható összefüggésbe a Simonyi László által 1963-ban Velencefürdőről – pontosabban ismeretlen előkerülési helyről – a múzeumnak beszolgáltattott benyomkodott peremű kerámiaedény.

A hatástanulmány írásának idején a közhiteles nyilvántartásban nem szerepelt a szőlőhegyi (korábbi azonosítószáma: 21723) avar kori temetkezési hely. 1979-ben Mezei Lőrinc üzemmérnök egy vaskés és egy vaskarika töredékét szolgáltatotta be a múzeumnak. A múzeumból kiszálló Fülöp Gyula a helyszínen egy, a munkások által feltárt sírt talált, amelyben egy idősebb nő ÉNy–DK tájolású csontváza feküdt. A sír a hegyet kerülő út árkanak ásásakor került elő, sajnos pontosabban nem beazonosítható helyen. Ez magyarázza, hogy a közhiteles nyilvántartásban sem szerepel a lelőhely.

Középkor

A közhiteles nyilvántartásban 3 középkorra keltezhető régészeti lelőhely található Velence közigazgatási területén. Mindhárom terepbejárás során azonosított felszíni telepnyom: a Bence-hegy és a Csontréti patak között (Lakópark) (azonosítószáma: 58496), a Növényvédelmi Állomás mellett (azonosítószáma: 93685) és a Kápolnásnyék- Velencei határ (azonosítószáma: 84053) nevű lelőhelyek. A rendelkezésünkre álló adatokhoz képest azonban a közhiteles lelőhely-nyilvántartás jelen hatástanulmány írása idején hiányosnak mondható.

1961-ben a Velencei-tó északkeleti partjának közelében elhelyezkedő Növényvédő Állomáson szennyvízelvezető derítő építése során embercsontok és fémtárgyak láttak napvilágot. Az István Király Múzeumból Kralovánszky Alán folytatott leletmentést a területen. 9 kora Árpád-kori (10–11. századi) temetkezést és szórványleleteket sikerült feltárnia, úgymint íjmarkolat borító csontlemezt, kengyelpárt, csikóablát, sarkantyút, vaskést és préselt kerek ruhadísz. Kralovánszky Alán azt feltételezte, hogy ugyanehhez a lelőhelyhez köthető két ezüst pántkarperec, amelyekről még Marosi Arnold adott hírt 1914-ben. A temető nem tekinthető teljesen feltártnak, a temető széleit egyik irányban sem sikerült tisztázni. Ennek ellenére a hatástanulmány írása idején hiányzott a lelőhely a közhiteles nyilvántartásból (korábban téradat nélkül a 22389 azonosítószámmal szerepelt), ezért a régészeti munkarész leadásával egyidejűleg gondoskodtunk a lelőhelybejelentésről a nyilvántartást vezető hatóság felé.

1980-ban Fülöp Gyula leletmentő ásatást folytatott a velencei úttörőtábor területén. Az egyik sírt, amelyben mindössze egy nyitott bronzkarika rejtett mellékletként, a 10–13. századra keltezte, de valószínűbb, hogy avar kori sírról van szó, mivel a másik általa feltárt sír is avar kori és a területen a Velence-Tábor utcai (kisvelencei) avar kori temetőt ismerjük.

1959-ben Fitz Jenő középkori régészeti jelenségeket is dokumentált a Plébánia Hivatal kertjében és a környező telken, a nyugat–kelet irányban haladó utca és a tó közötti részen folytatott ásatásán. 1967-ben Kralovánszky Alán és F. Petres Éva helyszíni szemle során a Meszlényi sírkápolnában másodlagosan felhasznált 15. századi, gótikus bordát és egy kapubélletet figyelt meg.

A régészeti örökség felmérése fejezethez felhasznált irodalom

Farkas Zoltán: *Római kőtár*. Kéziratot vezet a Szent István Király Múzeum római kőtárához. é.n.

Fitz Jenő: Az eraviszkusz női viselet. *Archaeologiai Értesítő* 84 (1957) 133–154.

Fitz Jenő: Római kőtár. *Alba Regia. A Szent István Király Múzeum Évkönyve* 4–5 (1965) 178–179.

Fülöp Gyula: Velence-Úttörőtábor római, avar és honfoglalási régiségei. *Alba Regia. A Szent István Király Múzeum Évkönyve* 20 (1983) 229–232.

Fülöp Gyula: Velence-Szőlőhegy (Weinberg). In: Szentpéteri József (szerk.): *Archäologische Denkmäler der Awarenzeit in Mitteleuropa*. I. Budapest 2002, 409–410.

Fülöp Gyula: Velence-Úttörőtábor (Pionierlager). In: Szentpéteri József (szerk.): *Archäologische Denkmäler der Awarenzeit in Mitteleuropa*. I. Budapest 2002, 410.

Fülöp Gyula: Velence-Velencefürdő. In: Szentpéteri József (szerk.): *Archäologische Denkmäler der Awarenzeit in Mitteleuropa*. I. Budapest 2002, 410.

Kralovánszky Alán: Velence község történetéhez. *Alba Regia. A Szent István Király Múzeum Évkönyve* 4–5 (1965) 226–232.

Kupi László: *Város volt, város lett. Velence története*. Velence 2004.

Marosi Arnold: A székesfehérvári múzeum honfoglalás- és Árpád-kori régiségei. *Archaeologiai Értesítő* 34 (1914) 63.

Marosi Arnold: Legértékesebb római szobraink. *Székesfehérvári Szemle* 2/10–11–12 (1932) 64.

Marosi Arnold: Kelta bronzdíszek Velencéről. *Székesfehérvári Szemle* 7/1–2 (1937) 26.

Petkes Zsolt: Honfoglalás és kora Árpád-kori soros és templom körüli temetők sírleleteinek katasztere Fejér megyében. *Alba Regia. A Szent István Király Múzeum Évkönyve* 41 (2012) 99.

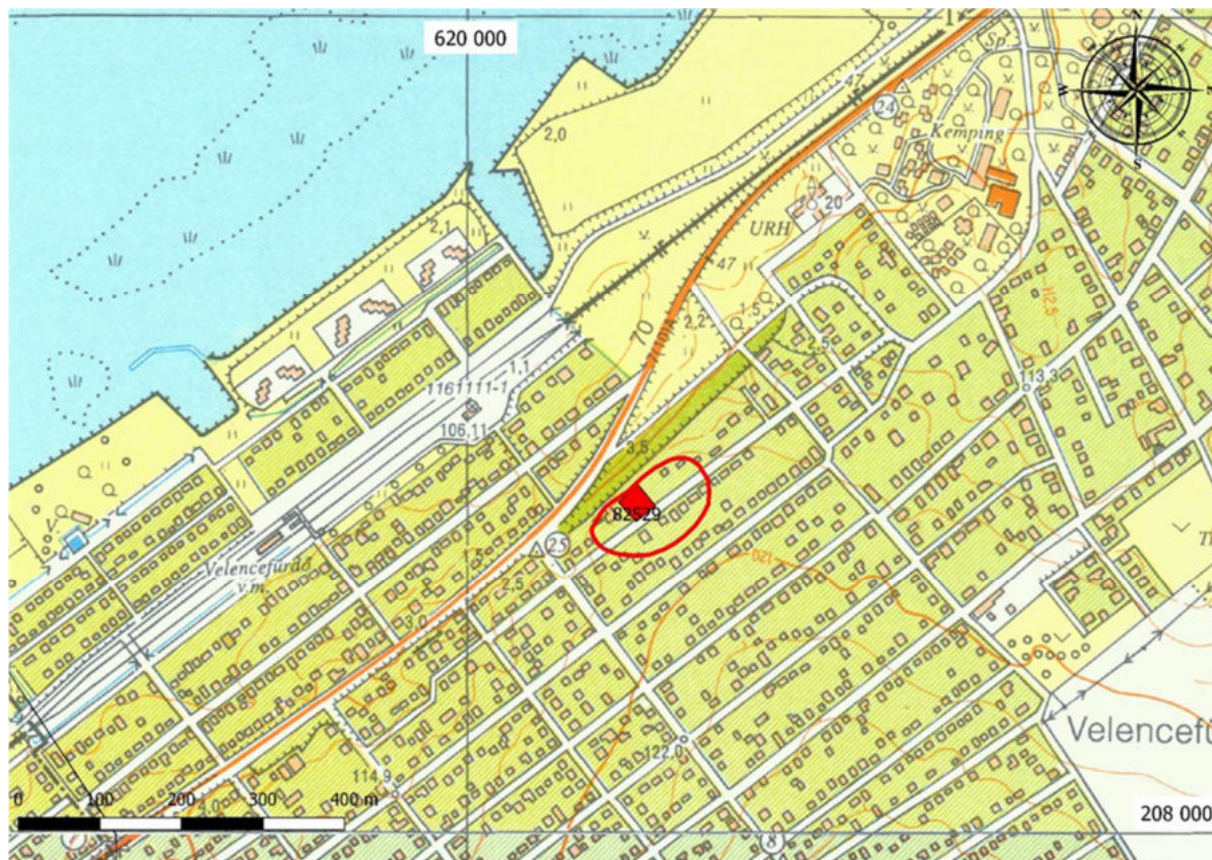
Szűcsi Frigyes: Síri csend a tó körül. Kápolnásnyék, Sukoró és Velence avar kori leletei. In: Merva Sz. (szerk.): *Hadak útján XXII. A népvándorlaskor fiatal kutatóinak XXII. konferenciája*, Visegrád 2012. október 2–4. Visegrád 2017, 243–264.

1.2.4 A közhiteles lelőhely-nyilvántartás javítására vagy kiegészítésre szoruló adatainak összefoglalása

Az alábbi hat lelőhely adatainak közhiteles nyilvántartásba való felvételére/javítására irányuló jelentések leadásáról a nyilvántartást vezető hatóság felé a régészeti munkarész leadásával egyidőben gondoskodtunk.

1. Velence-I. u. 62. lelőhely (azonosítószáma: 82529)

2012-ben víztároló építése közben dúltak fel kettő avar kori sírt a velencefürdői I. u. 62. ingatlanon. A székesfehérvári múzeum helyszínre kiszálló munkatársai egy női sírt tártak fel, amely a 7. század utolsó negyede és a 8. század első fele közötti időszakra keltezhető a koponya jobb oldalán rejlő gyöngycsüngős fülbevaló alapján. A lelőhely a közhiteles nyilvántartásban kizárólag az I. u. 62. számú ingatlan területére kiterjedő poligonnal szerepelt, holott a térség avar kori temetői rendszerint ennél nagyobb kiterjedésűek. Javasolt a poligon nagyobb területre való kiterjesztése a földrajzi környezethez igazodva (6. ábra). A földmunkákkal veszélyeztetett, még föld alatt rejlő sírok megmentésére így nagyobb eséllyel nyílik lehetőség.

6. ábra: A Velence-I. u. 62. lelőhely poligonjának javasolt bővítése

2. Velence-I–VI. utcák köze (azonosítószámmal nem rendelkezik)

Velencefürdőn a 20. század második felében, az I. és VI. utcák által határolt területen nyaralóházak építéskor és más egyéb földmunkák során a középső bronzkori Vátya-kultúrába tartozó urnasírok kerültek elő, amelyek egy nagy urna-temetőhöz tartoznak. Az alábbi – a 1.2.3. fejezetben részletesebben taglalt – előkerülési helyek korábban külön-külön lelőhelyekként, de téradat nélkül voltak nyilvántartva, a hatástanulmány írásának idején azonban már nem szerepeltek a közhiteles nyilvántartásban:

Velence-Cziránszky-telek (a hatástanulmány írásának idején hiányzott a közhiteles nyilvántartásból, korábban téradat nélkül, 22391 azonosítószámmal szerepelt): temető, Vátyai-kultúra.

Velence-II. utca 11–13 (a hatástanulmány írásának idején hiányzott a közhiteles nyilvántartásból, korábban téradat nélkül, 22393 azonosítószámmal szerepelt): temető, Vátyai-kultúra.

Velence-5.utca-Petőfi utca sarok (a hatástanulmány írásának idején hiányzott a közhiteles nyilvántartásból, korábban téradat nélkül, 22397 azonosítószámmal szerepelt): sír, Vátyai-kultúra.

Velence-5.számú utca (a hatástanulmány írásának idején hiányzott a közhiteles nyilvántartásból, korábban téradat nélkül a 22396 azonosítószámmal szerepelt): sír, bronzkor-középső bronzkor.

Velence-Petőfi u. 12. (a hatástanulmány írásának idején hiányzott a közhiteles nyilvántartásból, korábban téradat nélkül a 22392 azonosítószámmal szerepelt): temető, Vátyai-kultúra.

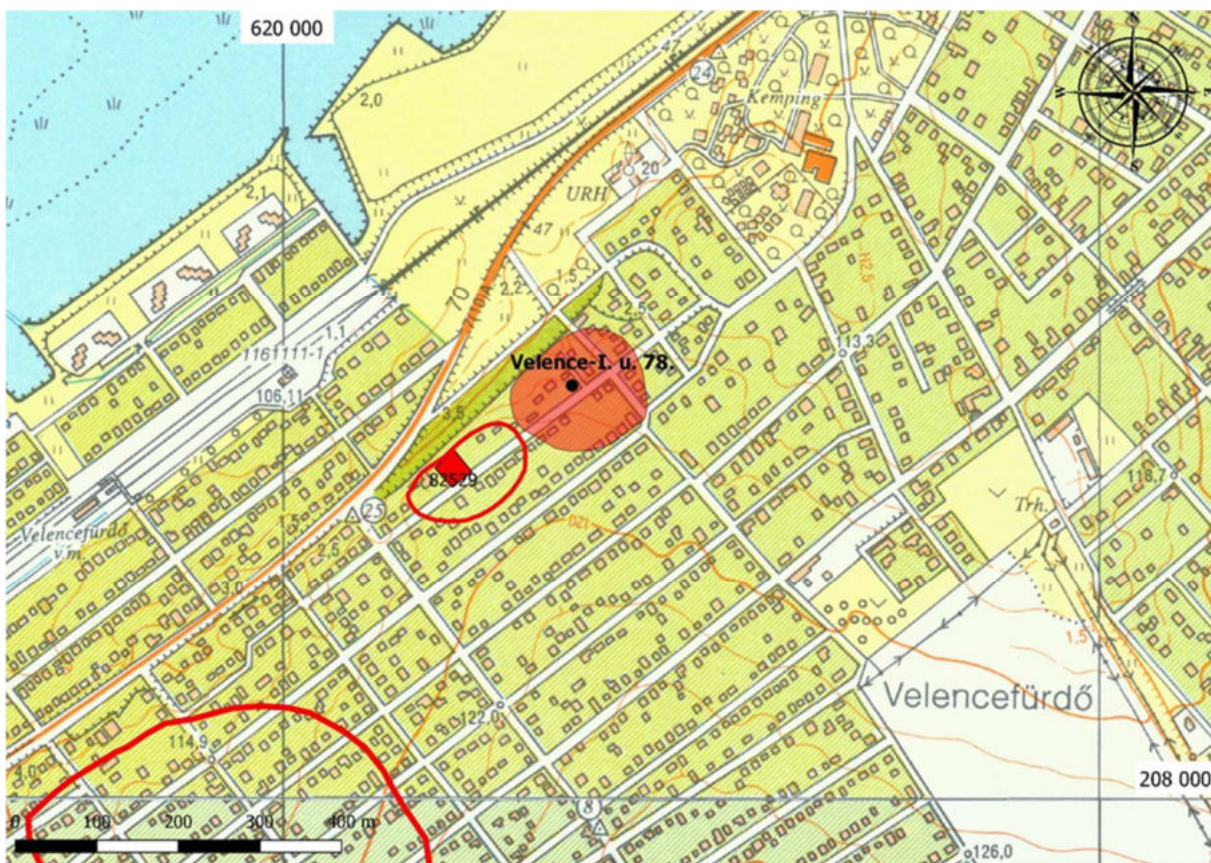
Javasolt az urnatemető feltételezett kiterjedésének nyilvántartásba vétele (7. ábra), mert a még föld alatt található, földmunkák által veszélyeztetett urnasírok ily módon nagyobb eséllyel óvhatók meg.

7. ábra: Velence-I-VI. utcák köze néven nyilvántartásba vételre javasolt lelőhely kiterjedése a régészeti jelenségek előkerülési helyeivel

3. Velence-I. u. 78. (korábban téradat nélkül, 22394 azonosítószámmal szerepelt)

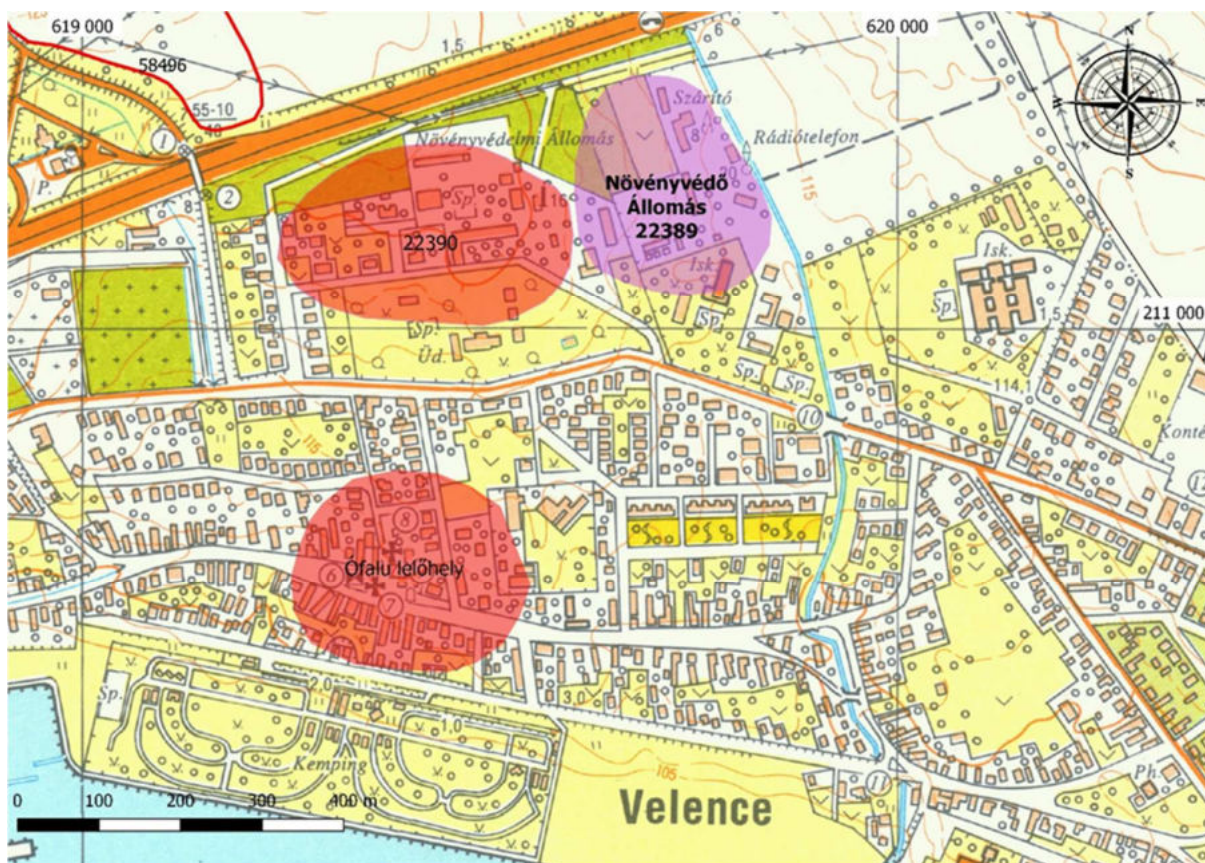
A 1.2.3. fejezet őskori lelőhelyekről szóló részében ismertetett késő vaskori temető a hatástanulmány írása idején nem szerepelt a közhiteles nyilvántartásban, korábban azonban téradat nélkül, 22394 azonosítószámmal tartották nyilván. Javasolt a temető feltételezett kiterjedésének nyilvántartásba vétele (8. ábra), mert a még föld alatt található, földmunkák által veszélyeztetett sírok ily módon nagyobb eséllyel óvhatók meg.

8. ábra: Velence-I. u. 78. lelőhely (korábbi azonosítója: 22394) javasolt kiterjedése (átlátszó piros színű poligonnal)

4. Velence-Növényvédő Állomás (korábban 22389 azonosítószámmal szerepelt)

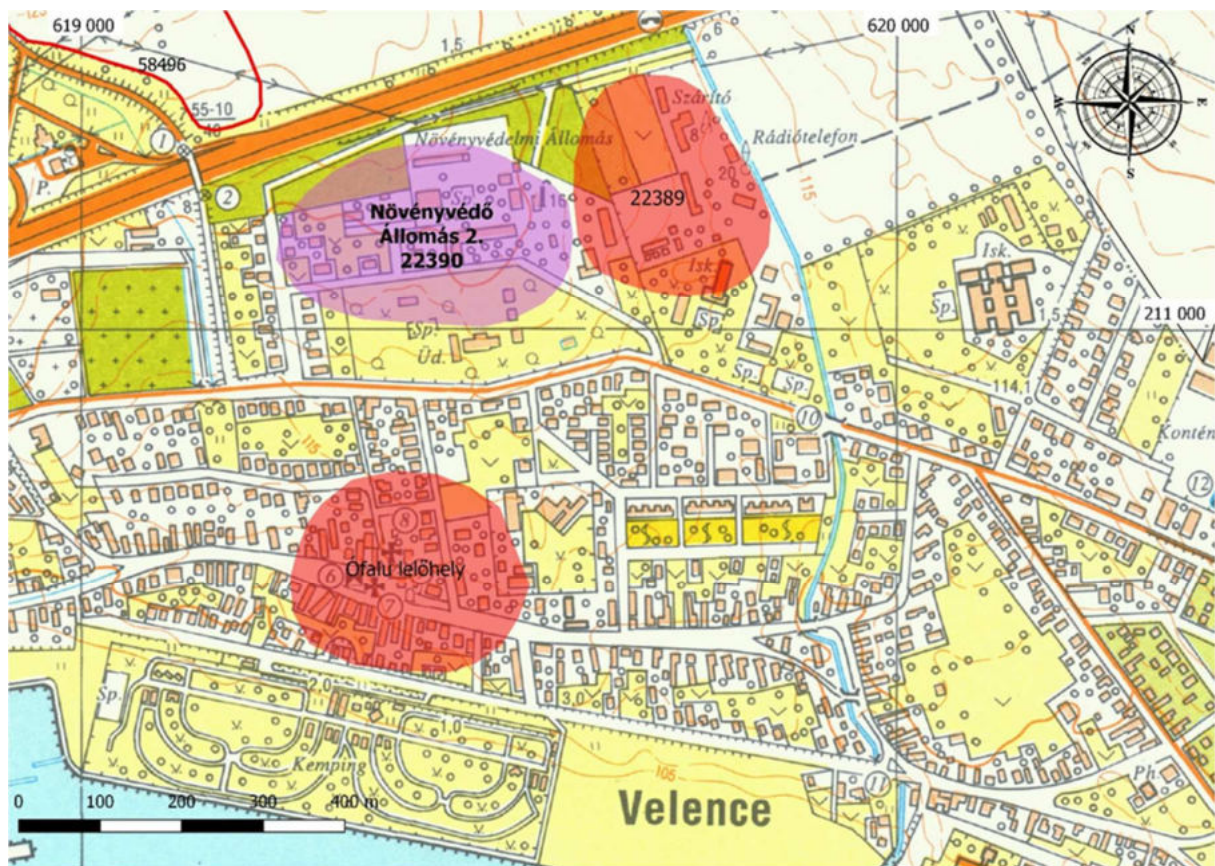
Az 1.2.3. fejezet középkori lelőhelyekről szóló részében ismertetett kora Árpád-kori temető a hatástanulmány írása idején hiányzott a közhiteles lelőhely-nyilvántartásból. A temető nem tekinthető teljesen feltártnak, a temető széléit egyik irányban sem sikerült tisztázni. Javasolt a lelőhely feltételezett kiterjedésének nyilvántartásba vétele (9. ábra), mert a még föld alatt található, földmunkák által veszélyeztetett sírok így módon nagyobb eséllyel óvhatók meg. A lelőhely elhelyezkedésének megállapításakor a Velence város örökségvédelmi hatástanulmányában G. Nádorfi Gabriella által 2007. áprilisában megírt régészeti munkarészben szereplő térképi ábrázolást vettük alapul.

9. ábra: Velence-Növényvédő Állomás lelőhely (korábbi azonosítószáma: 22389) javasolt kiterjedése (átlátszó lila színű poligonnal)

5. Velence-Növényvédő Állomás 2. (korábban téradat nélkül 22390 azonosítószámmal szerepelt)

Az 1.2.3. fejezet római kori lelőhelyekről szóló részében ismertetett római kori temető a hatástanulmány írása idején hiányzott a közhiteles lelőhely-nyilvántartásból, de korábban Növényvédő Állomás 2. néven, 22390 azonosítószámmal tartották nyilván. Velence város örökségvédelmi hatástanulmányának 2007 áprilisi régészeti munkarésében csak régészeti érdekű területként szerepelt, mert a feltárás pontos helyét nem tartották azonosíthatónak. Ezzel szemben Kralovánszky Alán (Alba Regia 1965, 227. o.) leírja, hogy „a Növényvédő Állomás területén, a kora Árpád-kori temetőtől Ny-ra mintegy 200 m-re” tárta fel a római kori sírt. Mivel az Árpád-kori temető területét G. Nádorfi Gabriella a 2007 áprilisi régészeti munkarészben beazonosította, ezért a római kori temető elhelyezkedése is viszonylag pontosan lokalizálható. Mivel még várható további sírok előkerülése, ezért javasolt a lelőhelynek és feltételezett kiterjedésének nyilvántartásba vétele (10. ábra).

10. ábra: Növényvédő Állomás 2. lelőhely (korábbi azonosítószáma: 22390) javasolt kiterjedése (átlátszó lila színű poligonnal)

6. Velence-Ófalu (azonosítószámmal nem rendelkezik)

Velence város örökségvédelmi hatástanulmányának 2007. áprilisában írt régészeti munkarészeiben G. Nádorfi Gabriella által korábban ismert lelőhelyek összevonásával meghatározott lelőhely. Az Ófalu nevű lelőhely területén őskori teleppel, római kori teleppel és temetővel, középkori teleppel és török kori szórványleletekkel számolhatunk. A következő korábban azonosított – az 1.2.3. fejezetben részletesebben taglalt – lelőhelyek tartoznak ide:

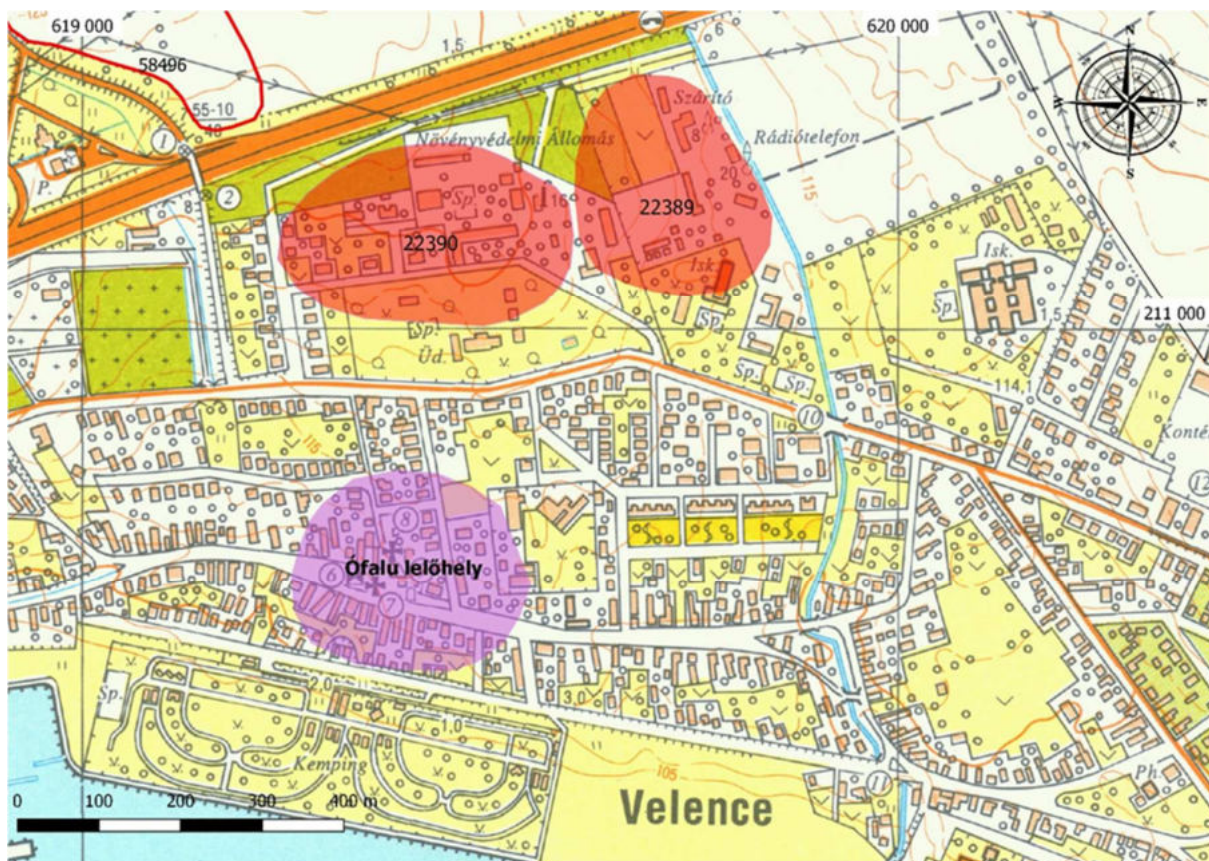
Velence-Református templom (a közhiteles nyilvántartásban a hatástanulmány írásának idején nem szerepelt, korábbi azonosítószáma: 22405): telepnym (felszíni), őskor.

Velence-Kecske utca (a közhiteles nyilvántartásban a hatástanulmány írásának idején nem szerepelt, korábbi azonosítószáma: 22408): sír, római kori kelta.

Velence-Pofen Pál kertje (a közhiteles nyilvántartásban a hatástanulmány írásának idején nem szerepelt, korábbi azonosítószáma: 22409): szobor, római kor.

Velence-Plébániakert (a közhiteles nyilvántartásban a hatástanulmány írásának idején nem szerepelt, korábbi azonosítószáma: 22398): település általában, római kor; település általában, középkor; szórványlelet török kor.

A több korszakot magában foglaló lelőhelyet és feltételezett kiterjedését javasolt nyilvántartásba venni (11. ábra), mert a még föld alatt található, földmunkák által veszélyeztetett régészeti jelenségeket így módon nagyobb eséllyel óvhatók meg.

11. ábra: Ófalu lelőhely javasolt kiterjedése (átlátszó lila színű poligonnal)

2. A RENDEZÉS SORÁN TERVEZETT VÁLTOZÁSOK HATÁSELEMZÉSE A RÉGÉSZETI ÖRÖKSÉGRE

2.1 A területfelhasználási változások ismertetése

1. A hatályos terv szerinti különleges beépítésre nem szánt rekreációs terület egy része kertvárosias lakó övezeti besorolást kap. A maradék terület közjóléti erdő besorolású lesz, illetve a kertvárosi lakóterülethez útsatlakozást jelölnek ki a közjóléti erdő területéből.
2. A hatályos terv szerinti központi vegyes terület beépítésre nem szánt zöldterületi besorolást kap.
3. A 303/4 hrsz-ú ingatlan és a 396 hrsz-ú Vörösmarty pince a hatályos településszerkezeti terven gazdasági terület besorolású. A felülvizsgálat során a 303/4 hrsz-ú ingatlan kertvárosias lakó területfelhasználásra változik, míg a Vörösmarty pince területe a korábbi különleges pincesor besorolásra változik.
4. A hatályos terv szerint a Nadapi út elején levő ingatlanok településközponti vegyes területfelhasználásba soroltak. A felülvizsgálat során az ingatlanokat kertvárosias lakóterületbe soroljuk át.
5. A hatályos terv szerint az Egyedi utca déli oldala kertvárosias lakó és üdülő területfelhasználásba sorolt. A felülvizsgálat során a területfelhasználás falusias lakóterületre módosul.
6. A hatályos terv szerint a Sukoró határán levő Evezős út menti terület településközponti vegyes területfelhasználásba és zöldterületbe sorolt. A felülvizsgálat során a területfelhasználás különleges strandterületre és zöldterületre módosul.
7. A hatályos terv szerint a Fő utca északi oldala a Templomköznél településközponti vegyes területbe sorolt. A felülvizsgálat során a területfelhasználás intézményi terület és kertvárosias lakóterületre módosul.
8. A hatályos terv szerint a 807/3 hrsz-ú magántulajdonú ingatlan zöldterületbe sorolt. A felülvizsgálat során a területfelhasználás falusias lakóterületre módosul.
9. A hatályos terv szerint Tóbíró köz végén levő parkoló terület településközponti vegyes területbe sorolt. A felülvizsgálat során a területfelhasználás közlekedési területre (parkoló) módosul.

10. A hatályos terv szerint a Tópart utca polgármesteri hivatal és a könyvtár közötti szakasza településközpont vegyes területbe sorolt. A felülvizsgálat során a polgármesteri hivatal és a könyvtár intézményi, a többi ingatlan területe kertvárosias lakó területfelhasználásra módosul.
11. A hatályos terv szerint a Bágyom patak környéki táborok területe kertvárosias lakó és különleges rekreációs területbe sorolt. A felülvizsgálat során a területfelhasználás különleges beépítésre szánt tábor területre módosul.
12. A hatályos terv szerint a Hidro kikötő ingatlanai zöldterületbe, és településközponti vegyes területbe soroltak. A felülvizsgálat során a területfelhasználás különleges beépítésre nem szánt kikötő területre módosul.
13. A hatályos terv szerint a Szent Erzsébet téri óvoda és a környező ingatlanok településközponti vegyes területbe soroltak. A felülvizsgálat során a területfelhasználás intézményi területre módosul.
14. A tervezett módosítás során az újtelepi iskola területe településközponti vegyes területből intézményi terület lesz, a székesfehérvári önkormányzati tábor üdülőterületből különleges tábor területre módosul.
15. A hatályos terv szerint a szakorvosi rendelő és környéke településközponti vegyes területbe sorolt. A felülvizsgálat során a területfelhasználás intézményi területre módosul.
16. A hatályos terv szerint a 4255 hrsz-ú magántulajdonú ingatlan zöldterületbe sorolt. A felülvizsgálat során a területfelhasználás különleges kereskedelmi területre módosul.
17. A hatályos terv szerint a 4086 és 4085 hrsz-ú lakótelkek településközponti vegyes területfelhasználásba soroltak. Javasolt a területfelhasználás változtatása a tényleges használat szerinti lakóterületre.
18. A hatályos terv szerint a 1610 hrsz-ú ingatlan lakótelek. Javasolt a településközponti vegyes területfelhasználásba sorolás.
19. A Diófa utcának és a Dózsa Gy. utcának a hatályos terv szerint összenyitása tervezett. A területen a 1885 és a1886/1 hrsz-ú ingatlanokat érintő tervezett út megszűnik, az út területe visszakerül kertvárosias lakóterületbe.
20. A 4411/10 hrsz-ú terület a hatályos terv szerint üdülőházas területfelhasználású. A terület a módosítás során zöldterület – közpark területfelhasználásba kerül.
21. A 4471/7,4471/12, 4471/6 hrsz-ú területek a hatályos terv szerint településközponti vegyes területfelhasználásúak. Az érintett terület a módosítás során zöldterület – közpark területfelhasználásba kerül.
22. A 4475/2 hrsz-ú terület a hatályos terv szerint településközponti vegyes területfelhasználású. Az érintett terület a módosítás során zöldterület – közpark területfelhasználásba kerül.
23. A 1802/1 és az 1802/2 hrsz-ú területek a hatályos terv szerint településközponti vegyes területfelhasználásúak. Az érintett terület a módosítás során kertvárosias lakó területfelhasználásba kerül.
24. A Pusztaszabolcsi út, Kossuth utca és a 1863 hrsz-ú árok által határolt terület a hatályos terv szerint településközponti vegyes területfelhasználású. Az érintett területen a módosítás során a teljes telektömb kertvárosias lakó területfelhasználásba kerül.
25. A Tóbíró köz 1046/1 hrsz-ú ingatlan területe településközponti vegyes területfelhasználású. Az érintett terület a módosítás során falusias lakó területfelhasználásba kerül.
26. A Bence-hegyen a korábbi bánya területeket véderdő, illetve zöldterület területfelhasználásba javasolt átsorolni.
27. A hatályos terv szerinti a szemétkerakó területe lakó területfelhasználásra van kijelölve. Az erdőszűrt területet javasolt erdő területfelhasználásba sorolni, mert az építés a feltöltött területen problémás lehet.
28. Az országos erdőállomány adattárban erdőként nyilvántartott területet véderdőbe kell sorolni.

2.2 A változások hatásai a régészeti örökségre

A változással érintett beépítésre szánt területek kivétel nélkül belterületen, beépített vagy bekerített környezetben helyezkednek el, így a terepbejárással való kutatásukra nem nyílt lehetőség.

Az 1. számú változtatás által érintett terület (Panoráma út északi szélé és a nadapi közigazgatási határ között) alig 100 méterre, délre található a Nadap közigazgatási területén elhelyezkedő Kőbánya (azonosítószáma: 22052) lelőhelytől, ahol késő-paleolit kori, késő Gravetti telep maradványait, tűzhelymaradványokat, állatcsontokat, kőeszközöket, valamint egy-egy középső és késő bronzkori sírt tártak fel (12. ábra). A közeli lelőhely jelentősége miatt az 1. számú változtatással érintett, új beépítésre szánt terület is régészeti érdekű területnek tekintendő. A változás ennek ellenére minden bizonnyal nem jelent veszélyt a régészeti örökségre, mert az egykori agyagbánya területét érinti.

A 2. számú változás a beépítésre nem szánt zöldterületi besorolás miatt régészeti szempontból kockázatot nem jelent. Amennyiben a szőlőhegyi (bencehegyi) avar temető kiterjed a területre – noha a temető lokalizálásának bizonytalansága miatt erre vonatkozó adatunk nincs – a sírok biztonságban vannak a föld alatt (12. ábra).

A 3. számú változással érintett területek közül a 3.2. jelzetű (hrsz.: 396) alig 40 méterre helyezkedik el a Bencehegy, Halastófolyás u. néven (azonosítószáma: 72775) őskori temetőként nyilvántartott lelőhelytől. A lelőhellyel kapcsolatban azonban rendkívül bizonytalan adatok állnak rendelkezésünkre, így nem állapítható meg, hogy a 3.2. területen is számolhatunk-e régészeti jelenségekkel a föld alatt. Mindenesetre a gazdasági terület besoroláshoz képest a különleges pincesor besorolás nem jelent nagyobb veszélyt a régészeti örökségre nézve. A 3.1 jelzetű területen (hrsz. 303/4) még kevésbé valószínű a régészeti érintettség, így a kertvárosias lakó területfelhasználás – a rendelkezésünkre álló adatok alapján – a régészeti örökség szempontjából kockázattal nem jár (12. ábra).

12. ábra: Az 1–3. számú változással érintett területek, a 72775 azonosítószámmal nyilvántartott régészeti lelőhely (piros poligon) és a szőlőhegyi (bencehegyi) sír feltételezett előkerülési helye (átlátszó lila poligon)

A 4. számú változással érintett területek (településközponti vegyes területből kertvárosias lakóterület) közül a 4.1-est és a 4.2-es érinti a Bence-hegy és a Csontréti patak között (azonosítószáma: 58496) néven őskori és középkori telepnyomként nyilvántartott lelőhelyet. Földmunkák esetén számolni lehet tehát régészeti jelenségek előkerülésével. A régészeti megfigyelés során azonosított lelőhely pontos lehatárolása a beépítettség miatt nem volt lehetséges, így a kiterjedése sem tisztázott. Erre tekintettel a 4.3-es és 4.4-es jelzetű területeken sem zárható ki földmunkák esetén régészeti objektumok és leletek jelentkezése (13. ábra).

13. ábra: A 4. számú változással érintett területek, a nyilvántartott régészeti lelőhelyek (piros poligonon) és a nyilvántartásba vétel alatt álló régészeti lelőhelyek (piros szaggatott vonalas poligonon)

Az 5. számú (kertvárosias lakó és üdülőterületből falusias lakóterületbe sorolás), valamint a 6. számú változás (településközponti vegyes területből és zöldterületből különleges strand terület) – a rendelkezésünkre álló adatok alapján – nem jár kockázattal a régészeti örökségre nézve. Sem régészeti lelőhelyet, sem természetes eredetű vízfolyást nem ismerünk a közelükből (14. ábra).

14. ábra: Az 5. és 6. számú változással érintett területek

A 7. számú változással (településközponti vegyes területből intézményi és kertvárosias lakóterületbe sorolás) érintett területek jelentős része érinti a nyilvántartásba vétel alatt álló Velence-Ófalu lelőhelyet. A többkorszakos lelőhely kiterjedése a beépítettség miatt nem határozható meg pontosabban, így földmunkák esetén nem csak az érintett része, hanem a 7. számú változással érintett területek egészen magas a régészeti jelenségek előkerülésének esélye (15. ábra).

15. ábra: A 7. és 8. számú változással érintett területek és a környező nyilvántartásba vétel alatt álló régészeti lelőhelyek elhelyezkedése (piros szaggatott vonalas poligonnal)

A 8. számú változással (zöldterületből falusias lakóterület) érintett új beépítésre szánt terület (Solt köz 2., hrsz. 807/3) közvetlenül a Csont-réti-patak partján fekszik, így régészeti érdekű területnek minősül, ahol új régészeti lelőhely előkerülése nem zárható ki.

A 9. számú változással (településközponti vegyes területből közlekedési terület) érintett terület szintén a Csont-réti-patak partján helyezkedik el, így régészeti érdekű területnek minősül, ahol nem zárható ki, hogy eddig ismeretlen régészeti lelőhellyel számolhatunk. A területfelhasználás közlekedési területre módosítása azonban nem jelent veszélyt az esetlegesen a földben rejlő régészeti örökségre nézve.

A 10. számú változással (településközpont vegyes területből intézményi és kertvárosias lakóterület) érintett terület nagy részén, nevezetesen a 10.4, 10.5. és 10.6. jelzetű területeken a 60009 azonosítószámon nyilvántartott kora bronzkori telepnyom húzódik. A beépítettség nem tette lehetővé a terepbejárással azonosított lelőhely pontos lehatárolását, így nem zárható ki bizonyossággal, hogy a 10.4–6. jelzetű területeken kívül a 10.1–3. jelű területekre is kiterjed. A változtatás a korábbi besoroláshoz képest nagyobb veszélyt nem jelent a régészeti örökségre, de földmunkák esetén régészeti jelenségek előkerülésére lehet számítani (16. ábra).

A 11. számú változással érintett területek közül a 11.2-es jelzetűn található a 21722 azonosítószámon nyilvántartott avar kori temető, ahonnan bronzkori szórványleletek is előkerültek. A 11.4-es számmal jelölt területre kiterjed a 39197 azonosítóval nyilvántartott kora bronzkori temető. A 11. számú változással érintett területtől ÉNy-ra elhelyezkedő 60009 azonosítóval nyilvántartott kora bronzkori telepnyomot azonosító Stibrányi Máté régész szerint feltételezhető, hogy ez a telep összefügg a patak D-i oldalán elhelyezkedő 39197-es azonosítójú kora bronzkori temetővel. Erre tekintettel elképzelhető, hogy a 11.3 jelű területen is számolhatunk bronzkori jelenségek előkerülésével földmunkák esetén. Mindenesetre a Bágyom patak miatt a 11. számú változással érintett területek nyilvántartott régészeti lelőhelyeken kívül elterülő egésze régészeti érdekű terület, ahol földmunkák esetén jelentős esélye van régészeti objektumok, illetve leletek előkerülésének (16. ábra).

16. ábra: A 10–11. számú változással érintett területek és a nyilvántartott régészeti lelőhelyek (piros poligonnal)

A 12. számú változás a régészeti örökségre nézve veszélyt nem jelent, tekintettel arra, hogy beépítésre nem szánt kikötő területre módosításról van szó, valamint a változással érintett területek alacsonyban, egykori árterületen fekszenek.

A 13. számú változás nem veszélyezteti a régészeti örökséget, mert a közelében nem ismerünk régészeti lelőhelyet, és a domborzati viszonyok (viszonylag alacsony fekvés) miatt sem valószínű a régészeti érintettség.

A 14., 15. és 16. számú változások a domborzati viszonyokra (alacsony fekvés, egykori árterület, ld. első és második katonai felmérés) tekintettel minden bizonnyal nem veszélyeztetnek régészeti örökséget.

A 17. számú változással érintett terület D-i részét érinti az I–VI. utcák köze néven nyilvántartásba vétel alatt álló régészeti lelőhely, amely egy nagyméretű középső bronzkori temető. Mivel a lelőhely lehatárolása bizonytalan, így az sem zárható, hogy a lelőhely a teljes 17. számú változással érintett területre kiterjed. Mivel a változtatás a tényleges használatához igazodik, így lényegében a korábban fennállónál nagyobb kockázatot a régészeti örökségre nem jelent (17. ábra).

17. ábra: A 17. számú változással érintett terület és a nyilvántartásba vétel alatt álló régészeti lelőhely (piros szaggatott vonalas poligonnal)

A 18. (kertvárosias lakóterületből településközponti vegyes terület) és 19. számú változással (közlekedési területből kertvárosias lakóterület) érintett területek egykori vízfolyás medre mellett helyezkednek el (a meder az első és második katonai felmérés térképén is látható), ezért régészeti érdekű területnek minősülnek. Földmunkák esetén előfordulhat, hogy jelenleg ismeretlen régészeti lelőhely objektumai és leletei jelentkeznek.

A 20., 21. és 22. számú változások nem jelentenek kockázatot a régészeti örökségre, mert az üdülőházas területből és településközponti vegyes területekből beépítésre nem szánt zöldterületek lesznek, továbbá a terület alacsony fekvése miatt sem valószínű, hogy régészeti lelőhely lenne a területen.

A 23. számú változással érintett terület (településközponti vegyes területből kertvárosias lakóterület) közeléből régészeti lelőhelyet nem ismerünk, és a legközelebbi vízfolyás is körülbelül fél kilométerre található, így régészet érdekű területnek sem minősül.

A 24. számú változással (településközponti vegyes területből kertvárosias lakóterület) érintett terület egykori vízfolyás medre mellett helyezkedik el (a meder az első és második katonai felmérés térképén is látható), ezért régészeti érdekű terület. Földmunkák esetén régészeti jelenségek előkerülése nem kizárt.

A 25. számú változással (településközponti vegyes területből falusias lakóterület) érintett terület a Csont-réti-patak partján terül el, ebből következően régészeti érdekű terület, ahol földmunkák esetén nem zárható ki, hogy régészeti jelenségek látnak napvilágot.

A 26., 27. és 28. változások – mind beépítésre nem szánt területek – a régészeti örökségre kockázatot nem jelentek. Egyedül a 27. számú változtatás területét veszi körül régészeti érdekű terület (Csont-réti-patak közelsége), de utóbbi, mint egykori személtérakó régészeti szempontból minden bizonnyal irreleváns.

3. ÉRTÉKVÉDELMI TERV

Velence város nyilvántartott régészeti lelőhelyei közül mindössze kettő helyezkedik el részben külterületen: Bence-hegy és a Csont-réti-patak között (azonosítószáma: 58496), valamint a Növényvédelmi Állomás mellett (azonosítószáma: 93685) néven nyilvántartott lelőhelyek. A mezőgazdasági tevékenység a szántás mélysége, illetve az erózió által okozott hatások miatt veszélyezteteti és hosszabb távon teljes megsemmisüléssel fenyegeti az őskori és középkori telepként ismert lelőhely kisebb mélységben fellelhető régészeti objektumait. A lelőhelyek állagromlásának megóvása érdekében lehetőség szerint javasolt a szántó művelési ág megváltoztatása úgy, hogy az a lelőhely tartós és további romlással nem járó fennmaradását biztosítsa (javasolt a rét vagy legelő művelési ág bevezetésének megfontolása).

Belterületen elsősorban a földmunkával járó építési munkálatok veszélyeztetik a régészeti lelőhelyeket. A változtatások közül a 4., a 10. és a 11. érint nyilvántartott, valamint a 7. és a 17. nyilvántartásba vétel alatt álló régészeti lelőhelyet. Amennyiben földmunkával járó építési munkálatra kerülne sor bármelyik nyilvántartott régészeti lelőhely területén, akkor a beruházás engedélyeztetése vagy bejelentése során a hatóság (Fejér Megyei Kormányhivatal Építésügyi és Örökségvédelmi Főosztály Örökségvédelmi Osztálya) is részt vesz az eljárásban és előírja a megelőző feltárás valamilyen formájának teljesítését (próbafeltárás, teljes felületű feltárás vagy régészeti megfigyelés). A megelőző feltárás költségeit annak kell fedeznie, akinek érdekében az elvégzendő földmunka vagy a nyilvántartott régészeti lelőhely bolygatása szükségessé vált (Kötv. 19. § (3)).

Különös figyelemmel kell eljárni a földmunkák során a 4., 7., 10., 11. és 17. számú változással érintett területek régészeti lelőhelyek poligonján kívül eső részén (a régészeti lelőhelyek területén követendő eljárásrendet ld. fentebb), valamint az 1., 8., 9., 18., 19., 24., 25. számú változással érintett területek egészén, mert régészeti érdekű területnek minősülnek, ahol régészeti lelőhelyek előkerülésére lehet számítani (közülük új beépítésre szánt területek az 1., a 8. és a 19.). Amennyiben bármilyen régészeti feltáráson kívüli földmunka során régészeti emlék, lelet vagy annak tűnő tárgy kerül elő, a felfedező, a tevékenység felelős vezetője, az ingatlan tulajdonosa, az építető vagy a kivitelező köteles az általa folytatott tevékenységet abbahagyni, majd a jegyző útján a hatóságnak (Fejér Megyei Kormányhivatal Építésügyi és Örökségvédelmi Főosztály, Örökségvédelmi Osztály, cím: 8000 Székesfehérvár, Mátyás király krt. 13., tel.: 06 22 795-781) azt haladéktalanul bejelenteni, amely arról haladéktalanul tájékoztatja a mentő feltárás elvégzésére jogosult intézményt (Kötv. 24. § (2)). Az ügyintézés hatékonysága és az esetlegesen szükségessé váló mentő feltárás mielőbbi megkezdésének érdekében célszerű a mentő feltárás elvégzésére jogosult intézményt is rövidúton tájékoztatni (Szent István Király Múzeum, 8000 Székesfehérvár, Fő u. 6., tel.: **06 22 315-583**, e-mail: regeszet@szikm.hu). A feltárássra jogosult intézmény köteles a mentő feltárást haladéktalanul megkezdni, és folyamatosan – az elvárható ütemben – végezni, az előkerült régészeti leletet ideiglenesen elhelyezni (Kötv. 24. § (3)). A mentő feltárás során felmerülő költségeket a feltárássra jogosult intézmény viseli.

Különös figyelemmel kell eljárni a földmunkák során az 1. (Panoráma út északi szélé és a nadapi közigazgatási határ között) és 3. számú (Solt köz 2., hrsz.: 807/3) változtatással érintett területeken, mert régészeti érdekű területnek minősülnek, ahol régészeti lelőhelyek előkerülésére lehet számítani. Amennyiben bármilyen régészeti feltáráson kívüli földmunka során régészeti emlék, lelet vagy annak tűnő tárgya kerül elő, a felfedező, a tevékenység felelős vezetője, az ingatlan tulajdonosa, az építtető vagy a kivitelező köteles az általa folytatott tevékenységet abbahagyni, majd a jegyző útján a hatóságnak (Fejér Megyei Kormányhivatal Székesfehérvári Járási Hivatal Építésügyi és Örökségvédelmi Osztály, cím: 8000 Székesfehérvár, Mátyás király krt. 13., tel.: 06 22 795-781) azt haladéktalanul bejelenteni, amely arról haladéktalanul tájékoztatja a mentő feltárás elvégzésére jogosult intézményt (Kötv. 24. § (2)). Az ügyintézés hatékonysága és az esetlegesen szükségessé váló mentő feltárás mielőbbi megkezdésének érdekében célszerű a mentő feltárás elvégzésére jogosult intézményt is rövidúton tájékoztatni (Szent István Király Múzeum, 8000 Székesfehérvár, Fő u. 6., tel.: 06 22 315-583, e-mail: titkarsag@szikm.hu). A feltárássra jogosult intézmény köteles a mentő feltárást haladéktalanul megkezdeni, és folyamatosan – az elvárható ütemben – végezni, az előkerült régészeti leletet ideiglenesen elhelyezni (Kötv. 24. § (3)). A mentő feltárás során felmerülő költségeket a feltárássra jogosult intézmény viseli.

4. ÖSSZEFOGLALÁS

Velence város közigazgatási területén a bronzkor, a római kor, az avar kor és a kora Árpád-kor időszakából kerültek elő jelentős leletek és lelőhelyek, de ismerünk még vaskori lelőhelyet is. Velence város közigazgatási területét – a hatástanulmány régészeti munkarésze leadásának idején – mindösszesen nyolc nyilvántartott régészeti lelőhely érinti, de közülük egy sem fokozottan vagy kiemelten védett státuszú. A nyilvántartott lelőhelyeken kívül számos további lelőhelyet ismerünk adattári és szakirodalmi adatokból. Öt ilyen lelőhely esetében bizonyultak elegendőnek a rendelkezésre álló adatok ahhoz, hogy ezeket bejelentsük a nyilvántartást vezető hatóság felé, továbbá egy lelőhely nagyobbban bizonyult, mint ahogy a közhiteles nyilvántartásban szerepelt. Újabb régészeti lelőhelyek előkerülését nem lehet kizárni, különös tekintettel arra, hogy a közigazgatási terület nagy kiterjedésű déli, délkeleti feléből egyetlen régészeti lelőhelyet sem ismerünk.

A változással érintett beépítésre szánt területek (beleértve az új beépítésre szánt 1., 8., 16. és 19. számú területeket) kivétel nélkül belterületen, beépített és/vagy bekerített környezetben helyezkednek el, így a terepbejárással való kutatásukra nem nyílt lehetőség. A területfelhasználási változások három nyilvántartott és kettő nyilvántartásba vétel alatt álló régészeti lelőhelyet, további hét esetben pedig régészeti érdekű területet érintenek. A régészeti lelőhelyeken és a régészeti érdekű területeken földmunkák esetén az értékvédelmi tervben megfogalmazottak szerint kell eljárni.

NYILATKOZAT A KULTURÁLIS ÖRÖKSÉGVÉDELMI HATÁSTANULMÁNY ELKÉSZÍTÉSÉRE VALÓ JOGOSULTSÁGRÓL

Alulírott Szücsi Frigyes régész nyilatkozom, hogy a 439/2013. (XI.20.) Korm. rendelet 5. § (2) bekezdése szerinti előírásoknak megfelelek, valamint a 10. § szerinti szakértői nyilvántartásban szerepelek.

Okleveles régész szakképesítést igazoló okirat száma: ELTE-BTK-0144/2012

Szakértői nyilvántartási szám: 16-003

A hatástanulmányban tervezett megoldások megfelelnek az örökségvédelmi jogszabályoknak és hatósági előírásoknak.

Bakonykúti, 2021. március 1.

dr. Szücsi Frigyes
régész, örökségvédelmi szakértő